

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Poznań, dnia 5 stycznia 2017 r.

Poz. 292

UCHWAŁA NR XXVII/182/2016 RADY MIEJSKIEJ W KOŹMINIE WIELKOPOLSKIM

z dnia 29 grudnia 2016 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego programu opieki nad zabytkami dla Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019”.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 446 z późn. zm.), art. 87 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz., poz. 1446 ze zm.) po uzyskaniu pozytywnej opinii Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu Rada Miejska w Koźminie Wielkopolskim uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny program opieki nad zabytkami dla Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016 – 2019” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski.

§ 3. 1. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

2. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący Rady Miejskiej w Koźminie
Wielkopolskim
(-) mgr inż. Justyn Zaradniak

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA MIASTA I GMINY KOŹMIN WIELKOPOLSKI
NA LATA 2016-2019**

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Spis treści:

1.	Wstęp	5
2.	Podstawa prawna opracowywania programu opieki nad zabytkami	5
3.	Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	6
4.	Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	9
4.1.	Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	10
4.2.	Relacje programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa	10
4.2.1.	Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku	10
4.2.2.	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	11
4.2.3.	Program Opieki nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2016	12
4.2.4.	Inne dokumenty o zasięgu województwa, których problematyka związana jest z dziedzictwem kulturowym	13
5.	Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	13
5.1.	Relacje programu opieki nad zabytkami z dokumentami opracowanymi na terenie gminy	14
5.1.1.	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy	14
5.1.2.	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego z terenu gminy	21
5.1.3.	Strategia rozwoju miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2008-2020	26

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

5.1.4.	Wieloletni plan inwestycyjny gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2014-2018	26
5.2.	Uwarunkowania wynikające z zachowania równowagi ekologicznej oraz występowania na terenie gminy obszarów i obiektów ochrony przyrodniczej	28
5.3.	Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu zachowania dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	31
5.3.1.	Krajobraz kulturowy	32
5.3.2.	Zabytki nieruchome	32
5.3.3.	Zabytki ruchome	42
5.3.4.	Zabytki archeologiczne	43
5.3.5.	Zabytki w zbiorach muzealnych i innych	46
5.4.	Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	46
5.4.1.	Rejestr zabytków	46
5.4.2.	Gminna ewidencja zabytków	49
5.5.	Zabytki stanowiące własność gminy	49
6.	Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń	50
7.	Założenia programowe	56
7.1.	Priorytety programu opieki nad zabytkami	56
7.2.	Kierunki działań programu opieki nad zabytkami	57
7.2.1.	Ewidencja zabytków	57
7.2.2.	Rozpoznanie perspektyw tworzenia parków kulturowych na terenie gminy	58

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

7.2.3.	Wpisy do rejestru zabytków	58
7.2.4.	Rewitalizacja obiektów zabytkowych	58
7.2.5.	Ścieżki turystyczno-edukacyjne	59
7.2.6.	Edukacja i promocja zabytków	60
7.2.7.	Kontakty z właścicielami obiektów zabytkowych	60
7.3.	Zadania programu opieki nad zabytkami	61
8.	Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami.	70
9.	Monitoring działania programu opieki nad zabytkami.	71
10.	Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami.	71
11.	ANEKS nr 1. Gminna ewidencja zabytków nieruchomych.	74

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019**1.****WSTĘP**

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019 – będący kontynuacją poprzednio obowiązującego programu obejmującego lata 2010-2014 uzgodnionego ze stanowiska konserwatorskiego przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu pismem z dnia 10 sierpnia 2010 r. i przyjętego uchwałą Rady Miejskiej w Koźminie Wielkopolskim nr XVIII/40/11 z dnia 29 kwietnia 2011 r. – stanowi dokument o charakterze strategicznym, którego przedmiotem jest określenie w perspektywie czterech lat podstawowych zamierzeń i zadań mających na celu przyczynić się do zachowania lokalnego środowiska kulturowego oraz umożliwić poprawę jego stanu. Punktem wyjścia dla określenia zapisanych w ww. dokumencie planów i działań jest ustalenie podstawowych uwarunkowań wynikających z zachowanego na terenie gminy dziedzictwa kulturowego. Docelowo intencją służącą przyjęciu przez samorząd nowego zaktualizowanego programu opieki nad zabytkami jest ustalenie w nim podstawowych inicjatyw dotyczących możliwości organizacji i finansowania działań mających na celu poprawę stanu zachowania zabytków i służących zapobieganiu degradacji środowiska kulturowego.

Ponadto niniejszy dokument ma przyczynić się do zintensyfikowania przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i wychowawczym wobec społeczności gminy, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży. Spodziewanym efektem realizacji wszystkich zadań sformułowanych w programie opieki nad zabytkami będzie – poza wspomnianym zachowaniem i poprawą stanu środowiska kulturowego – wytworzenie szeroko rozumianej świadomości obszaru terytorialnego miasta i gminy Koźmin Wielkopolski jako interesującego kulturowo i turystycznie miejsca, poprzez wykorzystanie miejscowych dóbr kultury między innymi do rozwoju przedsiębiorczości działającej w oparciu o usługi związane z turystyką, rekreacją itp., a także w celu uwrażliwienia mieszkańców gminy na potrzeby związane z właściwym utrzymaniem i ochroną lokalnego środowiska kulturowego.

2.**PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

Podstawę prawną opracowania „Gminnego programu opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016 – 2019” stanowią następujące zapisy ustawowe:

Art. 87. ww. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, który stanowi, że:

- burmistrz sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami
- gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków
- gminny program opieki nad zabytkami ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym
- z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami burmistrz sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia się radzie gminy

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Art. 7. ust. 1. pkt 9. Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446 ze zm.) określa, iż:

- zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy m. in. kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

3.**UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE**

Podstawowe uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zapisane zostały w poniżej wymienionych ustawach:

- ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 ze zm.);
  - Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. Nr 30 poz. 259)
  - Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 14 października 2015 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2015 r. poz. 1789)
  - Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. Nr 212 poz. 2153)
- ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015 r. poz. 199 ze zm.);
- ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2016 r. poz. 290 ze zm.);
- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2016 r. poz. 672 zm.);
- ustawie z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 ze zm.);
- ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2016 r. poz. 2147);
- ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2012 r. poz. 406 ze zm.);
- ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 1817).

Zasady ochrony zabytków przechowywanych w muzeach i w bibliotekach ustalono w:

- ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2012 r. poz. 987 ze zm.),
- ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 r. poz. 642 ze zm.).

Formy ochrony materiałów archiwalnych określono w:

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

- ustawie z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2016 poz. 1506)

Obowiązująca *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* określiła i uregulowała podstawowe pojęcia z dziedziny ochrony i opieki nad zabytkami:

Art. 3. *Ustawy* stanowi, że zabytkiem jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z art. 6. *Ustawy* ochronie i opiece podlegają bez względu na stan zachowania następujące zabytki:

- zabytki nieruchome, za które uznaje się krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji.
- zabytki ruchome, za które uznaje się dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.
- zabytki archeologiczne, za które uznaje się pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.
- ustawowej ochronie podlegają również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 7. *Ustawy* reguluje następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków;
  - ◆ Zgodnie z art. 9. *Ustawy* do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku.
  - ◆ Zgodnie z art. 10. *Ustawy* do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.
- uznanie za pomnik historii zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego;

- utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy może utworzyć na podstawie uchwały rada gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, dotyczące w szczególności zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia; innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych; w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Zgodnie z art. 16. *Ustawy*:

- rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.
- uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1.
- wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu w wojewódzkim konserwatorze zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy.
- w celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem.
- park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być urządzony.
- dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Zgodnie z art. 18. *Ustawy*:

- ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
- w koncepcji, strategiach, analizach planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:
  - uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

- określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu,
- ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniając opiekę nad zabytkami.

W myśl art. 19. *Ustawy*:

- w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:
  - zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia
  - innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
  - parków kulturowych.
- w przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.
- w studium i planie, o których mowa w ust.1, ustala się w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20. *Ustawy* stanowi, że projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

W art. 21. *Ustawy* zapisano, że ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Zgodnie z art. 22. ust. 4. *Ustawy* wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków.

4.**UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO**

Zgodnie z art. 5. i 6. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej ochrona dziedzictwa kulturowego jest jednym z zagwarantowanych konstytucyjnie obowiązków Państwa Polskiego („*Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego ...*”). Integralną i bardzo ważną częścią wspomnianego dziedzictwa są zabytki posiadające zarówno wartości materialne, których miarą jest zachowana oryginalna substancja zabytkowa oceniana w kategoriach naukowych i artystycznych jak i wartości niematerialne widoczne w perspektywie historycznej związanej z szeroko rozumianymi przemianami w dziedzinie kultury i sztuki oraz dziejami społeczeństw, narodów i wybitnych jednostek. Zabytki stanowią dobro wspólne podlegające opiece Polaków

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

na podstawie zapisów sformułowanych w art. 82. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej („*obowiązkiem obywatela (...) jest troska o dobro wspólne*”). Wobec powyższego ochrona i konserwacja zabytków stanowi jeden z elementów polityki kulturalnej państwa ze względu na zachowanie materialnych śladów przeszłości będących cennym elementem kultury współkształtującym środowisko współcześnie żyjących ludzi.

Troskę o ochronę zabytków Państwo zagwarantowało również poprzez przyjęcie wielu aktów prawnych o znaczeniu międzynarodowym.

W *Tezach do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami* opracowanych 2004 r. można znaleźć następujący opis odpowiedzialności Państwa Polskiego w sferze zabytków: *Zadaniem głównym polityki Państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest stworzenie w najbliższej przyszłości mechanizmów, które dostosowałyby tę sferę do warunków gospodarki rynkowej. Planowane działania dotyczą sfery legislacyjnej, zmian organizacyjnych obejmujących konieczne rozszerzenie zakresu działań instytucji odpowiedzialnych za ochronę dziedzictwa kulturowego w Polsce oraz zmian w strategii i organizacji ochrony dóbr kultury. Zmiany te powinny zapewnić pełną ochronę wypracowanego w kraju dorobku intelektualnego i praktyk odnoszących się do bezpośredniej ochrony zabytków przy równoczesnym wskazaniu możliwości i zakresu adaptacji w kraju zasad funkcjonowania ochrony zabytków w Zjednoczonej Europie.*

4.1.

STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI

Instrumentem planowania politycznego w dziedzinie ochrony zabytków w skali państwa jest Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami, który zgodnie z art. 84. *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z 23 lipca 2003 r. inicjuje i opracowuje Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków. Celem Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami jest stworzenie warunków niezbędnych do realizacji zadań ochronnych wynikających z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Obecnie obowiązującym jest „*Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017*” zatwierdzony uchwałą Nr 125/2014 Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2014 r. w sprawie „*Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami*”.

4.2.1.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

„Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku” stanowi jeden z najważniejszych dokumentów uwzględniających i projektujących najistotniejsze strategiczne cele przyszłego rozwoju Wielkopolski, w perspektywie obecnej i nadchodzącej dekady XXI wieku. Dokument ów opracowany został przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, a przyjęty przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego 19 grudnia 2005 r.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Strategia w szczególności określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa, a zawarte w niej ustalenia stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, przez co stają się one czynnikiem determinującym m.in. zachowanie i poprawę jakości krajobrazu kulturowego i przyrodniczego. Jednocześnie poza podstawą dla opracowania planu zagospodarowania przestrzennego województwa Strategia jest również wskazówką i punktem wyjścia dla poszczególnych planów zagospodarowania przestrzennego uchwalanych na terenie całej wielkopolski, stąd zrozumiała jest pewna ogólnikowość sformułowań zawartych w opracowanym przez Urząd marszałkowski dokumencie.

W szczególności strategia definiuje działania mające na celu zwiększenie konkurencyjności gospodarki w stosunku do innych regionów Europy. Proponuje unowocześnienie struktury gospodarki lokalnej, a w tym zwiększenie udziału kultury (również zabytków). Wśród celów operacyjnych Strategii zakłada się m. in. wzrost znaczenia dziedzictwa kulturowego, które w rozwoju Wielkopolski powinno pełnić kilka następujących funkcji. Po pierwsze powinno być czynnikiem integracji społecznej. Po drugie powinno stanowić instrument promocji regionu, przyczyniając się do rozwoju gospodarczego. Po trzecie powinno być bazą dla turystyki i usług kulturalnych. Realizacja tych funkcji powinna być zrealizowana przez inwestycje w instytucje kultury, ochronę dorobku kulturalnego, wsparcie działań powiększających dorobek kulturalny regionu i promocje aktywności kulturalnej mieszkańców.

W strategii sformułowano następujące prerogatywy w zakresie ochrony i wykorzystania istniejącego w województwie wielkopolskim dziedzictwa kulturowego:

- promocja dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego miast i obszarów miejskich – budowa marki i wizerunku regionu;
- zachowanie i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego oraz rozwój turystyki;
- zapewnienie warunków rozwoju duchowego, w tym kształcenia, kultury, podróży, dostępu do informacji, rozwoju różnych form aktywności społecznej;
- ochrona i kształtowanie środowiska oraz jego zasobów, środowiska kulturowego oraz tożsamości narodowej i regionalnej;
- rewitalizację dzielnic miast, terenów przemysłowych i powojkowych;
- rewitalizację dzielnic mieszkaniowych wraz z poprawą ogólnodostępnej infrastruktury usług i wypoczynku

4.2.2.**PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO**

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego został przyjęty Uchwałą Nr XLII/628/2001 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 listopada 2001 r. Obecnie obowiązuje Zmiana Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego XLVI/690/10 zatwierdzona Uchwałą Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 kwietnia 2010 r. W treści dokument ten określił przede wszystkim cel sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego, zasady kształtowania przestrzeni i zasady jej zagospodarowania oraz kierunki zagospodarowania dla terenów wchodzących w skład administracyjnych granic wielkopolski.

Podstawowym celem zagospodarowania przestrzeni województwa wielkopolskiego wg wskazanego powyżej dokumentu jest doprowadzenie do zrównoważonego rozwoju całego

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

terytorium województwa między innymi poprzez rozważne zarządzanie obszarem województwa oraz ochronę środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego stanowiące jedno z trzech głównych założeń planu.

W opracowaniu tym wyrażone zostało uznanie dla wpływu bogactwa kulturowego Wielkopolski oraz elementów dziedzictwa kulturowego składających się na tożsamość kulturową Wielkopolan i niosących ze sobą ważny potencjał w rozwoju rekreacji i turystyki. Plan formułuje liczne ogólne zasady odnoszące się do kształtowania przestrzeni również z uwzględnieniem reguł dotyczących poszanowania dóbr kultury obecnych na obszarze województwa wielkopolskiego.

W treści planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego nie umieszczono żadnych zapisów wymieniających z nazwy obiekty lub obszary dziedzictwa kulturowego z terenu miasta i gminy Koźmin Wielkopolski.

4.2.3.**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO
NA LATA 2013-2016**

Wojewódzki program opieki nad zabytkami sporządzany jest na okres 4 lat przez zarząd województwa. Program przyjmowany jest do realizacji przez sejmik wojewódzki po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami zarząd województwa sporządza, co 2 lata sprawozdanie przedstawiane sejmikowi województwa. Jednocześnie sprawozdanie takie jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Aktualnie obowiązujący program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2016 został przyjęty Uchwałą Nr XXXVIII/763/13 przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego z dnia 28 października 2013 r.

Program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2016 realizowany jest w oparciu o cele analogiczne jak w przypadku *Gminnego programu opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019* określone w art. 87. Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jednak jego podstawowymi zadaniami - zgodnie z zapisami zawartymi w treści dokumentu – przyjętymi przez Samorządu Województwa Wielkopolskiego jest zapewnić prawidłowego stanu zachowania obiektom zabytkowym: nieruchomym, ruchomym i archeologicznym, znajdującym się w jego władaniu.

Zabytki zlokalizowane na obszarze miasta i gminy Koźmin Wielkopolski są niejednokrotnie przywoływane w treści ww. programu jako obiekty stanowiące dziedzictwo kulturowe o istotnym znaczeniu dla regionu Wielkopolski wspomina się m.in. o nieistniejącym drewnianym ratuszu w Koźminie znanym z ikonografii i opisów historycznych, a także o zachowanym zabytkowym układzie urbanistycznym Koźmina Wielkopolskiego oraz o zlokalizowanych w Koźminie zabytkach architektury tj. kościół farny wraz z elementami wyposażenia, zamek, pobernardyński zespół klasztorny, drewniany kościółek pw. św. Trójcy. W treści programu opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2016 szczególnie podkreślona została unikatowa w skali województwa wartość zachowanego kirkutu w Orli.

W stosunku do obszaru Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2016 nie zawiera zapisów mających bezpośredni wpływ na zabytki zlokalizowane na terenie miasta i gminy, gdyż żaden z zabytków nie stanowi własności województwa wielkopolskiego. Jednakże niektóre z zadań realizowanych

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

w ramach celów programu opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2016 zapisanych na stronie 57, 58 i 59 takich jak dofinansowania, promocja, edukacja i planowanie przestrzenne mogą obejmować również zabytki z terenu miasta i gminy Koźmin Wielkopolski.

4.2.4.**INNE DOKUMENTY O ZASIEGU WOJEWÓDZTWA, KTÓRYCH PROBLEMATYKA ZWIĄZANA JEST Z DZIEDZICTWEM KULTUROWYM**

Nie odnotowano zapisów dotyczących miasta i gminy Koźmin Wielkopolski w innych dokumentach o randze wojewódzkiej, które odnoszą się do zagadnień związanych z dziedzictwem kulturowym.

5.**UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO**

Podstawowym uwarunkowaniem wewnętrznym dla ochrony zabytków nieruchomych, zabytków ruchomych, zabytków archeologicznych i obszarów cennych kulturowo jest samo ich istnienie na terenie miasta i gminy Koźmin Wielkopolski. W związku z powyższym w odniesieniu do ww. obiektów dziedzictwa kulturowego konieczne staje się zapewnienie im właściwej ochrony przez władze lokalne za pomocą określonych działań prawnych leżących w kompetencjach samorządu.

Do takich działań należy przede wszystkim zaliczyć:

- przestrzeganie *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* w odniesieniu do obiektów i obszarów objętych każdą z form ochrony konserwatorskiej ujętej w art. 7. wzmiankowanej ustawy;
- przestrzeganie innych ustaw m.in. *ustawy prawo budowlane, ustawy o planowaniu zagospodarowaniu przestrzennym*, odnoszących się o ochrony występujących na terenie gminy dóbr kultury;
- respektowanie wyznaczonych na załącznikach graficznych stref ochrony konserwatorskiej określonych w istniejących dokumentach planistycznych i – w odniesieniu do inwestycji zlokalizowanych na terenie wspomnianych stref – stosowanie się do zapisów umieszczonych w treści owych dokumentów;
- respektowanie wyznaczonych na załącznikach graficznych stref ochrony stanowisk archeologicznych określonych w istniejących dokumentach planistycznych i – w odniesieniu do inwestycji zlokalizowanych na terenie wspomnianych stref – stosowanie się do zapisów umieszczonych w treści owych dokumentów;
- w przypadku nowo opracowywanych dokumentów planistycznych wprowadzenie zapisu zapewniającego prawidłową ochronę dziedzictwa kulturowego i archeologicznego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych tj. układu urbanistycznego Koźmina Wielkopolskiego, układów ruralistycznych, założeń pałacowo-parkowych, zabytkowych cmentarzy, obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w ewidencji zabytków:

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

„Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z budownictwem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych, wymagają uzgodnienia z WUOZ, który określi warunki realizacji inwestycji.”

5.1.

RELACJE PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY

5.1.1.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

Obecnie obowiązującym dokumentem dotyczącym zagadnień odnoszących się do planowania przestrzennego w obrębie miasta i gminy Koźmin Wielkopolski jest zmiana „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Koźmin Wielkopolski” opracowana w 2013 r. i przyjęta uchwałą Rady Miejskiej w Koźminie Wielkopolskim Nr XXXII/219/2013 z dnia 24 października 2013 r.

Tekst zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Koźmin Wielkopolski” obejmuje zapisy umieszczone pierwotnie w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Koźmin Wielkopolski” opracowanym w Poznaniu w 2000 roku przez zespół autorski w składzie: mgr inż. arch. Piotr Kozławki – główny projektant, mgr Eleonora Rybczyńska, mgr inż. Daria Ziemkowska, dr Beata Raszka, dr inż. arch. Radosław Barek, inż. Janina Bellmann, inż. Stefan Dutkowiak, mgr inż. arch. Judyta Hess, inż. arch. Beata Bączyk we współpracy z mgrem Michałem Dudzińskim, a także treść „Zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Koźmin Wielkopolski” z 2008 r. opracowana przez zespół autorski w składzie: mgr Michał Dudziński, mgr inż. arch. Olga Susiecka Banasiak i mgr Arkadiusz Gursztyn.

W odniesieniu do zasobów składających się na dziedzictwo kulturowe miasta i gminy Koźmin Wielkopolski tekst ujednoczony „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Koźmin Wielkopolski” z 2013 r., zawiera następujące zapisy:

DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO I FUNKCJONOWANIA GMINY CZĘŚĆ II DIAGNOZA STANU I UWARUNKOWANIA ROZWOJU

W punkcie 1.6. opisującym uwarunkowania geograficzno-przyrodnicze w odniesieniu do zasobów przyrody nieożywionej scharakteryzowano historyczne założenia parkowe wpisane do rejestru zabytków (Borzęciczki, Dębogóra, Lipowiec)¹. Ponadto zamieszczony został wykaz 14 parków wpisanych do ewidencji (Czarny Sad, Dębowiec, Gałązki, Gościejew, Góreczki, Koźmin Wielkopolski, Mokronos, Stara Obra, Orla, Psie Pole, Serafinów, Skałów, Staniew, Wrotków). W punkcie tym poza parkami opisany został także

¹ W tabeli stanowiącej wykaz parków wpisanych do rejestru zabytków nie wymieniony został park w Koźminie Wielkopolskim.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

---

inny istotny element o charakterze przyrodniczo-kulturowym jakim jest występujący na terenie gminy Koźmin Wielkopolski układ zadrzewień śródpolnych.

W punkcie 4.1. opisującym historyczno-kulturowe uwarunkowania rozwoju przestrzennego przedstawiono zarys historii rozwoju przestrzennego miasta Koźmina Wielkopolskiego od okresu przedkolacyjnego (VII-XII w.) do zmian w XIX i XX stuleciu. Ponadto w formie tabelarycznej zamieszczono spis zabytków architektury i budownictwa miasta Koźmin Wielkopolski oraz spis obiektów wpisanych do rejestru zabytków z terenu gminy.

W punkcie 4.2. opisującym historyczno-kulturowe uwarunkowania rozwoju przestrzennego przedstawiono noty historyczne wraz z charakterystyką stanu zachowania środowiska kulturowego wsi na terenie gminy Koźmin Wielkopolski (Biały Dwór, Borzęcice, Borzęciczki, Cegielnia, Chełkówko, Czarny Sad, Dębogóra, Dębówiec, Gałązki, Gościejew, Góreczki, Kaniew, Klatka, Lipowiec, Mogiłka, Mokronos, Mycielin, Nowa Obra, Stara Obra, Orla, Paniwola, Pogorzałki Małe, Pogorzałki Wielkie, Psie Pole, Sapieżyn, Serafinów, Skałów, Staniew, Suśnia, Szymanów, Tatary, Walerianów, Wałków, Wrotków, Wyřębin)

KIERUNKI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY KOŹMIN WIELKOPOLSKI

W punkcie 3.1. charakteryzującym cele rozwoju i zasady polityki przestrzennej gminy określono cele rozwoju kulturowego:

- ochrona obiektów zabytkowych
- ochrona krajobrazu kulturowego
- harmonijne kształtowanie nowej zabudowy, dostosowanej do skali i charakteru zabudowy istniejącej

W punkcie 3.6. określone zostały strefy funkcjonalno-przestrzenne na terenie gminy, dla wydzielenia których podstawowymi kryteriami były:

- jakość środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu, również rolniczego, który należy zachować, wzmocnić lub przywrócić
- stopień urbanizacji

Jako efekt końcowy prac projektowych podzielono gminę Koźmin Wielkopolski na następujące strefy przestrzenno-krajobrazowe:

A – strefa zurbanizowana, obejmuje obszar miasta i wsi położonych wzdłuż trasy Jarocin – Krotoszyn, czyli tereny, na których mogą pojawić się intensywniejsze procesy urbanizacyjne w powiązaniu z systemami miasta,

B – strefa doliny rzeki Orli, wraz z projektowanymi zbiornikami wodnymi – główny korytarz ekologiczny gminy,

C – strefa rolno-leśna obejmująca północne obszary gminy, w rejonie wsi Biały Dwór – Stara Obra,

D – strefa rolno-łąkowa na pozostałym obszarze gminy

Dla ww. stref określone zostały szczegółowe kierunki zagospodarowania przestrzennego.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

W punkcie 3.9. określone zostały kierunki rozwoju przestrzennego gminy w aspektach związanych z ochroną i kształtowaniem środowiska kulturowego.

Kształtowanie kompozycji przestrzennej miasta.

Analiza rozwoju przestrzennego miasta Koźmina do XIX w. wykazuje charakterystyczną prawidłowość powstawania zwartych zespołów miejskiej zabudowy:

- wytyczenie centrum, placu, rynku z przylegającą siatką ulic,
- połączenie początkowo samodzielnych ośrodków w jeden, harmonijny organizm miejski.

Brak takiego sposobu postępowania od połowy XX w. doprowadził do chaosu przestrzennego i dysharmonicznych cech zabudowy w rejonach ul. Jana Pawła II i ul. Czypickiego. Charakter zabudowy w rejonie Zielonego Rynku ma również negatywny wpływ, ponieważ osłabia działanie tego placu jako historycznie uwarunkowanego elementu krystalizującego w układzie urbanistycznym miasta.

Postuluje się powrót do zasady aby każdy nowo powstający zespół zabudowy posiadał wyraźnie zdefiniowany przestrzennie element krystalizujący (plac, rynek, ciągi zieleni itp.). Proponuje się zaprojektowanie elementów krystalizujących w rejonach istniejącej zabudowy: ul. Jana Pawła II, ul. Benedykta z Koźmina, Zielonego Rynku.

Uznając zieleń za integralną część kompozycji miasta postuluje się wprowadzenie uporządkowanych ciągów zieleni w rejonach historycznego układu wodnego, i w przestrzeniach granicznych (granice miasta, styk: starego centrum - nowe ośrodki zabudowy).

Strefy ochrony konserwatorskiej.

Strefa „A” – pełnej ochrony konserwatorskiej

Strefa obejmuje obszar szczególnie wartościowy o bardzo dobrze zachowanej strukturze przestrzennej, do bezwzględного zachowania. W strefie tej zakłada się priorytet wymagań konserwatorskich dotyczący: siatki ulic, linii zabudowy, gabarytów zabudowy, wielkości parceli, materiału, detalu architektonicznego, kolorystyki, (zalecenia architektoniczne). Konieczność opracowania planu szczegółowego i rewaloryzacji.

Strefa „B” stanowi otulinę strefy pełnej ochrony konserwatorskiej.

W obszarze tym ochronie podlegają zasadnicze elementy rozplanowania istniejącej substancji.

Harmonijne łączenia charakteru i skali nowej zabudowy z już istniejącą , powinno być osiągnięte przez:

- określenie linii zabudowy
- ustalenie nieprzekraczalnych gabarytów nowej zabudowy
- stosowanie stylistyki detalu architektonicznego nawiązującego do elementów charakterystycznych w zabudowie małego miasta
- ochronę zieleni parkowej i przyulicznej

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Obiekty wysokie lokalizowane w tej strefie muszą posiadać dodatkowe opracowanie krajobrazowo kompozycyjne z analizą widoków i panoram miasta.

Strefa „E i K” – ochrony ekspozycji i krajobrazu

W strefie tej ochrona rozumiana jest jako dbałość o harmonię krajobrazu na styku: granice zabudowy miejskiej a tereny otwarte przyrodnicze, ze szczególnym uwzględnieniem ważnych punktów widokowych.

Właściwe eksponowanie obiektów zabytkowych i zespołu urbanistycznego powinno być zabezpieczone przez:

- wyznaczenie terenów wyłączonych spod zabudowy na części obszaru przedpola widokowego (szczególnie w rejonie doliny rzeki Orli) i zagospodarowanie ich zielenią (parki, ogrody, sady itp.)
- określenie nieprzekraczalnych gabarytów zabudowy w pozostałej części przedpola widokowego i w jednostkach silnie wyeksponowanych
- określenie kolorystyki pokrycia dachowego

Obiekty wysokie lokalizowane w tej strefie muszą posiadać dodatkowe opracowanie krajobrazowo kompozycyjne z analizą widoków i panoram miasta.

Strefa „W” – ochrony archeologicznej

Obejmuje rozpoznanie i potencjalne obszary eksploracji archeologicznej, które winny być wyłączone spod zabudowy.

Kształtowanie przestrzeni jednostek osadniczych

Atrakcyjność krajobrazu naturalnego i kulturowego gminy Koźmin Wielkopolski stanowi o podstawach jej rozwoju. Dbałość o ład przestrzenny, jedno z naczelných zadań samorządu terytorialnego, leży w interesie mieszkańców miasta i wsi, zapewniając im wysoką jakość życia w odniesieniu do warunków przestrzennych, jak i również w interesie gminy jako wspólnoty i miejsca, zapewniając jej atrakcyjność dla gości z zewnątrz.

Na **przestrzeń miasta** składają się mniej lub bardziej uporządkowane zespoły zabudowy, powstałe w różnych okresach historycznego rozwoju. Stosunkowo dużo zabudowy historycznej tworzącej atrakcyjne przestrzenie miejskie przetrwało do czasów obecnych. Zarówno ta historyczna jak i współczesna zabudowa osiedli mieszkaniowych, zarówno jednorodzinnych jak i wielorodzinnych, wymaga przekształceń dla dostosowania ich do obecnych standardów jakości przestrzeni właściwej dla położenia w Europie przełomu wieków. W polityce przestrzennej rozwoju miasta należy dążyć do przywracania tradycyjnych wątków jego kształtowania, tworzących spójny i atrakcyjny obraz miasta. Prawidłowo uformowane i zabudowane miasto jest przyjazne dla swoich mieszkańców jak i przybyszów z zewnątrz, daje dobre warunki zamieszkania i przebywania w nim.

Główne zasady urządzania przestrzeni miejskiej to:

- przywrócenie świetności wyraźnie wykształconemu układowi krystalizującemu przestrzeń miasta, opartemu o historyczny układ, wykształcenie czytelnych ciągów wiążących zespoły zabudowy miasta, z historycznym centrum miasta,

---

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

- przekształcenie istniejących współczesnych zespołów zabudowy mieszkaniowej poprzez wytworzenie własnych elementów krystalizujących, stanowiących lokalne mini centra w strukturze zabudowy wielorodzinnej,
- kształtowanie nowych zespołów zabudowy na zasadach tworzenia charakterystycznej tkanki miejskiej (kwartały z zabudową pobrzeżną) w powiązaniu z istniejącym układem historycznym (kontynuacja) oraz tworzenia wspólnych przestrzeni publicznych będących „kością tej zabudowy”,
- kształtowanie nowej zabudowy na zasadach zgodnych z tradycjami i skalą miasta (wysokość, trakt, formy dachów i rodzaj materiałów),
- intensyfikacja zabudowy na terenach atrakcyjności gospodarczej,
- kształtowanie atrakcyjnej zabudowy usługowej i przemysłowej,
- kształtowanie parków, skwerów, bulwarów (tworzących szwy urbanistyczne – strukturyzujących przestrzeń miasta wraz z atrakcyjnym ich urządzeniem – posadzki, mała architektura, oświetlenie itd.).

Przestrzeń wiejska. W systemie jednostek osadniczych gminy Koźmin Wielkopolski można wyodrębnić szereg wsi o atrakcyjnym i charakterystycznym układzie przestrzennym. Ciekawa istniejąca zabudowa wsi, stosunkowo niewielka jej degradacja wynikająca z powojennych przekształceń oraz otoczenie środowiska naturalnego, stanowią znaczny potencjał rozwoju nakierowany na poprawę warunków życia mieszkańców poprzez wzrost gospodarczy wsi oparty o nowoczesne proekologiczne rolnictwo, ale także usługi, działalność gospodarczą, turystykę i inne.

Dla zapewnienia atrakcyjnego krajobrazu wsi niezbędne jest prowadzenie zdyscyplinowanej polityki przestrzennej polegającej w szczególności na:

- utrzymaniu charakterystycznych układów przestrzennych wsi,
- lokalizacji nowej zabudowy, na zasadach utrzymania skali i charakteru zabudowy istniejącej (wysokość, skala budynków i założeń urbanistycznych, szerokość traktów, powierzchnia zabudowy itp.)
- lokalizacja większych zespołów zabudowy na zasadach kompozycji stosowanej przy lokalizacji folwarków,
- kształtowanie zabudowy wiejskiej na zasadzie tworzenia zagród stanowiących charakterystyczne dla wsi zespoły gniazdowej zabudowy (zwartej i tworzącej podwórza), umożliwienie lokalizacji zabudowy mieszkaniowej jako funkcji wyodrębnionej i samodzielnej lecz tworzącej w miarę zwarte pierzeje lub zespoły tworzące gniazda (jak zagrody),
- wytwarzanie reprezentacyjnych, wspólnych przestrzeni publicznych poprzez atrakcyjne urządzenie posadzek, placów, ulic i małej architektury, modernizację, renowację i rehabilitację zabudowy istniejącej.

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY KOŹMIN WIELKOPOLSKI

W punkcie 8. zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Koźmin Wielkopolski opisano obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego na terenach objętych zmianą studium.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Zalecenia w zakresie ochrony przestrzennych walorów kulturowych krajobrazu i środowiska przyrodniczego.

Wieże siłowni wiatrowych są nośnikami o dużych parametrach wysokościowych, stanowiące dominanty wysokościowe, których realizacja będzie miała wpływ na otaczający krajobraz i środowisko. W celu ochrony zabytkowego krajobrazu i jego kształtowania oraz środowiska przyrodniczego zaleca się stosowanie niżej wymienionych zasad:

- 1) Spod lokalizacji elektrowni wiatrowych powinny być wyłączone:
  - przedpola ekspozycji z dróg o nawierzchni utwardzonej na sylwetki historycznych układów osadniczych,
  - obszary wykluczone z zainwestowania ze względów kulturowych
- 2) Należy zachować istniejące i wprowadzać nowe zadrzewienia śródpolne;
- 3) Ochronie konserwatorskiej podlegają historyczne cmentarze grzebalne wszystkich wyznań oraz ich pozostałości;
- 4) Należy utrzymać przebieg i przekrój dróg krajobrazowych, odnawiać obsadzenia tymi samymi gatunkami drzew, utrzymywać w sprawności technicznej nawierzchni utwardzonych;
- 5) Nie należy stosować żużlu, gruzu itp. materiałów do modernizacji dróg;
- 6) Wierchnią najbardziej żyzną warstwę gleby w trakcie prowadzenia prac budowlanych należy zdjąć i wykorzystać w innym miejscu;
- 7) Lokalizacja elektrowni powinna być ustalona możliwie najbliżej istniejących dróg, co pozwoli zapobiec degradacji terenu w czasie budowy i późniejszej ich eksploatacji;
- 8) Dla całego pasma lokalizacji siłowni wiatrowych należy sporządzić studium krajobrazowe;
- 9) Przy sporządzaniu planu zagospodarowania przestrzennego dla elektrowni wiatrowych należy opracować analizę architektoniczno-urbanistyczną terenu określającą oddziaływanie planowanego przedsięwzięcia na otoczenie zabytku, z uwzględnieniem osi widokowych i przestrzeni krajobrazowych. Inwestycje każdorazowo należy uzgodnić z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków.

6. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Na obszarze miasta i gminy Koźmin Wlkp., w tym na terenach objętych niniejszą zmianą studium znajdują się następujące obiekty wpisane do ewidencji zabytków.

(patrz: Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019, punkt 5.4 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony)

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Zasady ochrony obszarów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków

- 1) Na obszarach wpisanych do rejestru zabytków likwidacja obiektów budowlanych oraz drzewostanu i zmiana zagospodarowania terenu wymaga zgody organu właściwego d/s ochrony zabytków;
- 2) Na obszarach wpisanych do rejestru zabytków lokalizacja nowych obiektów oraz przekształcenia obiektów istniejących winna być poprzedzona wydaniem decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, uzgodnionej z organem d/s ochrony zabytków;
- 3) Obowiązuje utrzymanie wszystkich zabytkowych obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków;
- 4) Obowiązuje zachowanie dobrego stanu technicznego i estetycznego tych obiektów. Wszelkie prace remontowe i konserwatorskie zewnętrzne i wewnętrzne wymagają wykonania projektu i uzgodnionego z organem właściwym d/s ochrony zabytków. Obowiązuje także utrzymanie właściwego stanu estetycznego otoczenia tych zabytków, w tym: zieleni, małej architektury i zagospodarowania posesji sąsiadujących;
- 5) Należy chronić przed dewastacją wartościowe stanowiska archeologiczne, w tym objęte wpisem do rejestru zabytków grodzisko pierścieniowate w Mokronosie
- utrzymanie i eksponowanie grodzisk i cmentarzysk posiadających charakterystyczną formę krajobrazową

Założenia sakralne i rezydencjonalne oraz parki.

Podlegają ochronie w granicach założeń oraz ich najbliższym otoczeniu. Należy uwzględnić znaczenie widoku na zabytek. W obrębie stref ochrony konserwatorskiej obowiązuje:

- a) historyczna parcelacja (zgodnie z zasadą niepodzielności zespołów),
- b) zachowanie zabytkowej zabudowy,
- c) zachowanie zabytkowej zieleni,
- d) użytkowanie nie kolidujące z historyczną funkcją obiektu

Ochrona obowiązuje w granicach cmentarza oraz jego najbliższym otoczeniu. Postuluje się przyjęcie zewnętrznej strefy ochronnej o szerokości ok. 50 m, i wyłączenie jej spod zabudowy.

Pojedyncze obiekty budowlane (użyteczności publicznej, mieszkalne, gospodarcze)

Ochrona obejmuje obiekty wraz z ich najbliższym otoczeniem. Postuluje zachowanie zabytkowej formy architektonicznej oraz podporządkowanie niezbędnych zmian budynkowi istniejącemu w zakresie skali i formy.

Wszelkie prace planowane w obiektach i na obszarach objętych ochroną konserwatorską oraz w ich najbliższym otoczeniu (m.in. prace budowlane, pielęgnacja zieleni, prace ziemne, zmiany sposobu użytkowania, podziały geodezyjne) wymagają uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Zasady ochrony stanowisk archeologicznych.

Na rysunku studium przedstawiono obszary występowania udokumentowanych stanowisk archeologicznych. Na podstawie danych uzyskanych od Konserwatora Zabytków zbadane stanowiska znajdują się tylko w północnej części gminy, natomiast na pozostałej części gminy badań takich nie prowadzono. Wszystkie zewidencjonowane stanowiska archeologiczne oraz strefy ich występowania podlegają ochronie konserwatorskiej zgodnie z art. 6 ust. 1, pkt 3 Ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. Na obszarze występowania stanowisk archeologicznych, oraz w strefie ich ochrony, podczas wykonywania robót ziemnych wymagane jest prowadzenie prac archeologicznych w zakresie uzgodnionym pozwoleniem na badania archeologiczne Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Zasady ochrony stanowisk archeologicznych

1) Zmiany sposobu użytkowania terenów w strefach ochrony stanowisk oraz wykonanie prac niwelacyjnych lub ziemnych należy uzgodnić z właściwym organem ds. ochrony zabytków, który może zażądać przeprowadzenia archeologicznych badań ratowniczych lub nadzoru archeologicznego nad prowadzonymi pracami;

2) Na terenie gminy w bezpośrednim sąsiedztwie stanowiska archeologicznego obowiązuje zasada zgłaszania służbie konserwatorskiej zamiarów podejmowania prac ziemnych związanych z wykonywaniem głębokich wykopów, robót melioracyjnych, budowy tras komunikacyjnych i instalacji infrastruktury podziemnej oraz w przypadku podejmowania zalesień użytków rolnych. Inwestycje naruszające strukturę gruntu wymagają uzgodnień z urzędem konserwatorskim oraz przeprowadzenie prac ratowniczo - archeologicznych w miejscu osadzenia wiatraków. Pozostałe ustalenia zostały zawarte w rozdziale 3.9. Kierunki rozwoju przestrzennego gminy. B. Ochrona i kształtowanie środowiska kulturowego.

5.1.2.**MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO Z TERENU GMINY**

1. **Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Koźmin Wielkopolski w miejscowości Stara Obra w rejonie ulic Okrężnej – 1 Maja zatwierdzona uchwałą Nr XXIII/239/2001 Rady Miejskiej w Koźminie Wielkopolskim z dnia 28 września 2001 r. (Uchwała ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego Nr 139, poz. 2781 z dnia 15 listopada 2001 r.).**

Brak konkretnych zapisów odnoszących się do uwarunkowań ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

2. **Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Koźmin Wielkopolski i zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Koźmin Wielkopolski zatwierdzona uchwałą Nr XXIII/240/2001 Rady Miejskiej w Koźminie Wielkopolskim z dnia 28 września 2001 r. (Uchwała ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego Nr 45, poz. 1322 z dnia 27 marca 2002 r.).**

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Zmiana ww. miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego obejmuje następujące obszary:

- 1) w mieście Koźmin Wielkopolski w rejonie ul. Wiśniowej, Lipowej i Krotoszyńskiej,
- 2) w miejscowości Nowa Obra, dla działek oznaczonych nr ewid. 502/5, 502/3,
- 3) w miejscowości Szymanów, dla działek oznaczonych nr ewid. 72/3, 47/3 i część działek 47/5, 74/2, 72/6
- 4) w miejscowości Wałków, dla działki oznaczonej nr ewid. 58/1

Brak konkretnych zapisów odnoszących się do uwarunkowań ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

3. **Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Koźmin Wielkopolski w miejscowości Staniew dla działki o numerze ewidencyjnym 118/5 zatwierdzona uchwałą Nr XXVII/280/2002 Rady Miejskiej w Koźminie Wielkopolskim z dnia 25 kwietnia 2002 r. (Uchwała ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego Nr 82, poz. 2113 z dnia 12 czerwca 2002 r.).**

Brak konkretnych zapisów odnoszących się do uwarunkowań ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

4. **Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Koźmin Wielkopolski w miejscowości Nowa Obra dla działek o numerach ewidencyjnych 486, 502/7 oraz części działek o numerach ewidencyjnych 474 i 502/8 zatwierdzona uchwałą Nr XXX/304/2002 Rady Miejskiej w Koźminie Wielkopolskim z dnia 30 września 2002 r. (Uchwała ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego Nr 136, poz. 3771 z dnia 13 listopada 2002 r.).**

Brak konkretnych zapisów odnoszących się do uwarunkowań ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

5. **Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Koźmin Wielkopolski w miejscowości Szymanów dla działki o numerze ewidencyjnym 3/1 zatwierdzona uchwałą Nr VII/63/2003 Rady Miejskiej w Koźminie Wielkopolskim z dnia 30 czerwca 2003 r. (Uchwała ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego Nr 133, poz. 2503 z dnia 6 sierpnia 2003 r.).**

ROZDZIAŁ II
Przepisy szczegółowe

§6.

Zaznacza się, że na terenie objętym planem występują relikty pradziejowego i średniowiecznego osadnictwa. Działalność inwestycyjna na tym terenie wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, który określi warunki dopuszczające do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.

6. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Koźmin Wielkopolski dla terenów zabudowy mieszkaniowych w miejscowości Orla zatwierdzony uchwałą Nr IV/31/07 Rady Miejskiej w Koźminie Wielkopolskim z dnia 27 marca 2007 r. (Uchwała ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego Nr 82, poz. 2145 z dnia 6 czerwca 2007 r.).**

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

ROZDZIAŁ II
Przepisy szczegółowe

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

§10.

W maksymalnym stopniu należy zachować istniejący wartościowy drzewostan przy drodze. W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.

7. **Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego w Koźminie Wlkp. w rejonie ul. Łącznej, Poznańskiej, M. Kopernika i torem kolejowym zatwierdzony uchwałą Nr XIII/105/08 Rady Miejskiej w Koźminie Wielkopolskim z dnia 28 marca 2008 r. (Uchwała ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego Nr 108 poz. 2003 z dnia 4 lipca 2008 r.)**

ROZDZIAŁ II
Przepisy szczegółowe

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

§ 15.

W związku z występowaniem na obszarze objętym planem reliktyw z okresu późnego średniowiecza i nowożytności, inwestycje naruszające strukturę gruntu wymagają uzyskania pozwolenia w Delegaturze Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kaliszu.

8. **Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie wsi: Gałązki, Borzęciczki, Wrotków, Ludwinów, Serafinów, Skałów, Mokronos, Gościejew, Staniew z przeznaczeniem na lokalizację elektrowni wiatrowych zatwierdzony uchwałą Nr XXXIX/266/10 Rady Miejskiej w Koźminie Wielkopolskim z dnia 2 czerwca 2010 r. (Uchwała ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego Nr 192, poz. 3564 z dnia 17 września 2010 r.)**

ROZDZIAŁ II
Przepisy szczegółowe

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

§ 13.

1. Na rysunku planu wyznaczono strefy ochrony zabytków archeologicznych.
2. W strefach ochrony zabytków archeologicznych, inwestycje naruszające strukturę gruntu wymagają uzyskania pozwolenia w Delegaturze Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kaliszu.
3. Na pozostałych obszarach objętych planem w przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy

---

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

---

służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.

9. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla elektrowni wiatrowych w rejonie wsi Nowa Obra, Wałków, Borzęcice, Sapieżyn, Orla, Cegielnia zatwierdzony uchwałą Nr XX/132/12 Rady Miejskiej w Koźminie Wielkopolskim z dnia 26 czerwca 2012 r. (Uchwała ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego poz. 3610 z dnia 20 sierpnia 2012 r.).**

ROZDZIAŁ II
Przepisy szczegółowe

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

§ 13.

1. Na rysunku planu wyznaczono strefy ochrony zabytków archeologicznych.
2. W strefach ochrony zabytków archeologicznych, inwestycje naruszające strukturę gruntu wymagają uzyskania pozwolenia we właściwym urzędzie służby ochrony zabytków.
3. Na pozostałych obszarach objętych planem w przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.

10. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek o nr ewid. 383, 384, 387/2 i 2499 położonych przy ul. Mikołaja Kopernika w Koźminie Wielkopolskim zatwierdzony uchwałą Nr XXIV/157/2012 Rady Miejskiej w Koźminie Wielkopolskim z dnia 17 grudnia 2012 r. (Uchwała ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego poz. 1768 z dnia 25 lutego 2013 r.).**

ROZDZIAŁ II
Przepisy szczegółowe

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

§ 8.

W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.

11. **Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla elektrowni wiatrowych w rejonie wsi Biały Dwór zatwierdzony uchwałą Nr XXVII/184/2013 Rady Miejskiej w Koźminie Wielkopolskim z dnia 27 marca 2013 r. (Uchwała ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego poz. 3755 z dnia 29 maja 2013 r.).**

DZIAŁ II
Przepisy szczegółowe

Rozdział 5

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

§ 11.

1. Na rysunku planu wyznaczono strefy ochrony zabytków archeologicznych.
2. W strefach ochrony zabytków archeologicznych, inwestycje naruszające strukturę gruntu wymagają uzyskania pozwolenia w Delegaturze Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kaliszu.
3. Na pozostałych obszarach objętych planem w przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.

12. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie wsi Staniew z przeznaczeniem pod elektrownię wiatrową zatwierdzony uchwałą Nr XXXI/210/2013 Rady Miejskiej w Koźminie Wielkopolskim z dnia 30 września 2013 r. (Uchwała ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego poz. 6105 z dnia 6 listopada 2013 r.).

DZIAŁ II

Przepisy szczegółowe

Rozdział 4

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

§ 6.

W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.

13. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek o nr ewid. 606/1, 606/2, 606/3 położonych przy ul. Klasztornej w Koźminie Wlkp. zatwierdzony uchwałą Nr XXXIV/226/2013 Rady Miejskiej w Koźminie Wielkopolskim z dnia 3 grudnia 2013 r. (Uchwała ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego poz. 700 z dnia 3 lutego 2014 r.).

ROZDZIAŁ II

Przepisy szczegółowe

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

§ 6.

W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

5.1.3.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY KOŹMIN WIELKOPOLSKI NA LATA 2008-2020

W punkcie 2.3.4. charakteryzującym zagospodarowanie przestrzenne na terenie miasta i gminy Koźmin Wielkopolski przedstawiony został opisowo stan wybranych obiektów dziedzictwa kulturowego w większości wpisanych do rejestru zabytków (historyczny układ urbanistyczny miasta Koźmin Wlkp., zamek w Koźminie Wlkp., fara pw. św. Wawrzyńca w Koźminie Wlkp., kościół poklasztorny pw. św. Stanisława BM w Koźminie Wlkp., drewniany kościół pw. św. Trójcy w Koźminie Wlkp., pałac w dawnym Lipowcu, wiatrak-koźlak w Koźminie Wlkp., kirkut w Orli, pałac i kościół pw. św. Marcina w Borzęciczkach, grodzisko w Mokronosie, kościół pw. św. Rozalii w Serafinowie, pałac w Pism Polu i dwór w Staniewie, zespół folwarczny w Czarnym Sadzie. Stan pozostałych zabytków przedstawiono skrótowo w formie tabelarycznej.

W punkcie 5.3. jako cel strategiczny III – wykorzystanie i wzmacnianie potencjału kulturalnego i sportowego jako jeden z celów operacyjnych ujęto renowację obiektów i obszarów dziedzictwa kulturowego wraz z ich promocją. Podmiotem odpowiedzialnym za realizację ww. celu jest Urząd Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski.

5.1.4.

WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY DLA GMINY KOŹMIN WIELKOPOLSKI NA LATA 2014-2018

Wieloletni plan inwestycyjny dla gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2014-2018 został przyjęty uchwałą Nr XXIX/190/2013 Rady Miejskiej w Koźminie Wielkopolskim z dnia 29 maja 2013. Spośród zadań inwestycyjnych zaplanowanych do realizacji dwa z nich należy uznać jako działania mające na celu poprawę stanu zachowania dziedzictwa kulturowego. Są nimi rewitalizacja Starego Rynku w Koźminie Wielkopolskim stanowiącego istotny element układu urbanistycznego miasta oraz przebudowa zabytkowego budynku dawnego domu Starosty przy ul. Boreckiej 23 w Koźminie Wielkopolskim stanowiącego wartościowy element zabudowy układu urbanistycznego miasta.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

KARTA OPISOWA ZADANIA INWESTYCYJNEGO								
<i>WIELOLETNI PROGRAM INWESTYCYJNY GMINY KOŹMIN WLKP. NA LATA 2016-2020</i>								
1. Nazwa zadania i jego lokalizacja (miejscowość, Nr działki).								Nr 17
Rewitalizacja Starego Rynku w Koźminie Wlkp.								
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania				3. Termin zakończenia realizacji zadania				
2019 r.				2019 r.				
4. Środki wydatkowane (w tys.zł) na zadanie do 2015r.								
5. Źródła finansowania w tys. zł.								
rok								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020		Razem
Środki własne					800			800
Pożyczki, kredyty, obligacje, PPP								
Dofinansowanie z Funduszy pomocowych UE i inne					1700			1700
Inne źródła								
RAZEM (w tys. zł)					2500			2500
6. Stopień przygotowania zadania								
Brak dokumentów								
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji zadania								
<p>Jeżeli do roku 2019 powstanie obwodnica miasta i tym samym ruch tranzytowy zostanie wyprowadzony poza obszar Starego Rynku, możliwe będzie podjęcie realizacji tego zadania. Miejsce to poddane zostanie gruntownej modernizacji i zmianie charakteru i przeznaczenia. Możliwe jest dofinansowanie inwestycji ze środków Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020.</p>								
8. Zakres rzeczowy zadania								
<p>Modernizacja ciągów pieszych i drogowych, wymiana nawierzchni, wymiana infrastruktury technicznej, wprowadzenie zieleni niskiej i elementów rekreacji</p>								

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

KARTA OPISOWA ZADANIA INWESTYCYJNEGO							
WIELOLETNI PROGRAM INWESTYCYJNY GMINY KOŹMIN WLKP. NA LATA 2016-2020							
1. Nazwa zadania i jego lokalizacja (miejscowość, Nr działki).							Nr 29
Przebudowa budynku na potrzeby administracji samorządowej przy ul. Boreckiej 23 w Koźminie Wlkp.							
2. Termin rozpoczęcia realizacji zadania				3. Termin zakończenia realizacji zadania			
2015 r.				2016 r.			
4. Środki wydatkowane (w tys.zł) na zadanie do końca 2015r.							25
5. Źródła finansowania w tys. zł.	rok						Razem
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
Środki własne			800				800
Pożyczki, kredyty, obligacje, PPP			1000				1000
Dofinansowanie z Funduszy pomocowych UE i inne							
Inne źródła							
RAZEM (w tys. zł)			1800				1800
6. Stopień przygotowania zadania							
Dokumentacja techniczna							
7. Uzasadnienie podjęcia realizacji zadania							
Brak lokalowe Urzędu Miasta i Gminy powodują konieczność przeniesienia niektórych biur w inne miejsce. Dotyczy to przede wszystkim biur Rady Miejskiej, sali sesyjnej, Urzędu Stanu Cywilnego i ewidencji ludności.							
8. Zakres rzeczowy zadania							
Zmiana sposobu użytkowania istniejącego budynku na obiekt administracji publicznej wraz z jego rozbudową przebudową i częściową rozbiorą polegała będzie na dobudowie szybu windowego, gruntownej modernizacji wszystkich pomieszczeń, wymianie instalacji wod-kan, co i elektrycznej.							

5.2.**UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZACHOWANIA RÓWNOWAGI EKOLOGICZNEJ ORAZ WYSTĘPOWANIA NA TERENIE GMINY OBSZARÓW I OBIEKTÓW OCHRONY PRZYRODNICZEJ**

Jedynym obszarem w obrębie miasta i gminy Koźmin Wielkopolski objętym ochroną obszarową w ramach większej jednostki przestrzennej jest teren parku dworskiego w miejscowości Dębiogóra podlegający ochronie związanej z włączeniem ww. parku do Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dąbrowy Krotoszyńskie, Baszków – Rochy” utworzonego rozporządzeniem Nr 6 Wojewody Kaliskiego z dnia 22 stycznia 1993 r.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

W odniesieniu do terenów gminy na terenach położonych w obrębie wyżej wymienionego obszaru chronionego krajobrazu zastosowano następujące zakazy odnoszące się do przyszłego zagospodarowania tychże terenów:

- zakaz lokalizowania obiektów i instalowania urządzeń szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi oraz mogących znacznie pogorszyć stan środowiska.
- zakaz lokalizowania obiektów i instalowania urządzeń trwale naruszających walory krajobrazu terenu.
- zakaz urządzania i utrzymywania otwartych kanałów ściekowych,
- zakaz wprowadzania zmian stosunków wodnych mogących negatywnie wpłynąć na środowisko przyrodnicze.
- zakaz likwidowania oczek wodnych i przekształcania terenów podmokłych,
- zakaz lokalizowania składowisk i wylewisk odpadów przemysłowych i komunalnych pochodzących spoza gmin znajdujących się w obrębie obszaru chronionego,
- zakaz lokalizowania ośrodków hodowlanych na skalę przemysłową postępujących się metodą bezściółkową,
- zakaz gnojowicowania gruntów rolnych, za wyjątkiem własnych gruntów zgodnie z zasadami agrotechnicznymi.

Ponadto na terenach tych przewidziano wymóg uzgadniania z Wojewodą następujących czynności:

- decyzji w sprawie likwidacji zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych,
- lokalizacji ośrodków hodowlanych na skalę przemysłową o wielkości powyżej 100 DJP,
- lokalizacji nowych ośrodków wypoczynkowych i obiektów o charakterze hotelarskim,
- budowy nowych dróg, linii energetycznych, ciągów ciepłowniczych, gazowych itp. za wyjątkiem urządzeń lokalnych,
- prowadzenia prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, a w szczególności budowy stawów rybnych i innych zbiorników wodnych,
- prowadzenia nowych melioracji, dokonywania regulacji rzek i potoków,
- programów i wieloletnich planów gospodarki rolnej, łowieckiej, rybackiej i turystycznej.

Określone zostały następujące ogólne zasady odnoszące się do zarządzania i zagospodarowania na obszarach chronionego krajobrazu:

- prowadzenie gospodarki leśnej zgodnie z ogólnymi zasadami zagospodarowania lasów wchodzących w skład parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu,
- prowadzenie gospodarki w zakresie eksploatacji złóż surowców mineralnych wyłącznie w oparciu o zasady określone odrębną decyzją koncesyjną,
- ochrona istniejących obiektów historyczno – kulturowych,
- dostosowanie nowej zabudowy w zakresie bryły, skali, materiałów i form architektonicznych – harmonizujących z walorami krajobrazowymi – do lokalnej tradycji, oraz dążenie do wyeliminowania obiektów dysharmonizujących,
- prowadzenie gospodarki rolnej nie powodującej degradacji gleb i innych elementów środowiska, w tym zakaz stosowania pestycydów I i II grupy – z wyjątkiem sadów,
- zasada ograniczania lokalizacji nowych obiektów budowlanych poza granicami jednostek osadniczych - do sytuacji określonych planem.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

W stosunku do stref ekosystemów wodno-łąkowych położonych na obszarze chronionego krajobrazu przewidziano następujące obowiązki:

- zakaz lokalizowania obiektów budowlanych z wyjątkiem zbiorników wodnych i związanych z nimi budowli hydrotechnicznych oraz dróg, mostów i sieci infrastruktury technicznej,
- prowadzenie gospodarki zmierzającej do odtworzenia i utrzymywania wartości naturalnych, łągów, zadrzewień, łąk, cieków i zbiorników wodnych wraz z ich biologicznym obrzeżem. Z zastrzeżeniem, iż odległość granicy strefy od brzegu cieków wodnych nie może być mniejsza niż 5 m.

W stosunku do stref dolesień położonych na obszarze chronionego krajobrazu przewidziano następujące obowiązki:

- zakaz lokalizowania obiektów budowlanych z wyjątkiem obiektów i budowli związanych bezpośrednio z gospodarką leśną, zbiorników wodnych i związanych z nimi budowli hydrotechnicznych oraz dróg, mostów i sieci infrastruktury technicznej,
- prowadzenie gospodarki zmierzającej do rekultywacji terenów zdewastowanych i nieużytków w kierunku leśnym przez sukcesywne zalesianie najślabszych gruntów rolnych.

W stosunku do stref zadrzewień położonych na obszarze chronionego krajobrazu przewidziano następujące obowiązki:

- pełna ochrona istniejącego drzewostanu,
- zakaz lokalizacji obiektów budowlanych z wyjątkiem lokalnych dróg i sieci infrastruktury technicznej,
- prowadzenie gospodarki zmierzającej do wzbogacenia i zwiększenia różnorodności istniejącego drzewostanu, z uwzględnieniem typów siedlisk.

Pozostałymi elementami przyrodniczymi występującymi na obszarze gminy Koźmin Wielkopolski i objętymi indywidualną ochroną prawną są wyszczególnione poniżej pomniki przyrody:

MIEJSCOWOŚĆ	POMNIK PRZYRODY
Leśnictwo Góreczki (oddział 400 h)	Głaz narzutowy Wymiary: 420 x 180 x 220 cm. (pozycja w rejestrze – 161)
Koźmin Wielkopolski (park zamkowy)	Jesion wyniosły (<i>Fraxinus excelsior</i> L.) Obwód pnia na wysokości pierśnicy 380 cm., wysokość ok. 30 m. (pozycja w rejestrze – 393)
Koźmin Wielkopolski (park zamkowy)	Jesion wyniosły (<i>Fraxinus excelsior</i> L.) Obwód pnia na wysokości pierśnicy 520 cm., wysokość ok. 30 m. (pozycja w rejestrze – 394)

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Koźmin Wielkopolski (park zamkowy)	Klon srebrzysty (<i>Acer saccharinum L.</i>) Obwód pnia na wysokości pierśnicy 340 cm., wysokość ok. 28 m. (pozycja w rejestrze – 395)
Koźmin Wielkopolski (park zamkowy)	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata Mill.</i>) Obwód pnia na wysokości pierśnicy 300 cm., wysokość ok. 25 m. (pozycja w rejestrze – 397)
Koźmin Wielkopolski (plac przykościelny)	Grupa 3 lip drobnolistnych (<i>Tilia cordata Mill.</i>) Obwód pnia na wysokości pierśnicy 395, 355 i 290 cm., wysokość ok. 28 m. (pozycja w rejestrze – 398)
Mokronos (park dworski)	Jesion wyniosły (<i>Fraxinus excelsior L.</i>) Obwód pnia na wysokości pierśnicy 344 cm., wysokość ok. 25 m. (pozycja w rejestrze – 572)
Mokronos (park dworski)	Platan klonolistny (<i>Platanus x hispanica</i> Münchh.) Obwód pnia na wysokości pierśnicy 290 cm, wysokość ok. 23 m (pozycja w rejestrze – 571)
Góreczki (przy drodze Góreczki – Wyrębin)	Dąb szypułkowy (<i>Quercus rober L.</i>) Obwód pnia na wysokości pierśnicy 425 cm., wysokość ok. 30 m. (pozycja w rejestrze – 401)

Szczegółowy rejestr tzw. małych form ochrony przyrody obejmujących pomniki przyrody, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne oraz zespoły przyrodniczo – krajobrazowe, prowadzony jest przez Starostę Krotoszyńskiego, zgodnie z przepisami art. 39 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody.

5.3.**CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW ORAZ ANALIZA STANU
DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY**

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

5.3.1.

KRAJOBRAZ KULTUROWY

Obszar chronionego krajobrazu „Dąbrowy Krotoszyńskie Baszków – Rochy” – rejon obejmujący teren trzech powiatów krotoszyńskiego, ostrowskiego i pleszewskiego (gm. Zduny Krotoszyn, Rozdrażew, Odolanów, Ostrów Wlkp., Raszków, Dobrzyca, Pleszew), utworzony w celu ochrony obszaru zbliżonego do naturalnego oraz zapewnienia społeczeństwu warunków do wypoczynku i turystyki w środowisku o znaczących walorach przyrodniczych. Powierzchnia obszaru wynosi 55.800 ha, z czego lasy zajmują 15.600 ha (28%), w jego granicach dominują acidofilne lasy liściaste różnego typu z pomnikowymi okazami dębów i buków, często w wieku powyżej 200 lat. Obszar cechuje się znacznym bogactwem flory (stwierdzono dotąd 900 gatunków), m.in. występuje tu wiele gatunków rzadkich i zagrożonych z tzw. Czerwonej Listy Gatunków Ginących i Prawnie Chronionych. Innymi walorami tego obszaru jest też znaczny udział gatunków roślin reprezentujących różne elementy biogeograficzne w tym duża liczba gatunków górskich z licznymi osobliwościami florystycznymi. W skład przedmiotowego obszaru wchodzi kompleks leśnych uroczysk Baszków i Rochy oraz łąki w dolinie rzeki Borownicy o powierzchni 2.500 ha, z czego około 80% stanowią lasy. Najlepiej zachowane w tym zbliżone do naturalnych fitocenozy występują w leśnictwie Baszków. Są to głównie grądy, acidofilne dąbrowy, bory Leucobryo-Pinetum i olsy Ribo nogri-Alnetum i Sphagno-Alnetum. Dzięki wprowadzeniu sosny na obce jej siedliska wytworzyły się tutaj fitocenozy reprezentujące kontynentalny bór mieszany Pino-Quercetum. Obok roślinności leśnej występują na przedmiotowym obszarze zbiorowiska związane ze stawami rybnymi i łąkami. W okresie jesienno zimowym pola między Rochami i Baszkowem są miejscem żerowania gęsi zbożowych *Anser fabalis*, które mają swoje noclegowiska na stawach rybnych w dolinie rzeki Baryczy oraz Rochach. Znaczne powierzchnie łąk pomiędzy Zdunami, Piaskami i Rochami są miejscem żerowania licznych bocianów białych. Ich gniazda znajdują się w Piaskach, Kolonii Baszków, Baszkowie oraz Rochach, ponadto pola uprawne dzięki mozaice upraw są dogodnym lęgowiskiem dla przepiórki. Na terenie gminy Koźmin Wielkopolski do przedmiotowego obszaru chronionego krajobrazu włączono teren parku dworskiego w Dębogórze obejmujący ok. 5,5 ha.

Obszar utworzony na mocy Rozporządzenia Wojewody Kaliskiego Nr 6 z dnia 22 stycznia 1993 r. (Dz. Urz. Woj. Kal. Nr 2, poz. 14).

Poza wyżej wymienionym obszarem bardzo istotny element krajobrazu kulturowego tworzą wszystkie zachowane historyczne parki, cmentarze oraz układy ruralistyczne. Ponadto za elementy krajobrazu kulturowego uznaje się historyczne obszary leśne, rozłogi pól i łąk oraz wytyczoną w przeszłości infrastrukturę komunikacyjną. Inną istotną formą współkształtującą krajobraz kulturowy są zabytki architektury zwłaszcza takie, które stanowią dominanty przestrzenne lub zespoły budowlane a także liczne krzyże przydrożne, kapliczki, elementy małej architektury, drzewa pomnikowe, głązy narzutowe oraz infrastruktura hydrotechniczna.

5.3.2.

ZABYTKI NIERUCHOME

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Najważniejszymi zasobami o istotnych wartościach kulturowych świadczących o historycznym dziedzictwie obszaru miasta i gminy Koźmin Wielkopolski są obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków. W poniższym wykazie wskazane zostały najwartościowsze zabytki z uwzględnieniem ich funkcji, natomiast zabytki wpisane do rejestru zabytków opatrzone zostały krótką charakterystyką.

1. Układy urbanistyczne:

- **układ urbanistyczny miasta Koźmin Wielkopolski [wpisany do rejestru zabytków]**

Historyczny układ urbanistyczny obejmuje obszar miasta zagospodarowywany od IX do 1. poł. XX wieku. Zapewne najstarszym elementem założenia miejskiego jest obszar zamku, na miejscu którego funkcjonował pierwotny gród z podgrodziami i osadą targową z placem zlokalizowanym w obrębie późniejszego Starego Rynku datowaną na XII w. Kolejnym elementem jest czytelny do dnia dzisiejszego obszar miasta lokacyjnego Koźmina założonego w XIII wieku. Miasto zwane w XV w. Wielkim Koźminem, posiadało czworoboczny rynek, siatkę wąskich ulic i opasane było ciągiem owalnicowo ukształtowanych murów obronnych z bramami: Wrocławską i Toruńską. Poza murami wznosił się gotycki zamek właściciela klucza koźmińskiego. Elementem układu urbanistycznego pochodzącym z końca XV wieku jest założenie nowego miasta, które nazwano Nowym Koźminem. Obszar ten przekazany napływającym sukienikom posiadał własny rynek na planie zbliżonym do kwadratu i wytyczony został w pobliżu drogi wiodącej do Pleszewa i stawu miejskiego. Nowy Koźmin nie był powiązany kompozycyjnie ani z Wielkim Koźminem, ani z zamkiem. W XVII wieku układ urbanistyczny wzbogacił kompleks zabudowań klasztornych o.o. Bernardynów zamku usytuowany na osi drogi do Jarocina w obrębie przedmieścia z powstającą wzdłuż drogi zabudową podmiejską. W 1775 r. Elżbieta z Branickich Sapieżyna wydała akt lokacyjny dla trzeciego miasta założonego na przedmieściu lipowieckim, zwanego Koźminem Niemieckim. Miasto związane z Wielkim Koźminem osią drogi krotoszyńskiej, posiadało prostokątny rynek z dominantą w postaci kościoła ewangelickiego. W początkach XIX wieku trzy dotychczas odrębnie funkcjonujące miasta połączono w jeden obszar administracyjny poprzedziwszy rozbiórką murów obronnych Wielkiego Koźmina. Kolejnym elementem w procesie rozszerzania się Koźmina było wybudowanie w końcu XIX w. linii kolejowej w pobliżu miasta. Wówczas większość nowej zabudowy skoncentrowała się wzdłuż drogi prowadzącej do dworca kolejowego. Założono również park miejski na terenie ogrodów należących uprzednio do kościoła farnego.

2. Układy ruralistyczne:

- układ ruralistyczny wsi Borzęcice;
- układ ruralistyczny wsi Borzęciczki;
- układ ruralistyczny wsi Czarny Sad;
- układ ruralistyczny wsi Dębiogóra;
- układ ruralistyczny wsi Gałązki;
- układ ruralistyczny wsi Gościejew;
- układ ruralistyczny wsi Góreczki;
- układ ruralistyczny wsi Kaniew;
- układ ruralistyczny wsi Mokronos;
- układ ruralistyczny wsi Orla;
- układ ruralistyczny wsi Serafinów;

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

- układ ruralistyczny wsi Skałów;
- układ ruralistyczny wsi Staniew;
- układ ruralistyczny wsi Stara Obra;
- układ ruralistyczny wsi Suśnia;
- układ ruralistyczny wsi Wałków;
- układ ruralistyczny wsi Wrotków

3. Obiekty architektury sakralnej:

■ ***kościół parafialny pw. św. Marcina Biskupa w Borzęcizkach [wpisany do rejestru zabytków];***

Świątynia wzniesiona w latach 1740-1745 z fundacji braci Andrzeja i Rafała Gajewskich na miejscu wcześniejszego kościoła zbudowanego na początku XVII wieku za sprawą Krzysztofa Mycielskiego. Ze starszej świątyni zachowała się późnorenesansowa zakrystia i fragment muru prezbiterium. Budynek murowany, wzniesiony na planie krzyża z niższym wyodrębnionym prezbiterium zamkniętym wielobocznie. Dach korpusu nawowego dwuspadowy, kryty dachówką ceramiczną, nad skrzyżowaniem naw umieszczona drewniana wieżyczka na sygnaturkę pokryta blachą. Elewacje tynkowane z barokowym zwieńczeniem szczytów i barokową dekoracją architektoniczną w postaci pilastrów, gzymsów i płycin.

■ ***kościół parafialny pw. Najświętszej Marii Panny i św. Wawrzyńca w Koźminie Wielkopolskim [wpisany do rejestru zabytków];***

Świątynia zbudowana ok. połowy XV wieku z fundacji Hińczy z Rogowa, ówczesnego właściciela miasta. Zbudowana zapewne na miejscu starszego kościoła dawnego na XI lub XII wiek. Pierwotnie murowany kościół złożony był z ceglanego prezbiterium i jednonawowego korpusu, który w XVII wieku uległ powiększeniu poprzez dobudowę naw bocznych oraz wieży. Wraz z rozbudową przekształceniu uległa cała bryła kościoła zyskując barokowe oblicze. Na początku XVII wieku z fundacji Katarzyny Rozdrażewskiej dobudowano do prezbiterium kaplicę nazywaną obecnie kaplicą Przyjemskich za sprawą, których nastąpiła rozbudowa kościoła. Obecnie kościół zatracił większość cech średniowiecznych na rzecz form barokowych (otwory okienne, sklepienia, detal architektoniczny, hełm wieży. Dach nad nawą dwuspadowy, nad nawami bocznymi dachy pulpitowe, nad prezbiterium dach wielopołaciowy, cały kościół kryty dachówką ceramiczną, jedynie wydatny hełm wieży pokryty jest blachą.

■ ***kościół pobernardyński pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Koźminie Wielkopolskim [wpisany do rejestru zabytków];***

Kościół ufundowany przez Stanisława Przyjemskiego i Annę z Czarnkowskich Przyjemską dla sprowadzonych do Koźmina w 1629 r. – z inicjatywy proboszcza z Borzęcizek Pawła Gajewskiego – Bernardynów, początkowo jako drewniany. Murowana świątynia wznoszona była w latach 1648-1670 jako budowla barokowa złożona z wydłużonego prezbiterium zamkniętego trójbocznie i pięcioprzęsłowego korpusu nawowego, wraz z kościołem wzniesiono krużganki dookoła południowego dziedzińca i wieżę bramną. Nawa w 1712 r. została zwieńczona wieżą na sygnaturkę. Kościół o cechach stylistycznych dla barokowych świątyń klasztornych, nakryty wysokimi dachami, nad nawą dach dwuspadowy, nad prezbiterium wielospadowy, całość wraz z dachami krużganków kryte dachówką ceramiczną. Wieże kryte blachą. Elewacja tynkowana nawy tynkowana ze skromnym detalem architektonicznym w postaci profilowanych gzymsów, nisz i opasek okiennych, szczyt dekorowany pilastrami.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Prezbiterium nieotyńkowane. Nad prezbiterium i nawą sklepienia kolebkowe z lunetami, w nawie wsparte na gurtach w kruchcie sklepienia krzyżowe. Jako kościół parafialny świątynia funkcjonuje od 1925 r.

- **klasztor pobernardyński, ob. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy wraz z wieżą bramną i krużgankami przy kościele pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Koźminie Wielkopolskim [wpisany do rejestru zabytków];**

Budynek klasztorny wraz z kościołem wznoszony w latach 1648-1670 dla sprowadzonych do Koźmina w 1629 r. Bernardynów. Klasztor złożony z trzech trzykondygnacyjnych skrzydeł, w większości pozbawiony detalu architektonicznego na elewacjach, całość nakryta wysokimi dachami dwuspadowymi pokrytymi dachówką ceramiczną. We wnętrzach zachowane sklepienia krzyżowe i kolebkowe. Założenie klasztorne zostało otoczone ceglany murem. Po kasacie zakonu Bernardynów w 1818 r. budynki klasztorne stopniowo adaptowano na potrzeby więzienia, od 1935 r. i ponownie po 1948 r. funkcjonował w nich Zakład Poprawczy dla chłopców. W 2000 r. obiekt przekształcono na Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy.

- **kościół cmentarny pw. św. Trójcy w Koźminie Wielkopolskim [wpisany do rejestru zabytków];**

Wzniesiony poza obrębem miasta w 1570 r. jako kościół patronacki magistratu miasta Koźmin Wielkopolski. Świątynia drewniana o konstrukcji zrębowej, zbudowana na planie prostokąta z węższym wielobocznie zamkniętym prezbiterium. Kościół oszalowany, z drewnianą wieżyczką na sygnaturkę nakrytą strzelistym dachem namiotowym. Korpus nawowy kryty wspólnym, dwuspadowym dachem z wielopołaciowo zamkniętym fragmentem dachu na zakończeniu prezbiterium. Północna połącz dachu charakterystycznie przedłużona nad zakrystią. Całość pokryta gontem. Budynek rozbudowywany w 1725, odnawiany w 1830 i 1898 roku.

- **kościół parafialny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Mokronosie [wpisany do rejestru zabytków];**

Wzniesiony w latach 80. XIX w. na miejscu starszych drewnianych kościołów, czyli pierwotnej świątyni z początku XV wieku i drugiego kościoła przeniesionego w 1. poł. XVII z Koźmina Wielkopolskiego. Obecna świątynia murowana z cegły, zbudowana na rzucie nieregularnego krzyża greckiego z wyższą nawą główną i niższym transeptem oraz węższym niż korpus nawowy prezbiterium zamkniętym wielobocznie. Od zachodu wysoki masyw wieżowy o czterech kondygnacjach zwieńczony strzelistym dachem namiotowym. Korpus nawowy nakryty dachami dwuspadowymi, nad prezbiterium dach wielopołaciowy. Architektura kościoła wykazuje charakterystyczne dla 2. poł. XIX w. neogotyckie cechy stylistyczne z ceglany elewacjami, szczytami, szkarpami, ostrołukowymi otworami okiennymi i neogotyckimi elementami detalu architektonicznego.

- **kościół filialny pw. św. Rozalii w Serafinowie [wpisany do rejestru zabytków];**

Wzniesiony jako kościół filialny parafii pw. Najświętszej Marii Panny w Mokronosie w latach 1707-1708, usytuowany w centralnej części wsi. Świątynia drewniana o konstrukcji zrębowej, zbudowana na planie prostokąta z węższym, niższym i wielobocznie zamkniętym prezbiterium. Nawa nakryta dachem dwuspadowym, prezbiterium nakryte dachem wielospadowym. Od strony północnej do prezbiterium przylega niewielkie pomieszczenie zakrystii. Kościół oszalowany, z niewielką drewnianą wieżyczką na sygnaturkę na dachu prezbiterium. Budynek pierwotnie kryty gontem wymienionym w 1904 r. na dachówką marsylską. Kościół gruntownie restaurowany w latach 1893-1894.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

- kościół pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Wałkowie.

4. **Obiekty architektury obronnej:**

- ***zamek, ob. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Koźminie Wielkopolskim [wpisany do rejestru zabytków]***

Wzniesiony w bezpośrednim sąsiedztwie miasta lokacyjnego Koźmina po raz pierwszy wzmiankowany w 1. poł. XIV wieku. Przez wieki systematycznie rozbudowywany i przebudowywany przez kolejnych właścicieli. Najstarszym zachowanym elementem pozostaje wieża zamkowa usytuowana w zachodnim narożniku północnego skrzydła. Kompleks zamkowy złożony z trzech prostokątnych skrzydeł z dziedzińcem pośrodku otwartym od strony zachodniej, obecnie skrzydła trzykondygnacyjne nakryte wspólnym dachem wielopołaciowym, krytym dachówką ceramiczną. Wieża – w górnej części ośmioboczna – zwieńczona drewnianym hełmem krytym blachą. Elewacje dekorowane XIX-wiecznymi elementami detalu architektonicznego o cechach klasycyzujących, na szczególną uwagę zasługuje renesansowy portal wejściowy na elewacji wschodniej skrzydła zamku. Od strony południowej do zamku dobudowany został wolnostojący, dwukondygnacyjny budynek nakryty dachem naczółkowym z użytkowym poddaszem. Budynek ten łączy się z południowym skrzydłem zamkowym komunikacyjnym łącznikiem z arkadą u podstawy. W 2 poł. XIX wieku obiekt został przystosowany do celów dydaktycznych, od 1918 roku mieściła się w nim znana w Polsce szkoła ogrodnicza, obecnie zamek stanowi siedzibę Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych. Należy zaznaczyć, iż koźmiński zamek należy do nielicznych tego typu obiektów zlokalizowanych na terenie Wielkopolski i stanowi obiekt o szczególnym znaczeniu kulturowym dla regionu.

5. **Obiekty architektury rezydencjonalnej:**

- ***pałac w Borzęciczkach, ob. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Janusza Korczaka [wpisany do rejestru zabytków];***

Wzniesiony na fundamentach wcześniejszego zamku w 1892 r. jako siedziba rodziny Stolberg Wernigerode, która nabyła Borzęciczki w 2. poł. XIX wieku. Później rozbudowany m.in. o wieżę w 1898 roku. Okazała eklektyczna rezydencja oparta na wzorach manierystycznych. Budynek murowany, dwukondygnacyjny z mieszkalnym poddaszem, założony na rzucie wydłużonego prostokąta o bryle rozczłonkowanej ryzalitami, bogato dekorowanymi szczytami i wieżami na narożach w części południowej. Nakryty dachem o wielu połaciach z kaferkami, krytym dachówką ceramiczną. Hełmy wież kryte blachą. Elewacje dekorowane elementami klasycznymi w postaci bonu, opasek okiennych, płycin z dekoracją ornamentalną oraz szczególnie dekoracyjnie opracowanych szczytów.

- ***dwór w Dębiogórze [wpisany do rejestru zabytków];***

Neobarokowy dwór wzniesiony w latach 1906-1909 przez ówczesnego właściciela Dębiogóry Ernsta Weissa, zbudowany na rzucie prostokąta z dwukondygnacyjnym ryzalitem na osi elewacji północnej i południowej, nakryty wysokimi, przełamanymi dachami wielospadowymi. Układ wnętrza w większości dwu- i półtaktowy, od południa dobudowane oranżeria i weranda tarasem w poziomie I piętra. Elewacja północna z zachowaną osiowością, elewacja południowa asymetryczna wykazująca cechy secesji. Dwór zbudowany na osi drogi prowadzącej do otaczającego budynek karku krajobrazowego.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

- dwór w Gałązkach;
- pałac w Góreczkach;
- **pałac w Koźminie Wielkopolskim przy ul. Lipowej 5 (dawny Lipowiec) [wpisany do rejestru zabytków];**

Obiekt wzniesiony w 2. poł XIX w. na terenie dawnego majątku Lipowiec – obecnie włączonej do miasta Koźmin Wielkopolski – stanowiącego w latach 1791 – 1819 własność rodziny Kalkreuth a w latach 1845 – 1887 Zygmunta Graetza, który zapewne pobudował pałac i założył wokół niego park krajobrazowy. Pałac zbudowany z cegły na rzucie prostokąta z charakterystyczną wieżą w południowej nakrytej wysokim dachem namiotowym. Budynek o architekturze eklektycznej wykazującej neorenesansowe cechy stylistyczne detali na elewacjach oraz sposobu ukształtowania bryły. Dwukondygnacyjny z wydatnym gankiem przejazdowym z tarasem na osi elewacji frontowej. Nakryty dachem dwuspadowym o niewielkim koncie nachylenia połaci, kryty blachą, elewacje wschodnia i zachodnia z dekoracyjnymi szczytami na osi o formach manierystycznych. Park założony w 2. poł. XIX w. wokół pałacu zajmujący ok. 2,2 ha z obszerniejszą częścią wschodnią. Pierwotny układ parku nie jest do końca znany z uwagi na jego podział w 1905 na część przynależącą do szkoły niemieckiej i część stanowiącą własność bractwa kurkowego. Obecnie park charakteryzuje się symetrycznym układem alei spacerowych z polanami wokół pałacu. Drzewostan parku tworzą występujące w większości dęby szypułkowe, lipy drobnolistne oraz graby pospolite i jesiony wyniosłe.
- dwór w Mokronosie;
- **pałac w Orli [wpisany do rejestru zabytków];**

Eklektyczny budynek z 1894 roku usytuowany w północno-zachodniej części parku krajobrazowego o powierzchni 1,7 ha. Budynek, murowany, dwukondygnacyjny, złożony z prostokątnego korpusu o trzech poprzecznie ustawionych traktach z reprezentacyjną sienią i klatką schodową w trakcie środkowym z z charakterystycznymi narożnymi wieżyczkami alkierzowymi na planie koła, częściowo wtopione w fasadę. Na osiach elewacji północnej i południowej pseudoryzalitów. Korpus nakryty dachami wielopołaciowymi kryte dachówką ceramiczną, wieże zwieńczone strzelistymi hełmami krytymi łupkiem. Wystój architektoniczny elewacji o neorenesansowych cechach stylistycznych.
- **pałac w Psim Polu [wpisany do rejestru zabytków];**

Eklektyczny budynek z przełomu XIX i XX wieku, otoczony niewielkim parkiem i usytuowany na osi podwórza folwarcznego z zabudowaniami gospodarczymi. Wzniesiony z inicjatywy Stolberga von Wenigerode z Borzęciczek. Budynek trzykondygnacyjny na planie zbliżonym do prostokąta o nieregularnym ukształtowaniu bryły w formie narożnych, wieżowych ryzalitów. Całość nakryta dachem płaskim z fasadami o dekoracji neogotyckiej opartej na wzorach angielskich z tynkowanym boniowaniem i charakterystycznymi blankami w zwieńczeniu elewacji. Fasada z gankiem kolumnowym pośrodku. We wnętrzu zachowanych wiele elementów wystroju nawiązujących do stylu gotyku i renesansu.
- dwór w Serafinowie;
- dwór w Skałowie;
- **dwór w Staniewie [wpisany do rejestru zabytków];**

Klasycystyczny budynek dworu wzniesiony około połowy XIX wieku, w 4. ćw. XIX w. rozbudowany o masywne skrzydło północnie zbudowane z wykorzystaniem neorenesansowych form stylistycznych widocznych w ukształtowaniu bryły (wieżyczka) i wystroju elewacji. W trakcie rozbudowy częściowo przekształcono również budynek

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

pierwotnego dworu nadając szczytom formy neorenesansowe. Właściwy budynek dworu parterowy z dwukondygnacyjnymi ryzalitami na osi, skrzydło północne trzykondygnacyjne. Poszczególne bryły nakryte dachami wielospadowymi krytymi dachówką ceramiczną. Od południa do dworu przylega przeszklona oranżeria. Dwór usytuowany na zamknięciu osi podwórza folwarcznego oddzielony drogą od parku zlokalizowanego po zachodniej stronie drogi.

- dwór w Starej Obrze;
- dwór we Wrotkowie.

6. Obiekty architektury użyteczności publicznej:

- szkoła podstawowa w Borzęcicach;
- dawna szkoła w Borzęcickach;
- dawna poczta w Borzęcickach;
- dawna szkoła w Gościejewie;
- dawna szkoła w Kaniewie;
- szkoła, ob. szkoła podstawowa nr 1 przy ul. Glinki 11 w Koźminie Wielkopolskim;
- szkoła, ob. szkoła podstawowa nr 3 przy ul. Klasztornej 29 w Koźminie Wielkopolskim;
- szkoła, ob. liceum ogólnokształcące im. Powstańców Wielkopolskich przy ul. Boreckiej 28 w Koźminie Wielkopolskim;
- poczta wraz z wozownią przy ul. Klasztornej 16 w Koźminie Wielkopolskim;
- Urząd Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski przy Starym Rynku 11 w Koźminie Wielkopolskim;
- Bank Spółdzielczy przy ul. Boreckiej 22 w Koźminie Wielkopolskim;
- szpital przy ul. Stęszewskiego 9 w Koźminie Wielkopolskim;
- Komenda Policji przy ul. Stęszewskiego 1 w Koźminie Wielkopolskim;
- dawna poczta w Mokronosie;
- dawna szkoła w Orli;
- dawna szkoła w Staniewie;
- dawna remiza Ochotniczej Straży Pożarnej w Starej Obrze;
- dawna szkoła w Walerianowie;
- dawna szkoła we Wrotkowie;
- dawna szkoła w Wyrębinie;

7. Obiekty architektury mieszkaniowej ujęte w gminnej ewidencji zabytków ze szczególnym uwzględnieniem:

- ***budynek mieszkalny przy ul. Boreckiej 20 w Koźminie Wielkopolskim [wpisany do rejestru zabytków];***

Budynek wzniesiony w końcu XIX w. przy reprezentacyjnej ulicy Borkowskiej (ob. ul. Borecka) założonej w 2. poł. XIX w. i łączącej miasto lokacyjne z dworcem kolejowym. Przy ulicy zlokalizowano wiele reprezentacyjnych budynków o charakterze administracyjnym lub w typie podmiejskich willi mieszkalnych. Przedmiotowy budynek stanowi znakomity przykład willi eklektycznej, być może zbudowanej wg projektu budowniczego Aleksandra Klemana. Obiekt murowany, parterowy, założony na rzucie prostokąta ze szczytowym ryzalitem w części zachodniej, dachy dwuspadowe kryte dachówką ceramiczną z kaferkami w połaci. Elewacja frontowa i szczyty z bogatą dekoracją w postaci boniowania, nadokienników, opasek okiennych i gzymsów z wykorzystaniem form klasycystycznych.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

■ ***budynek mieszkalny, ob. siedziba Banku Spółdzielczego przy ul. Boreckiej 22 w Koźminie Wielkopolskim [wpisany do rejestru zabytków];***

Budynek wzniesiony w 1929 r. przy reprezentacyjnej ulicy Borkowskiej (ob. ul. Borecka) założonej w 2. poł. XIX w. i łączącej miasto lokacyjne z dworcem kolejowym. Przy ulicy lokalizowano wiele reprezentacyjnych budynków o charakterze administracyjnym lub w typie podmiejskich willi mieszkalnych. Obecny budynek banku pierwotnie zaprojektowany został jako reprezentacyjna willa podmiejska o cechach eklektycznych z wyraźnymi inklinacjami formalnymi nawiązującymi do stylistyki barokowej. Budynek murowany, dwukondygnacyjny, wzniesiony na rzucie prostokąta z charakterystycznym ryzalitem na osi elewacji frontowej poprzedzony obszernymi schodami wejściowymi. Dach czterospadowy, kryty dachówką ceramiczną. Detal elewacji w postaci pilastrów opasek okiennych gzymsów itp. Z wykorzystaniem form klasycznych.

■ ***budynek mieszkalny przy ul. Krotoszyńskiej 8 w Koźminie Wielkopolskim [wpisany do rejestru zabytków];***

Budynek zbudowany na przełomie XVIII i XIX wieku w oparciu o zachowane pozostałości muru miejskiego (szyja bramna) otaczającego miasto lokacyjne. Wzniesiony w bezpośrednim sąsiedztwie wjazdu do miasta od strony przedmieścia wrocławskiego z charakterystycznie ściętym narożnikiem ukształtowanym zapewne na skutek regulacji układu komunikacyjnego w XIX wieku. Ściany frontowe o konstrukcji szkieletowej oraz drewniane oszalowane deskami. Dom parterowy z wysokim dachem dwuspadowym krytym obecnie zakładkową dachówką betonową i w części ogrodowej dachówka ceramiczną karpiówką.

■ ***budynek mieszkalny przy Starym Rynku 1 w Koźminie Wielkopolskim [wpisany do rejestru zabytków];***

Okazała klasycystyczna kamienica mieszkalna wraz z rozległą oficyną wzniesiona w 1. poł. XIX wieku w północnej pierzei Starego Rynku. Budynek dwukondygnacyjny zbudowany na rzucie prostokąta, z dachem naczółkowym krytym dachówką. Detal architektoniczny elewacji z charakterystyczną dla obiektów klasycystycznych, dość skromny z nadokiennikami oraz gzymsami, układ wnętrza dwutraktowy z sienią przelotową na osi.

■ ***budynek mieszkalny przy Starym Rynku 19 w Koźminie Wielkopolskim [wpisany do rejestru zabytków];***

Klasycystyczna kamienica mieszkalna zlokalizowana na narożniku w zachodniej pierzei Starego Rynku wybudowana w 1. poł. XIX wieku w wyniku intensywnych procesów urbanizacyjnych i modernizacyjnych w obrębie miasta lokacyjnego. Budynek dwukondygnacyjny zbudowany na rzucie prostokąta, z dachem naczółkowym krytym dachówką. Elementy wystroju architektonicznego elewacji charakterystyczne dla obiektów klasycystycznych w postaci pilastrów, gzymsów, nadokienników i opasek okiennych. Wnętrze budynku w układzie dwutraktowym z sienią przelotową na osi.

8. **Zabytki techniki:**

- Prądnica pałacowa w Borzęcizkach;
- dworzec kolejowy w Koźminie Wielkopolskim;
- ***wiatrak-koźlak przy ul. Krotoszyńskiej 27 w Koźminie Wielkopolskim [wpisany do rejestru zabytków];***

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Cenny zabytek techniki oraz budownictwa drewnianego zachowany jako jedyny spośród licznie wykorzystywanych w przeszłości wiatraków wytwarzających mąkę na potrzeby mieszkańców Koźmina i okolicznych miejscowości. Wybudowany w 1868 r. dla Jana Stryburskiego, później użytkowany przez wiele lat przez rodzinę Jankowskich.

- most kamienny w zespole pałacowym w Orli;
- dworzec kolejowy wraz z magazynem stacyjnym i budynkiem dróżnika we Wrotkowie.

9. Historyczne ogrody i parki krajobrazowe ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

■ **park pałacowy w Borzęcizkach [wpisany do rejestru zabytków];**

Park przypuszczalnie założony w XVIII wieku, całkowicie przekształcony i powiększony około połowy XIX wieku przez ówczesnego właściciela Borzęcizek Juliana Radolińskiego. Założenie o łącznej powierzchni blisko 20 ha należy do najokazalszych parków na terenie powiatu krotoszyńskiego obejmując swym zasięgiem zespół kościoła pw. św. Marcina oraz pałac wraz z wieloma budynkami towarzyszącymi. Do parku prowadzą trzy bramy wjazdowe, kompozycja podporządkowana została dominującym elementom architektonicznym w postaci okazałego pałacu i kościoła. Do którego prowadzi aleja kasztanowców. Przed elewacją wschodnią pałacu rozpościera się polana widokowa. W parku zlokalizowane zostały dwa stawy, układ alei spacerowych charakteryzuje się nieregularnością i malowniczością cechująca założenia parkowe wzorowane na rozwiązaniach angielskich. Drzewostan parku tworzy kilkadziesiąt gatunków drzew z przeważającą ilością dębów szypułkowych, grabów pospolitych oraz jasionów wyniosłymi i lip drobnolistnych.

- park dworski w Czarnym Sadzie;

■ **park dworski w Dębogórze [wpisany do rejestru zabytków];**

Park założony w wyniku przekształcenia lasu świeżego na początku XX wieku jako otoczenie dworu mieszkalnego wzniesionego w centralnej części późniejszego parku. Stylistycznie park cechuje układ charakterystyczny dla założeń krajobrazowych z nielicznymi elementami symetrycznymi w postaci drogi dojazdowej i podjazdu ukształtowanego półkolistnie. Pozostały układ alei spacerowych – wytyczonych przede wszystkim w południowej części założenia – potraktowany został swobodnie z dostosowaniem do ukształtowania terenu. Na osi dworu od strony południowej wytyczona została aleja dębowo-grabowa ze stawem na zakończeniu. Drzewostan parku tworzą głównie dęby szypułkowe, graby pospolite z kilkoma jasionami wyniosłymi i lipami drobnolistnymi. Park stanowi dominantę zwartej zieleni wysokiej w otwartym krajobrazie okolicznych pól z towarzyszącymi zabudowaniami wsi. Powierzchnia parku wynosi ok. 5,5 ha.

- park dworski w Dębówcu;
- park dworski w Gałązkach;
- park dworski w Gościejewie;
- park dworski w Góreczkach;

■ **park miejski w Koźminie Wielkopolskim [wpisany do rejestru zabytków];**

Park założony 1940 roku na obszarze dawnych ogrodów proboszczowskich przy kościele parafialnym pw. Najświętszej Marii Panny i św. Wawrzyńca. Najstarszym elementem założenia jest aleja grabowa założona przed I wojną Światową przez księdza S. Łukomskiego. Projekt całości założenia parkowego opracował inż. Józef Marciniak w oparciu o główną oś widokową prowadzącą pomiędzy szpalerami grabowymi

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

o długości ok. 150 m, po bokach wytyczone zostały kolidujące aleje otaczające polanki i przecinające w czterech miejscach szpaler grabów. Park jako założenie o charakterze miejskim pozostał nieogrodzony. Zaprojektowany drzewostan cechuje się dużą różnorodnością z zaewidencjonowanymi 65 gatunkami drzew i krzewów. Dominują takie gatunki drzew jak: dęby szypułkowe, dęby czerwone, klony pospolite, czerwone i klony jaworu. Z innych drzew wyróżnić można lipę krymską, platan pospolity, sosnę wejmutkę i gledicję trójcieniową. Park swoim ukształtowaniem nawiązuje tradycji sztuki ogrodniczej propagowanej w słynnej szkole ogrodniczej w Koźminie Wielkopolskiej. Powierzchnia parku wynosi ok. 4,2 ha.

- park pałacowy w Lipowcu;
- park dworski w Mokronosie;
- park dworski w Starej Obrze;
- park pałacowy w Orli;
- park pałacowy w Psim Polu;
- park dworski w Serafinowie;
- park dworski w Skałowie;
- park dworski w Staniewie;
- park dworski we Wrotkowie

10. Historyczne cmentarze wszystkich wyznań.

- cmentarz parafialny w Borzęcizkach;
- cmentarz parafialny (1) w Koźminie Wielkopolskiej;
- cmentarz parafialny (2) w Koźminie Wielkopolskiej;
- cmentarz parafialny (3) w Koźminie Wielkopolskiej;
- cmentarz ewangelicki w Koźminie Wielkopolskiej;
- cmentarz choleryczny w Koźminie Wielkopolskiej;
- cmentarz ewangelicki w Lipowcu (obecnie Koźmin Wielkopolski);
- cmentarz parafialny w Mokronosie;
- **cmentarz żydowski w Orli [wpisany do rejestru zabytków];**

Cmentarz założony przez gminę żydowską w końcu XVIII wieku na terenie podarowanym gminie przez dziedzica dóbr koźmińskich Kazimierza Nestora Sapiechę. Obecnie teren cmentarza zajmuje powierzchnię około 0,5 ha, rozplanowany na rzucie prostokąta zbliżonego do kwadratu. Zlokalizowany w niewielkiej odległości od Koźmina Wielkopolskiego w pobliżu Lasku Orlińskiego (dawnej zwanego „Koszewiec”). Na cmentarzu zachowało się około 450 zabytkowych kamiennych macew w większości ustawionych w wytyczonych rzędach. Część macew zachowała dawną numerację. Najstarsze zachowane tablice nagrobne pochodzą z początku XIX wieku. Cmentarz z zachowanym pierwotnym układem oraz nasadzeniami stanowiącymi obecnie starodrzew.

- cmentarz w Pogorzałkach Wielkich;
- cmentarz przykościelny w Serafinowie;
- cmentarz parafialny w Wałkowie.

11. Kapliczki, figury i krzyże przydrożne ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

5.3.3.**ZABYTKI RUCHOME**

Najcenniejszymi zespołami zabytków ruchomych z terenu miasta i gminy Koźmin Wielkopolski są obiekty stanowiące wyposażenie budynków architektury sakralnej. W poniższym zestawieniu wskazane zostały obiekty i zespoły ruchomości o najistotniejszych wartościach kulturowych wpisane do rejestru zabytków.

- **zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Marcina Biskupa w Borzęcizkach [wpisany do rejestru zabytków];**
24 obiekty tworzące jednorodnie stylistycznie, barokowe wyposażenie z elementami manierystycznej plastyki nagrobnej, rokokowej snycerki i XIX-wiecznego malarstwa. Większość mobiliów zachowanych w świątyni reprezentuje dzieła z zakresu sztukatorstwa, snycerki, rzeźby, malarstwa i aurealiów i pochodzi z XVII i XVIII w.
- **ołtarz główny z centralną sceną Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny z kościoła parafialnego pw. Najświętszej Marii Panny i św. Wawrzyńca w Koźminie Wielkopolskim [wpisany do rejestru zabytków];**
Dzieło stanowiące znakomity wyraz renesansowej sztuki snycerskiej z 1. poł. XVII w. wraz z pochodzącym z końca XV wieku rzeźbiarskim przedstawieniem sceny Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny umieszczonym w centrum nastawy ołtarzowej i w literaturze wiązanej ze szkołą rzeźbiarską Wita Stwosza.
- **zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. Najświętszej Marii Panny i św. Wawrzyńca w Koźminie Wielkopolskim [wpisany do rejestru zabytków];**
Bardzo bogaty, gdyż składający się ze 104 obiektów zbiór obiektów stanowiących wyposażenie świątyni i reprezentujących niemal wszystkie formy stylistyczne od XV do XX wieku tj. gotyk, renesans, manieryzm, barok i sztukę XIX wieku.
- **zespół wyposażenia kościoła pobernardyńskiego, ob. parafialnego pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Koźminie Wielkopolskim [wpisany do rejestru zabytków];**
37 obiektów tworzących spójny stylistycznie, współgrający stylistycznie z barokowym wnętrzem świątyni zbiór elementów stanowiących jej wyposażenie. Większość ruchomości usytuowanych w kościele stanowi dzieła sztukatorstwa, snycerki, rzeźby, malarstwa i aurealiów pochodzących z XVII i XVIII w.
- **zespół wyposażenia kościoła cmentarnego pw. św. Trójcy w Koźminie Wielkopolskim [wpisany do rejestru zabytków];**
38 obiektów tworzących niezwykle wartościowy pod względem artystycznym zespół obiektów sztuki snycerskiej, rzeźbiarskiej, malarskiej reprezentującej stylistykę późnorenansową i barokową z okresu budowy kościoła (1570) i jego restauracji (1720-1735).
- **figura św. Wawrzyńca umieszczona w kapliczce przydrożnej w Mokronosie [wpisana do rejestru zabytków];**
Ludowa rzeźba drewniana przedstawiająca świętego, pełnoplastyczna, o wielkości zbliżonej do naturalnej postaci ludzkiej.
- **zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. Najświętszej Marii Panny w Mokronosie [wpisany do rejestru zabytków]**

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

---

32 obiekty tworzące jednorodny stylistycznie, przede wszystkim neogotycki zespół wyposażenia stanowiącego integralne wyposażenie kościoła. Poszczególne obiekty wykonane głównie w 2. poł. XIX wieku stanowią dzieła snycerki, stolarki, rzeźby, malarstwa, aurealiów i rzemiosła artystycznego. Część obiektów datowanych na XVIII wiek pochodzi ze starszego drewnianego kościoła.

■ **zespół wyposażenia kościoła filialnego pw. św. Rozalii w Serafinowie [wpisany do rejestru zabytków]**

30 obiektów tworzących jednorodny stylistycznie manierystyczny i barokowy zbiór obiektów reprezentujących sztukę snycerską, rzeźbiarską, malarską i harmonizujących pod względem artystycznym z architekturą drewnianego kościoła.

■ **zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Wałkowie [wpisany do rejestru zabytków]**

26 obiektów tworzących różnorodne stylistycznie wyposażenie złożone z późnogotyckiej kamieniarki, barokowej rzeźby i malarstwa oraz późnogotyckiego i barokowego złotnictwa z okresu od XV i XIX w.

5.3.4.

ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Zgodnie z art. 3. pkt 4. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* zabytkiem archeologicznym jest zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z warstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem. Wobec powyższego zabytki archeologiczne stanowią ważną część szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego, w tym przypadku związanego z terenem miasta i gminy Koźmin Wielkopolski.

Na pełen zasób zabytków archeologicznych składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne – warstwy kulturowe i obiekty archeologiczne, jak i ruchome zabytki z nich pochodzące, a także skarby. Europejska konwencja o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego uznaje zabytki archeologiczne za istotne źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”.

Podstawową i wiodącą metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych w Polsce jest ogólnokrajowy program badawczo-konserwatorski nazywany Archeologicznym Zdjęciem Polski (AZP). Program ten systematyzuje dotychczasowy zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym danego obszaru, głównie poprzez obserwację archeologiczną terenu oraz uwzględnianie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Należy jednak zastrzec, iż zbiór dokumentacji AZP, reprezentujący ewidencję zasobów archeologicznych stanowi zbiór otwarty i jest stale uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania terenu. Do zbioru włączane są informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, a także wszystkie bieżące informacje weryfikujące lub uzupełniające dotychczasowe dane. W ten sposób dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o danym terenie.

Obiekty dziedzictwa archeologicznego o najistotniejszym znaczeniu zlokalizowane na terenie miasta i gminy Koźmin Wielkopolski stanowią zarejestrowane trzy stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

- **grodzisko pierścieniowate w Czarnym Sadzie [wpisane do rejestru zabytków];**
Obiekt reprezentujący istotną w skali regionu wartość historyczną i naukową stanowiący pozostałość po wklęsłym grodzisku obronnym z wałem i fosą założonym w okresie wczesnego średniowiecza (zapewne w X wieku) i prawdopodobnie funkcjonującym do XI wieku. Grodzisko dobrze zachowane, porośnięte drzewami i krzewami, założone na planie zbliżonym do koła o średnicy 80 metrów z wnętrzem o średnicy 25 m., wałem o szerokości i wysokości od 3 do 4 metrów, fosa otaczająca wał o szerokości od 8 do 10 metrów, przed fosą zachowany wał-grobla. Obiekt zlokalizowany ok. 1 kilometra na południe od wsi Czarny Sad i 100 metrów od drogi Koźmin Wielkopolski – Krotoszyn, na stoku płytkiej dolinki w sąsiedztwie strumyka. Podczas prac wykopaliskowych prowadzonych na przedmiotowym stanowisku w 1973 r., 1979 r. wydobyty został zabytkowy materiał ruchomy potwierdził wczesnośredniowieczną metrykę grodu.
- **grodzisko pierścieniowate w Mokronosie [wpisane do rejestru zabytków];**
Obiekt reprezentujący istotną w skali regionu wartość historyczną i naukową stanowiący pozostałość po wklęsłym grodzisku obronnym z wałem i fosą założonym w okresie wczesnego średniowiecza (zapewne w X wieku) i prawdopodobnie funkcjonującym do XI wieku. Grodzisko dobrze zachowane, porośnięte drzewami i krzewami, założone na planie kołistym o średnicy ok. 90 metrów z wnętrzem o średnicy ok. 40 m., wałem o szerokości od 3 do 4 metrów i wysokość od 2 do 4 metrów. Po stronie północnej i północno-wschodniej wału bagnista łączka pełniąc rolę fosy, ślady fosy widoczne także od strony północno-zachodniej. Obiekt zlokalizowany ok. 1,5 kilometra na północny wschód od miejscowości Mokronos, położony na skraju lasu na terenie równinnym. Podczas prac wykopaliskowych prowadzonych na przedmiotowym stanowisku w 1947 r., 1962 r. i 1981 r. wydobyty został zabytkowy materiał ruchomy potwierdził wczesnośredniowieczną metrykę grodu. Obiekt częściowo zniszczony poprzez liczne doły wykorzystywane przy polowaniu na lisy.
- **grodzisko wczesnośredniowieczne w Skalowie [wpisane do rejestru zabytków];**
Obiekt reprezentujący istotną w skali regionu wartość historyczną i naukową stanowiący pozostałość po wklęsłym grodzisku obronnym z wałem i fosą funkcjonującym w okresie pełnego średniowiecza XII-XIII wiek. Grodzisko słabo zachowane, niemal całkowicie zniwelowane, trudno dostrzegalne z niewielkim wzniesieniem porośniętym krzewami, pierwotnie założone na planie zaokrąglonego czworokąta o wymiarach 40 x 25 metrów z wnętrzem wymiarach 10 x 20 m. Od południowego-zachodu i południa zachował się ślad fosy o szerokości od 6,5 do 9 metrów i wału zewnętrznego o szerokości od 6,5 do 8,5 m oraz wysokości dochodzącej obecnie do ok. 0,5 m. Obiekt zlokalizowany ok. 550 metrów na południe od miejscowości Skatów, wśród podmokłych łąk, na dnie dość głębokiej doliny, na wschodnim brzegu rzeki Orli. Podczas prac wykopaliskowych prowadzonych na przedmiotowym stanowisku w 1936 r., 1947 r. i 1968 r., 1979 r. i 1987 r. wydobyty został zabytkowy materiał ruchomy potwierdził średniowieczną metrykę grodu, który funkcjonował dość krótko i uległ gwałtownemu spaleni.

W przypadku stanowiska archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków istnieje zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych na jego terenie, prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Pozostałe zasoby archeologicznego dziedzictwa kulturowego zlokalizowane metodą AZP na terenie miasta i gminy Koźmin Wielkopolski prezentuje poniższa tabela

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE	ILOŚĆ
GRODZISKA	3
OSADY	195
CMENTARZYSKA	10

(Źródło ww. danych: „Raport o stanie zabytków w Mieście i Gminie Koźmin Wielkopolski” opracowany na potrzeby Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu. Autorzy opracowania: inż. Ryszard Kucharski, mgr Stanisław Małyszko, mgr Ewa Andrzejewska, mgr inż. Zdzisław Walczak, dr Grzegorz Teske.)

Pod względem geograficznym i geologicznym gmina Koźmin Wielkopolski położona jest w obrębie mezoregionu Wysoczyzny Kaliskiej. Jest to obszar równiny morenowej wykształconej w stadiale Warty zlodowacenia środkowopolskiego reprezentujący pofalowany krajobraz o deniwelacjach sięgających do 10 m i niewielkich kilkuprocentowych spadkach terenu. Poza rozległymi terenowymi obniżeniami kotlinnymi obszar ten charakteryzuje dolina rzeki Orli wraz pozostałymi pomniejszych ciekami wodnymi m.in. Lubieszka, Pogona, Orlanka. Rzeka Orla wraz z większością innych cieków na terenie gminy Koźmin Wielkopolski płynie w kierunku ze wschodu na zachód. W dalszym biegu Orli zmienia ona kierunek na południowy. Większość obszaru gminy zajmują utwory czwartorzędowe w postaci płaszczyn glin zwałowych oraz piasków akumulacji lodowcowej z licznymi głazami. Wyspowo występują tu także płyty trzeciorzędowych pstrych iłów, w na obszarach dolinnych mady i piaski rzeczne. To właśnie na tarasach zalewowych Orli i innych cieków wodnych występują najżyźniejsze gleby i to te tereny najintensywniej koncentrowały osadnictwo od mezolitu, poprzez neolit, epokę brązu, epokę żelaza aż po czasy późnego średniowiecza.

Na terenie miasta i gminy Koźmin Wielkopolski zlokalizowana została duża ilość stanowisk archeologicznych, a ich wartość naukowo-badawczą należy ocenić jako zróżnicowaną. Można uznać, iż stanowiska te rozmieszczone są regularnie i podzielić je na dwa główne skupiska stanowisk archeologicznych. Otóż około 60% wszystkich stanowisk archeologicznych zewidencjonowanych metodą AZP stanowią stanowiska zlokalizowane wzdłuż rzeki Orli (wraz z dopływami) w okolicach miejscowości Suśnia, Gościejew, Skałów, Wrotków, Staniew, Lipowiec, Koźmin Wielkopolski, Orla, Cegielnia. Drugie zgrupowanie stanowisk archeologicznych szacowane na około 30 % z całości stanowisk na terenie gminy zlokalizowane jest wzdłuż rzeki Lubieszki w okolicach Borzęcic i rzeki Pogony w okolicach Białego Dworu, Góreczek i Pogorzalek Wielkich.

Zlokalizowane w obydwu skupiskach stanowiska archeologiczne charakteryzują się bardzo szerokim przekrojem kulturowo-chronologicznym, gdyż wśród stanowisk odnajdujemy osady i ślady osadnicze świadczące o osadnictwie pradziejowym związanym zarówno kulturą łużycką, pomorską, przeworską i wczesnośredniowieczną oraz średniowieczną i nowożytną.

W kilku miejscach zlokalizowano także pojedyncze stanowiska z okresu neolitu, jednak stanowią one bardzo wąską grupę znalezisk.

W chwili obecnej w przypadku wielu stanowisk trudno jest sprecyzować ich wartość poznawczą, zwłaszcza tych związanych z osadnictwem pradziejowym. W związku z tym na wytypowanych przez WUOZ stanowiskach archeologicznych należy najpierw przeprowadzić szczegółową ich inwentaryzację oraz wykonać badania weryfikacyjno-sondazowe, a na ich podstawie dokonać wyboru obiektów archeologicznych przeznaczonych do wpisu do rejestru.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

5.3.5.**ZABYTKI W ZBIORACH MUZEALNYCH I INNYCH**

Na terenie Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski istnieje jedna placówka muzealna tj. Muzeum Ziemi Koźmińskiej z siedzibą w wieży zamku przy ul. Zamkowej 1 w Koźminie Wielkopolskim. Muzeum utworzone zostało 1988 r. Od początku ww. instytucja wystawiennicza zlokalizowana była w wieży zamkowej mając do dyspozycji 3 sale wystawiennicze, obecnie jest siedem izb, w których zgromadzono najcenniejsze obiekty związane z historią miasta i okolic. Wśród najistotniejszych eksponatów prezentowanych w salach muzealnych należy wymienić portrety Łukasza z Wielkiego Koźmina (1370-1412) oraz Benedykta z Koźmina (1497-1559), kopie portretów trumiennych Andrzeja, Aleksandra i Władysława Przyjemskich i burmistrza koźmińskiego z XVII w. - Grzegorza Faudrowskiego stanowiące wystrój sali renesansowej z XVI-wiecznym wystrojem i zachowanym kominkiem z piaskowca. W sali poświęconej dziejom miasta oraz organizacjom społecznym zgromadzono księgi miejskie, pieczęcie, eksponaty dotyczące Powstania Wielkopolskiego i Wiosny Ludów, Harcerstwa Koźmińskiego, Chóru im. Czesława Czapickiego, Bractwa Kurkowego.

W innych salach prezentowane są inne muzealia dotyczące dziejów Ziemi Koźmińskiej a wśród nich m.in. zbiór egzemplarzy prasy koźmińskiej, pojedyncze eksponaty związane z ludnością żydowską w Koźminie. Na szczególną uwagę zasługują przywileje Starego i Nowego Koźmina z 1684 r. i z 1722 r., obrazy przedstawiające zamek koźmiński w różnych epokach, zbiór sztandarów i wiele innych eksponatów ukazujących działalność organizacji społecznych takich jak Sokół Koźmiński, Ochotnicza Straż Pożarna, Bank Spółdzielczy i Związek Hallerczyków.

W oddzielnych salach prezentowane są zbiory poświęcone dziejom Koźmina w czasie II wojny światowej historii szkół mających swą siedzibę w murach zamku np. Seminarium Nauczycielskiego, Szkoły Ogrodniczej, Szkoły Rolniczej Zimowej, Technikum Rachunkowości Rolnej, Zespołu Szkół Rolniczych.

5.4.**ZABYTKI OBJĘTE PRAWNYMI FORMAMI OCHRONY****5.4.1.****REJESTR ZABYTKÓW****REJESTR ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH**

Miejscowość	Obiekt	Numer w rejestrze zabytków	Data wpisu	Właściciel
Borzęniczki	Kościół parafialny pw. św. Marcina	KI.IV-885/33/60	06.06.1960	parafia rzymskokatolicka

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Borzęciczki	Pałac, ob. siedziba Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawcz.	1400/A	24.02.1973	powiat krotoszyński
Borzęciczki	Park pałacowy	1671/A	23.12.1974	powiat krotoszyński
Dębiogóra	Dwór	495/A	27.04.1988	osoba prywatna
Dębiogóra	Park dworski	689/A	16.11.1993	osoba prywatna
Koźmin Wielkopolski	Historyczny układ urbanistyczny	776/Wlkp/A	12.02.1910	-
Koźmin Wielkopolski	Kościół parafialny pw. Najświętszej Marii Panny i św. Wawrzyńca	Kl.IV-73/66/53	30.10.1953	parafia rzymskokatolicka
Koźmin Wielkopolski	Kościół pobernardyński, ob. parafialny pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika	Kl.IV-885/34/60	06.06.1960	parafia rzymskokatolicka
Koźmin Wielkopolski	Klasztor pobernardyński, ob. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy	Kl.IV-885/36/60	06.06.1960	powiat krotoszyński
Koźmin Wielkopolski	Kościół filialny pw. Świętej Trójcy	Kl.IV-885/35/60	06.06.1960	parafia rzymskokatolicka
Koźmin Wielkopolski	Zamek, ob. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych	Kl.IV-73/77/56	24.05.1956	powiat krotoszyński
Koźmin Wielkopolski	Park miejski	75/Wlkp/A	23.01.2002	gmina Koźmin Wielkopolski
Koźmin Wielkopolski (dawny Lipowiec)	Zespół pałacowo-parkowy przy ul. Lipowej 5	1672/A	23.12.1974	osoba prywatna
Koźmin Wielkopolski (dawny Lipowiec)	Wiatrak-koźlak	340/A	06.04.1981	gmina Koźmin Wielkopolski
Koźmin Wielkopolski	Budynek mieszkalny przy ul. Boreckiej 20	623/A	16.07.1991	osoba prywatna
Koźmin Wielkopolski	Budynek mieszkalny, ob. siedziba Banku Spółdzielczego przy ul. Boreckiej 22	625/A	16.07.1991	Bank Spółdzielczy
Koźmin Wielkopolski	Budynek mieszkalny przy ul. Krotoszyńskiej 8	487/A	04.02.1969	osoba prywatna
Koźmin Wielkopolski	Budynek mieszkalny na Starym Rynku 1	485/A	04.02.1969	osoba prywatna
Koźmin Wielkopolski	Budynek mieszkalny na Starym Rynku 19	486/A	04.02.1969	osoba prywatna
Mokronos	Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP wraz cmentarzem przykościelnym, ogrodzeniem oraz bramą	346/Wlkp/A	19.06.2006	parafia rzymskokatolicka

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Orla	Cmentarz żydowski	838/Wlkp/A	18.05.2011	gmina żydowska
Orla	Pałac	494/A	20.10.1987	osoba prywatna
Psie Pole	Pałac	472/A	16.01.1984	osoba prywatna
Serafinów	Kościół filialny pw. św. Rozalii	Kl.IV-885/40/60	06.06.1960	parafia rzymskokatolicka
Staniew	Dwór	498/A	27.04.1988	osoba prywatna
Wałków	Grupa lip wokół kościoła par. pw. Narodzenia NMP	RSZ I-2a/38/48	27.10.1948	parafia rzymskokatolicka

REJESTR ZABYTKÓW RUCHOMYCH

Miejscowość	Obiekt	Numer w rejestrze zabytków	Data wpisu	Właściciel
Borzędiczki	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Marcina	35/Wlkp/B	30.10.2001	parafia rzymskokatolicka
Koźmin Wielkopolski	Ołtarz główny ze sceną zaślubienia NMP w kościele parafialny pw. Najświętszej Marii Panny i św. Wawrzyńca	Kl.IV-73/7/55	12.01.1955	parafia rzymskokatolicka
Koźmin Wielkopolski	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. Najświętszej Marii Panny i św. Wawrzyńca	208/A	30.12.1998	parafia rzymskokatolicka
Koźmin Wielkopolski	Wyposażenie kościoła pobernardyńskiego ob. parafialnego pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika	200/B	30.12.1998	parafia rzymskokatolicka
Koźmin Wielkopolski	Wyposażenie kościoła filialnego pw. Świętej Trójcy	11/Wlkp/B	21.03.2000	parafia rzymskokatolicka
Mokronos	Figura św. Wawrzyńca w kapliczce przydrożnej	9/Wlkp/B	20.12.1999	powiat krotoszyński
Mokronos	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia NMP	8/Wlkp/B	17.12.1999	parafia rzymskokatolicka
Serafinów	Wyposażenie kościoła filialnego pw. św. Rozalii	6/Wplkp/B	16.12.1999	parafia rzymskokatolicka
Wałków	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. Narodzenia NMP	33/Wplkp/B	30.10.2001	parafia rzymskokatolicka

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

REJESTR ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH				
Miejscowość	Obiekt	Numer w rejestrze zabytków	Data wpisu	Właściciel
Czarny Sad	Grodzisko pierścieniowate	343/Wlkp/C	15.10.1968*	gmina Koźmin Wielkopolski osoba prywatna
Mokronos	Grodzisko pierścieniowate	214/A	20.12.1968	Skarb Państwa (ANRSP)
Skałów	Grodzisko wczesnośredniowieczne	296/A	15.10.1968	osoba prywatna

* Obiekt wpisany do rejestru zabytków województwa poznańskiego pod numerem rejestru 293/A decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu z dnia 15 października 1968 r. przepisany do księgi C województwa wielkopolskiego pod numerem rejestru 343/Wlkp/C.

5.4.**GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW**

Gminna ewidencja zabytków nieruchomości dla Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski założona została w latach 2010-2014 r.

Patrz: Aneks nr 1.

5.5.**ZABYTKI STANOWIĄCE WŁASNOŚĆ GMINY**

Obiekt	Sposób użytkowania	Stan zachowania	Planowane działania przy obiekcie w latach 2016-2019
Park miejski w Koźminie Wielkopolskim	Obiekt użyteczności publicznej o funkcji spacerowo-rekreacyjnej	Park w bardzo dobrym stanie zachowania, systematycznie porządkowany i pielęgnowany stanowi jedną z ważnych atrakcji Koźmina jako miejsce rekreacji i spacerów.	Regularna pielęgnacja elementów zieleni parkowej wraz z towarzyszącą infrastrukturą komunikacyjną i elementami małej architektury.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Wiatrak-koźlak w Koźminie Wielkopolskim	Obiekt nieużytkowany	Stan zachowania obiektu należy ocenić jako dostateczny. Obiekt remontowany ostatnio około 2008 r. (szalunek ścian), zabezpieczony przed dostępem osób niepowołanych.	Bieżące utrzymanie i impregnacji drewna przeciw korozji biologicznej i atmosferycznej oraz rozprzestrzeniania ognia.
Grodzisko pierścieniowate w Czarnym Sadzie	Obiekt nieużytkowany	Obiekt w części stanowiący własność Miasto i Gminy Koźmin Wielkopolski (dz. ewid. nr 104/1). Obiekt w bardzo dobrym stanie zachowania. Porośnięty drzewami i krzewami.	Bieżący monitoring stanu zachowania obiektu i w przypadku zarejestrowania śladów niszczenia obiektu niezwłoczne poinformowanie o zaistniałym fakcie wojewódzkiego konserwatora zabytków

W stosunku do ww. obiektów stanowiących własność Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski na wszelkie prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane oraz inne działania wg szerokiego katalogu zamieszczonego w art. 36 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Miasto i Gmina Koźmin Wielkopolski zobowiązane jest uzyskać stosowne pozwolenie Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

6.

OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROZEŃ**OPIS STANU ZABYTKÓW WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW**

Kościół parafialny pw. św. Marcina w Borzęciczkach	Budynek kościoła w zadawalającym stanie technicznym. Konieczność wyeliminowania zawilgocenia murów w przyziemiu z widocznymi wykwitami i wysoleniami. Budynek użytkowany zgodnie z przeznaczeniem.
Zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Marcina w Borzęciczkach	Stan zachowania zabytków ruchomych stanowiących wyposażenie kościoła jest dużej mierze zadowalający. Wszystkie obiekty wpisane do rejestru zabytków zachowanie na miejscu. Docelowo konserwacji wymagają ołtarze, ambona i prospekt organowy pokryte wtórnymi powłokami malarskimi, a także trzy kute w piaskowcu nagrobki Sulimowskich oraz renesansowo-manierystyczna dekoracja sztukatorska sklepienia zakrystii, stanowiąca relikwiarz wystroju szesnastowiecznej partii kościoła, obecnie pokryta wieloma warstwami przemalowań.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Pałac, ob. siedziba Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Janusza Korczaka w Borzęcizkach	Obiekt w dobrym stanie technicznym z prowadzonymi systematycznie od 2001 roku pracami konserwatorskimi, restauracyjnymi i remontowymi w obiekcie. Docelowo należy kontynuować prace konserwatorskie przy elewacjach. Budynek użytkowany na cele pedagogiczno-dydaktyczne wraz z administracją.
Pałacowy park krajobrazowy w Borzęcizkach	Poza przekształceniami dokonanymi w 2. poł. XX w. stan zachowania parku należy ocenić jako dostateczny. Docelowo zalecana jest kompleksowa rewaloryzacja przestrzeni założenia parkowego wokół pałacu i kościoła parafialnego.
Dwór w Dębiogórze	Stan zachowania budynku należy uznać za dostateczny. Od kilku lat prowadzone są prace remontowo-konserwatorskie mające na celu poprawę stanu zachowania i adaptację budynku na cele mieszkalne.
Dworski park krajobrazowy w Dębiogórze	Stan zachowania parku jest dostateczny. Od kilku lat podejmowane są działania pielęgnacyjne głównie w części przylegającej do dworu. Docelowo należy przywrócić pierwotny układ komunikacyjny alei spacerowych.
Park miejski w Koźminie Wielkopolskim	Park w bardzo dobrym stanie zachowania, systematycznie porządkowany i pielęgnowany stanowi jedną z ważnych atrakcji Koźmina jako miejsce rekreacji i spacerów.
Kościół pw. Najświętszej Marii Panny i św. Wawrzyńca w Koźminie Wielkopolskim	Budynek kościoła w dobrym stanie technicznym. Nieprzerwanie od kilkunastu lat świątynia poddawana jest pracom remontowo-konserwatorskim. Obiekt użytkowany zgodnie z przeznaczeniem.
Ołtarz główny z centralną sceną Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny z kościoła parafialnego pw. Najświętszej Marii Panny i św. Wawrzyńca w Koźminie Wielkopolskim	Ołtarz główny w bardzo dobrym stanie zachowania, poddany konserwacji w latach 2002–2003 (ołtarz) oraz 2005 roku (późnogotycką sceną Zaśnięcia NMP).
Zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. Najświętszej Marii Panny i św. Wawrzyńca w Koźminie Wielkopolskim	Stan zachowania elementów wyposażenia jest w większości zadowalający. Docelowo konserwacji wymagają pozostałe zabytki renesansowej z grupą cennych epitafiów i nagrobków (Barbary Wincklerówny, Andrzeja Górki i jego żony oraz Katarzyny z Potulickich Rozdrażewskiej Weyherowej?). Zabiegi restauratorskie powinny objąć również późnogotycką rzeźbę Matki Boskiej Bolesnej, parę romańskich kamieni na wodę, zespół sarmackich portretów trumiennych, większość obrazów ołtarzowych, a także ołtarze boczne, stalle i ambonę.
Kościół pobernardyński, ob. parafialny pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Koźminie Wielkopolskim	Budynek kościoła w dobrym stanie zachowania. Wskazana naprawa uszkodzeń korozyjnych więźby dachowej i zaimpregnowanie drewna środkami grzybobójczymi i owadobójczymi, a następnie

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

	preparatami ogniochronnymi. Największym zagrożeniem dla części krużganków jest bliskość drogi wojewódzkiej zapewniającej transport w obrębie Koźmina. Obiekt użytkowany zgodnie z przeznaczeniem.
Zespół wyposażenia kościoła pobernardyńskiego, ob. parafialnego pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Koźminie Wielkopolskim	Wszystkie obiekty figurujące w rejestrze zabytków zachowane w komplecie. Stan ruchomości jest zadowalający. Ze względów estetycznych wskazane jest podjęcie prac konserwatorskich przy barokowych ołtarzach i ambonie przypisywanych Franciszkowi Braumbacherowi z Poznania oraz większości obrazów ołtarzowych z widocznymi śladami przemalowań.
Klasztor pobernardyński, ob. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Koźminie Wielkopolskim	Budynek klasztoru w zadowalającym stanie zachowania. Użytkowany jako ośrodek wychowawczy. W 2008 r. przeprowadzono kompleksowy remont elewacji a w 2012 r. remont dachu budynku. Z uwagi na częściowe zawilgocenie dolnych partii murów wskazane jest wykonanie izolacji pionowej fundamentów z drenażem opaskowym wokół obiektu.
Kościół cmentarny pw. św. Trójcy w Koźminie Wielkopolskim	Świątynia w zadowalającym stanie technicznym bez widocznych zagrożeń dla stanu zachowania obiektu. Budynek użytkowany zgodnie z przeznaczeniem.
Zespół wyposażenia kościoła cmentarnego pw. św. Trójcy w Koźminie Wielkopolskim	Potwierdzono zachowanie <i>in situ</i> wszystkich elementów wyposażenia. Większość obiektów poddana została w latach 70. XX w. niewłaściwie przeprowadzonej, nieprofesjonalnej renowacji, wskutek której przeczyszczono pierwotne polichromie, srebrzenia i złocenia ołtarzy, ambony i rzeźby figuralnej, a także pokryto obiekty wtórnymi malaturami, o niezgodnej z pierwotną, niestosownej do formy i stylu kolorystyce. W związku z powyższym pożądana byłaby profesjonalna konserwacja zabytków z rekonstrukcją pierwotnych polichromii oraz usunięciem przemalowań obrazów ołtarzowych.
Zespół architektoniczny zamku, ob. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Koźminie Wielkopolskim	Budynek z dostatecznym stanie zachowania. Użytkowany na cele dydaktyczne, w części wieży usytuowane Muzeum Ziemi Koźmińskiej. Wskazany remont dziedzińca wraz wymianą nawierzchni. Obiekt od 2012 r. posiada pełen program zagospodarowania i docelowych zmian w obrębie zespołu zamku.
Zespół pałacowo-parkowy w dawnym Lipowcu, ob. w Koźminie Wielkopolskim przy ul. Lipowej 5	Budynek pałacu w dobrym stanie, użytkowany i remontowany w sposób ciągły od 2000 roku. Park w otoczeniu pałacu uporządkowany przeznaczony do rewaloryzacji.
Dom mieszkalny przy ul. Boreckiej 20 w Koźminie Wielkopolskim	Budynek w dobrym stanie technicznym. Obiekt użytkowany zgodnie z pierwotnym przeznaczeniem na cele mieszkalne.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Dom mieszkalny, ob. siedziba Banku Spółdzielczego przy ul. Boreckiej 22 w Koźminie Wielkopolskim	Budynek w dobrym stanie technicznym. Docelowo należy wykonać remont elewacji z przywróceniem historycznej kolorystyki. Obiekt użytkowany na cele usługowe jako siedziba banku.
Dom mieszkalny przy ul. Krotoszyńskiej 8 w Koźminie Wielkopolskim	Budynek z niezadawalającym stanem zachowania. Konieczny remont pokrycia dachowego i elewacji. Obiekt użytkowany zgodnie z przeznaczeniem na cele mieszkalne.
Dom mieszkalny przy Starym Rynku 1 w Koźminie Wielkopolskim	Budynek w dobrym stanie technicznym. Należy przywrócić pierwotną formę wymienionym oknom w elewacji frontowej. Obiekt użytkowany, w poziomie parteru przekształcony na pomieszczenia handlowe.
Dom mieszkalny przy Starym Rynku 19 w Koźminie Wielkopolskim	Budynek w dobrym stanie technicznym. Obiekt użytkowany zgodnie z pierwotnym przeznaczeniem na cele mieszkalne.
Wiatrak-Koźlak w dawnym Lipowcu, ob. w Koźminie Wielkopolskim przy ul. Krotoszyńskiej 27	Stan zachowania obiektu należy ocenić jako niezadawalający. Szalunek ścian zewnętrznych częściowo uszkodzony z ubytkami desek i korozją biologiczną. Należy uzupełnić braki w pokryciu dachowym i naprawić fragmenty uszkodzonej więźby. Obiekt nieużytkowany.
Kościół pw. Najświętszej Marii Panny w Mokronosie	Świątynia w zadawalającym stanie technicznym bez widocznych zagrożeń dla stanu zachowania obiektu. Budynek użytkowany zgodnie z przeznaczeniem. Wskazana okresowa impregnacja konstrukcji dachowej.
Zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. Najświętszej Marii Panny w Mokronosie	Potwierdzono zachowania wszystkich obiektów objętych wpisem do rejestru zabytków w świątyni. Stan większości elementów wyposażenia jest dobry technicznie i stabilny. Ołtarze wymagają prac konserwatorskich mających na celu przywrócenie pierwotnej kolorystyki, a w przypadku obrazów dokonania uzupełnień drobnych ubytków warstwy malarskiej.
Figura św. Wawrzyńca umieszczona w kapliczce przydrożnej w Mokronosie	Figura zachowana na miejscu tj. w kapliczce. Ze względu na silne złuszczenia powłok malarskich i porażenie drewna przez czynniki korozji biologicznej wymaga ona konserwacji. Obiekt wymaga również zabezpieczenia przed kradzieżą.
Grodzisko pierścieniowate w Mokronosie	Obiekt w bardzo dobrym stanie zachowania o znacznej wartości naukowej.
Pałac w Orli	Stan zachowania obiektu należy ocenić jako dobry. Wykonano prace remontowo-konserwatorskie, przywrócono obiektowi jego pierwotnego wygląd i doprowadzono do poprawy stanu zachowania.
Cmentarz żydowski w Orli	Cmentarz jako jeden z nielicznie zachowanych tego typu obiektów zachowany w dobrym stanie z czytelnym układem kwater grzebalnych, ścieżek, a także ze starodrzewem. W głównej mierze teren cmentarza cenny jest z uwagi na dużą ilość pozostałych kamiennych macew.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Pałac w Psim Polu	Obiekt w dobrym stanie technicznym. Budynek użytkowany na cele mieszkalne.
Kościół filialny pw. św. Rozalii w Serafinowie	Świątynia w zadowalającym stanie technicznym bez widocznych zagrożeń dla stanu zachowania obiektu. Wskazana impregnacja elementów konstrukcyjnych dachu. Budynek użytkowany zgodnie z przeznaczeniem.
Zespół wyposażenia kościoła filialnego pw. św. Rozalii w Serafinowie	Wszystkie manierystyczne, barokowe i neobarokowe zabytki zachowane są na miejscu. W ostatnich latach przeprowadzono konserwację ołtarza głównego, docelowo konserwacji wymagają również trzy drewniane ołtarze i ambona porażone przez czynniki korozji biologicznej i pokryte wtórnymi powłokami malarskimi o rażąco jaskrawej, nieodosownej kolorystyce oraz silnie przemalowane obrazy ołtarzowe i korpusu ambony.
Grodzisko wczesnośredniowieczne w Skałowie	Obiekt z złym stanie zachowania ze zniszczoną częścią wałów.
Dwór w Staniewie	Stan zachowania budynku należy uznać za niezadowalający. Obiekt w części nieużytkowany. W ostatnich latach wykonano część z niezbędnych prac remontowych związanych z osuszeniem piwnic i remontem pokrycia dachowego. Istnieje konieczność podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę stanu zachowania budynku.
Grupa lip drobnolistnych (<i>Tilia cordata</i>) rosnących wokół kościoła w Wałkowie	Stan zachowania drzewostanu zadowalający. Nie stwierdzono istotnych zagrożeń dla wzrostu drzew.
Zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Wałkowie	Wszystkie obiekty zachowane na miejscu. Ich stan zachowania należy uznać za zadowalający. Najpilniejszej konserwacji wymaga docelowo późnogotycka kamienna chrzcielnica pokryta olejną malaturą oraz dwa wiszące w nawie, późnobarokowe obrazy z wizerunkami śś. Piotra i Pawła, wykazujące oślepienie werniksów.

Opisany powyżej stan zachowania obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków zlokalizowanych na terenie miasta i gminy Koźmin Wielkopolski można wskazać zestaw szans i zagrożeń dla istniejących obiektów dziedzictwa kulturowego.

SZANSE	ZAGROŻENIA
Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych na zadania związane z opieką nad zabytkami i rewaloryzacja zabytkowych przestrzeni.	Nie podejmowanie przez właścicieli koniecznych remontów budynków zabytkowych lub inwestycje związane z ich przekształceniem powodującym utratę cech zabytkowych (rozbudowy, przebudowy, nadbudowy)

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

<p>Podtrzymywanie pozytywnego wizerunku gminy jako szanującej swoją przeszłość, dorobek artystyczny przeszłych pokoleń oraz ich dziedzictwo. Duma z własności dziedzictwa kulturowego gminy.</p> <p>Wzmacnianie wśród mieszkańców świadomości i tożsamości związanej z tzw. „małą ojczyzną” i jej walorami.</p> <p>Rozwój turystyki i związane z tym dochody dla gminy oraz możliwość zwiększania miejsc pracy</p> <p>Przekazywanie przyszłym pokoleniom przykładu z dbania i jednocześnie rozwijania dziedzictwa kulturowego</p>	<p>Brak zabiegów porządkowych i pielęgnacyjnych na terenach parków pałacowych, dworskich lub w obrębie cmentarzy</p> <p>Pozostawienie obiektów zabytkowych w stanie nieużytkowanym, przyspieszającym ich degradację</p> <p>Nadmierny ruch samochodowy zwłaszcza, samochodów ciężarowych przebiegający przez centrum miejscowości usytuowanych wzdłuż istotnych dla komunikacji samochodowej dróg</p> <p>Zjawisko docieplania elewacji historycznych obiektów z zachowanym detalem architektonicznym (bonie, profilowane gzymsy, opaski okienne, podokienniki itp)</p> <p>Wymiana oryginalnej stolarki okiennej i drzwiowej na okna i drzwi wykonane z PCV nie pozwalające odtwarzać dawnych elementów detalu.</p> <p>Umieszczanie na budynkach objętych ochroną konserwatorską oraz w obrębie obszarów objętych ochroną konserwatorską reklam zwłaszcza o charakterze wielkoformatowym.</p> <p>Usuwanie historycznych nawierzchni z terenów zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych objętych ochroną konserwatorską.</p> <p>W odniesieniu do dziedzictwa archeologicznego na terenie gminy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - inwestycje budowlane i przemysłowe; - nielegalna eksploatacja piasnic i żwirowni; - głęboka orka w obrębie pól; - działalność tzw. poszukiwaczy skarbów z wykrywaczami metali - wykorzystywanie ciężkiego sprzętu w rolnictwie - rozwój budownictwa na obrzeżach miast oraz budowa dróg i obwodnic, czyli te inwestycje, które wymagają prowadzenia prac ziemno-budowlanych.
---	---

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

--	--

W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, ważne jest określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków, w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo konserwatora zabytków.

Ponadto wszelkie prace ziemne związane z planowanymi – w okresie obowiązywania programu tj. lata 2016-2019 – inwestycjami na terenie gminy niosą ze sobą zagrożenie dla zabytków archeologicznych. Wobec powyższego w przypadku prowadzenia prac związanych z budową sieci kanalizacyjnych, sieci wodociągowych, budową dróg, socjalnych budynków mieszkalnych, lokalizacją żwirowni i innych stanowisk kopalnych, wykonywanie melioracji lub nowych zalesień niezbędne jest zapewnienie specjalistycznego rozpoznania w zakresie występujących stanowisk archeologicznych. W uzasadnionych przypadkach konieczne jest zapewnienie nadzoru wykwalifikowanych archeologów w trakcie trwania ww. inwestycji.

7.**ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE****7.1.****PRIORYTETY PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

Problematyka związana z opieką nad zabytkami stanowi dla samorządu miasta i gminy Koźmin Wielkopolski istotny obszar z uwagi na możliwość podejmowania działań na szerszą skalę niż w przypadku indywidualnych właścicieli, a także ze względu na prawny obowiązek ochrony wartości społecznie istotnych, szerzenie świadomości społecznej oraz wskazywanie kierunków rozwoju podmiotom prywatnym i działania promocyjne budujące wizerunek i prestiż gminy.

Za podstawowe cele programu opieki nad zabytkami należy przyjąć te wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami, a więc:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej i konsekwentne oraz planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy.
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wykreowanie wizerunku gminy poprzez: podejmowanie działań sprzyjających wytworzeniu lokalnej tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności mieszkańców mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego, edukację w zakresie miejscowego dziedzictwa kulturowego.
- wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków.
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

7.2.**KIERUNKI DZIAŁAŃ PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI****7.2.1.****EWIDENCJA ZABYTKÓW****GINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH**

Opracowanie gminnej ewidencji zabytków nieruchomych dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski zakończone zostało w 2014 roku.

W następnym etapie planuje się:

- utworzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych;
- systematyczne uzupełnianie i weryfikowanie ewidencji zabytków nieruchomych w oparciu o uzyskane dane dotyczące zmian własnościowych lub zmian wynikających z przekształceń obiektów zewidencjonowanych oraz o nową (aktualną) dokumentację fotograficzną;
- systematyczne uzupełnianie i weryfikowanie ewidencji zabytków archeologicznych w oparciu o uzyskane dane dotyczące zmian własnościowych oraz o informacje na temat sukcesywnie odkrywanych relikwów przeszłości niezależnie od charakteru badań;
- sporządzenie kopii kart adresowych obiektów (po 1 egzemplarzu) i przekazanie sołtysom oraz radnym w każdym sołectwie 1 egz. kart adresowych z terenów im podległych, w celu systematycznego monitorowania obiektów zabytkowych.

GINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH

Prace nad utworzeniem gminnej ewidencji zabytków archeologicznych zaplanowane zostały na lata 2017-2018, prace te obejmą:

- wykonanie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych w formie kart stanowisk archeologicznych zgodnie z przekazanym przez WWKZ pismem **do końca 2019 r.**;

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

- sporządzenie elektronicznej systematycznie aktualizowanej bazy informacji o stanowiskach archeologicznych wytypowanych do wpisania do rejestru zabytków na podstawie informacji uzyskiwanych od WWKZ;
- uzupełnianie i weryfikowanie istniejącej ewidencji zabytków archeologicznych poprzez włączane informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, oraz uzyskiwanych wyników badań weryfikacyjnych AZP, na podstawie informacji uzyskiwanych od WWKZ;
- sporządzenie mapy dziedzictwa kulturowego miasta i gminy Koźmin Wielkopolski z naniesioną lokalizacją obiektów i obszarów chronionych oraz stref ochrony stanowisk archeologicznych, systematycznie uaktualnianą, na podstawie informacji uzyskiwanych od WWKZ.

7.2.2.**ROZPOZNANIE PERSPEKTYW TWORZENIA PARKÓW KULTUROWYCH NA TERENIE GMINY**

Na chwilę obecną nie przewiduje się perspektyw związanych z utworzeniem na terenie miasta i gminy Koźmin Wielkopolski parku kulturowego.

7.2.3.**WPISY DO REJESTRU ZABYTKÓW**

Wytypowano następujące obiekty stanowiące własność Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski celem wpisania ich do rejestru zabytków:

- Budynek przy Starym Rynku 11, ob. siedziba Urzędu Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski.

7.2.4.**REWITALIZACJA OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH**

We wszelkich dokumentach wewnętrznych umieszczono jeden zapis bezpośrednio dotyczący rewitalizacji obiektów zabytkowych a mianowicie przewidziano rewitalizację terenu Starego Rynku w Koźminie Wielkopolskim zaplanowaną na 2018 rok. Jednakże niektóre z pozostałych zadań miasta i gminy Koźmin Wielkopolski wpisanych do Wieloletniego Planu Inwestycyjnego na lata 2014-2018 mogą uchodzić za projekty przyczyniające się do waloryzacji i rewitalizacji obiektów i obszarów posiadających cechy zabytkowe, są to między innymi:

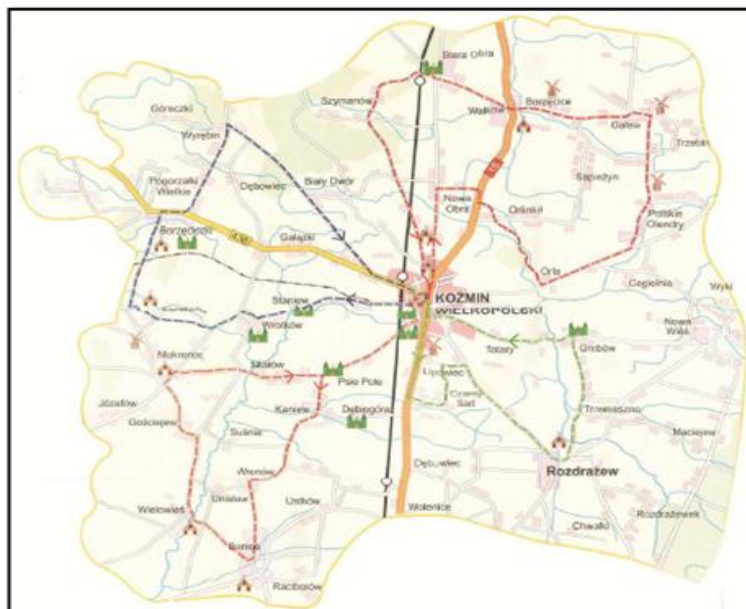
- przebudowa ulicy Kościelnej w Koźminie Wielkopolskim;
- budowa parku w dolinie rzeki Orli;
- modernizacja basenu kąpielowego w Koźminie Wielkopolskim;

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Ponadto inne inwestycje realizowane na obszarze historycznego układu urbanistycznego Koźmina Wielkopolskiego mające na celu poprawę stanu technicznego, bądź stanu zachowania obiektów – na przykład remonty nawierzchni ulic, pielęgnacja założeń zieleni, stosowanie zachęt do renowacji elewacji i dachów budynków usytuowanych na zabytkowym terenie, budowę kanalizacji sanitarnych, wprowadzanie elementów małej architektury dostosowanej do historycznego charakteru miasta – mogą pośrednio uchodzić za działania sprzyjające rewitalizacji zabytkowej przestrzeni historycznego układu urbanistycznego Koźmina Wielkopolskiego.

7.2.5.**ŚCIEŻKI TURYSTYCZNO-EDUKACYJNE**

Miasto i gmina Koźmin Wielkopolski posiada opracowany system ścieżek turystyczno-edukacyjnych obejmujący niemal cały obszar gminy. Schemat tras turystycznych wraz ze szczegółowym opisem został opublikowany w zakładce „Rowerem po gminie” na stronie internetowej www.kozminwlpk.pl.

W powyższej publikacji wyszczególniono następujące trasy rowerowe:

- Trasa nr 1 „Kościoły”, oznakowanie pomarańczowe, długość 25 km: Koźmin Wielkopolski – Psie Pole – Kaniew – Wronów – Benice – Wielowieś – Gościejew – Mokronos – Skałów – Koźmin Wielkopolski.
- Trasa nr 2 „Dwory”, oznakowanie niebieskie, długość 24 km: Koźmin Wielkopolski – Staniew – Wrotków – Serafinów – Borzęciczki – Wyrębin – Koźmin Wielkopolski.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

- Trasa nr 3 „Wiatraki”, oznakowanie czerwone, długość 30 km: Koźmin Wielkopolski – Szymanów – Stara Obra – Wałków – Borzęcice – Galew – Polskie Olędry – Orla – Orlinka – Nowa Obra – Koźmin Wielkopolski.
- Trasa nr 4 „Łąki i pola”, oznakowanie zielone, długość 19 km: Koźmin Wielkopolski – Tatarzy – Grębów – Trzemeszno – Rozdrażew – Lipowiec – Czarny Sad – Koźmin Wielkopolski.

7.2.6.**EDUKACJA I PROMOCJA ZABYTKÓW**

W ramach działań związanych z edukacją i promocją zabytków na terenie miasta i gminy Koźmin Wielkopolski planuje się realizację następujących zadań:

- a) systematyczne zbieranie materiałów archiwalnych (zdjęcia, mapy, pocztówki i inne teksty o znaczeniu historycznym) dotyczących zabytków i dziedzictwa miasta i gminy Koźmin Wielkopolski. Zadanie to zostanie powierzone Towarzystwu Miłośników Koźmina Wielkopolskiego – Muzeum Ziemi Koźmińskiej
- b) umieszczanie informacji o najważniejszych zabytkach miasta i gminy Koźmin Wielkopolski w lokalnych publikacjach oraz wzbogacenie strony internetowej związanej z tą problematyką;
- c) wprowadzenie tematyki opieki nad zabytkami i historii regionu do zajęć szkolnych (lekcje historii i wychowawcze);
- d) wprowadzenie różnych form prezentacji tematyki związanej z zabytkami podczas wszelkich uroczystości związanych z historią i tradycją Ziemi Koźmińskiej;
- e) wykorzystanie ścieżek turystyczno-edukacyjnych do promocji znajdujących się na ich trasie obiektów zabytkowych.

7.2.7.**KONTAKTY Z WŁAŚCICIELAMI OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH**

W celu poprawy kontaktów Urzędu Miasta i Gminy w Koźminie Wielkopolskim właścicielami zabytków zakłada się:

- a) wspieranie poczynań właścicieli obiektów zabytkowych przy działaniach związanych z właściwym utrzymaniem i użytkowaniem obiektów;
- b) informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na odnowę zabytków, poprzez organizację spotkań lub szkoleń;
- c) udzielenie merytorycznej pomocy właścicielom zabytków w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o środki na odnowę zabytków;
- d) rozważenie zasad wprowadzania ulg podatkowych;
- e) ustalenie z właścicielami niektórych obiektów zabytkowych możliwości i zasad ich udostępniania.

7.3.**ZADANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

CEL GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA I GMINY KOŹMIN WIELKOPOLSKI	ZADANIE SAMORZĄDU MIASTA I GMINY KOŹMIN WIELKOPOLSKI	TERMIN WYKONANIA	PLANOWANE FINANSOWANIE
1) Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.	a) Bieżące podejmowanie przez samorząd Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski wszystkich przewidzianych prawem działań w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w celu dostosowania prawa miejscowego do systemu zadań strategicznych wynikających koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju. b) Wypracowanie metod współpracy samorządu z administracyjnymi organami ochrony zabytków	2016-2019 2016-2019	działania własne gminy działania własne gminy
2) Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej i konsekwentne oraz planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy.	a) Ukończenie wykonywania Gminnej Ewidencji Zabytków dla Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski. b) Rozpoczęcie tworzenia gminnej ewidencji zabytków archeologicznych dla Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski. c) W przypadku wszelkich opracowywanych dla terenu gminy Koźmin Wielkopolski dokumentów studialnych dotyczących polityki przestrzennej np. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz we wszelkich dokumentach mających charakter prawa miejscowego np. plany zagospodarowania przestrzennego, decyzje o warunkach zabudowy organy samorządowe Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski zobowiązują się na bieżąco uwzględniać ochronę zabytków nieruchomych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski.	2018 2018 2016-2019	ok. 8.000 zł Budżet Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski ok. 20.000 zł Budżet Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski działania własne gminy

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

	<p>d) W przypadku wszelkich opracowywanych dla terenu gminy Koźmin Wielkopolski dokumentów studialnych dotyczących polityki przestrzennej np. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz we wszelkich dokumentach mających charakter prawa miejscowego np. plany zagospodarowania przestrzennego, decyzje o warunkach zabudowy organy samorządowe Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski zobowiązują się na bieżąco uwzględniać zasady ochrony odnoszące się do wszelkich stref ochrony konserwatorskiej, w tym stref występowania stanowisk archeologicznych.</p>	2016-2019	działania własne gminy
	<p>e) W przypadku wszelkich opracowywanych dla terenu Gminy Koźmin Wielkopolski dokumentów studialnych dotyczących polityki przestrzennej np. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz we wszelkich dokumentach mających charakter prawa miejscowego np. plany zagospodarowania przestrzennego, decyzje o warunkach zabudowy organy samorządowe Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski zobowiązują się na bieżąco uwzględniać zasady ochrony odnoszące się do wszelkich stref ochrony przyrody.</p>	2016-2019	działania własne gminy
	<p>f) W odniesieniu do wszelkich opracowywanych dla terenu gminy Koźmin Wielkopolski dokumentów studialnych dotyczących polityki przestrzennej np. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz we wszelkich dokumentach mających charakter prawa miejscowego np. plany zagospodarowania przestrzennego, decyzje o warunkach zabudowy organy samorządowe Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski zobowiązują się do wprowadzenia zapisu zapewniającego prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz innych obszarów chronionych – tj. układów urbanistycznych, ruralistycznych, założeń dworsko-parkowych, cmentarzy oraz obiektów wpisanych do rejestru i ujętych w ewidencji zabytków – o następującej treści:</p>	2016-2019	działania własne gminy

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

	<p>„Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z budownictwem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych wymagają uzgodnienia z WUOZ, który określi warunki realizacji inwestycji.”</p> <p>g) Wprowadzenie powyższych zadań do poszczególnych polityk sektorowych prowadzonych przez samorząd Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski.</p>	2016-2019	działania własne gminy
3) Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.	<p>a) Sporządzenie wykazu zabytków szczególnie zaniedbanych na obszarze gminy.</p> <p>b) W porozumieniu z właścicielami zaniedbanych obiektów zabytkowych i Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków ustalenie możliwych działań w celu doprowadzenia do poprawy ich stanu zachowania.</p> <p>c) W celu ocalenia i zachowania szczególnego rodzaju dziedzictwa pamięci, kultury i historii przesłanie przez Burmistrza Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski stosownych pism do właścicieli wszystkich istniejących zaniedbanych cmentarzy na terenie gminy (parafie rzymskokatolickie, gmina żydowska, parafia ewangelicko-augsburska) z wnioskiem o podjęcie działań mających na celu ich uporządkowanie i godne utrzymanie.</p>	<p>2017</p> <p>2018</p> <p>2017</p>	<p>działania własne gminy</p> <p>działania własne gminy</p> <p>działania własne gminy</p>

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

	d) Współdziałanie z właścicielami cmentarzy i parków mające na celu pomoc władz gminy w porządkowaniu ww. obiektów i terenów.	2016-2019	działania własne gminy
	e) W budżecie Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski Rada Miejska zabezpieczy określoną w stosownej uchwale wysokość środków finansowych na działania związane z opieką nad zabytkami zachowanymi na terenie gminy.	2016-2019	Budżet Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski
	f) Podejmowania stosownych uchwał w sprawach związanych z przydzielaniem środków na prace remontowe i konserwatorskie.	2016-2019	działania własne gminy
	g) Cykliczne organizowanie (raz na dwa lata) spotkań przedstawicieli Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu z władzami gminy przy udziale właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych.	2017-2019	działania własne gminy
	h) W miarę możliwości organizacyjnych monitorowanie przez wybranych pracowników Urzędu Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski stanu zabytków i informowanie służb ochrony zabytków o wszelkich zagrożeniach wynikających ze niewłaściwego sposobu użytkowania lub innych działaniach skierowanych przeciw zabytkom.	2016-2019	działania własne gminy
	i) Stała współpraca na poziomie planowanych inwestycji z właścicielami i użytkownikami obiektów zabytkowych prowadząca w konsekwencji do poprawy ich stanu zachowania i utrzymania oryginalnej substancji zabytkowej w jak najlepszym stanie.	2016-2019	działania własne gminy
	j) W uzasadnionych przypadkach dążenie do uregulowania stanu prawnego obszarów i obiektów ważnych z punktu widzenia ochrony dziedzictwa kulturowego.	2016-2019	działania własne gminy

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

4) Wyeksponowanie poszczególnych zabytków i walorów krajobrazu kulturowego.	a) Złożenie przez Burmistrza Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski wniosku do Starosty Powiatu Krotoszyńskiego o podjęcie działań zmierzających do umieszczenia na obiektach nieruchomości wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków znaków konwencji haskiej informujących o tym, iż zabytek podlega ochronie prawnej. (art. 12 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).	2017	działania własne gminy
	b) Stałe monitorowanie, aktualizowanie, poszerzenie i uatrakcyjnienie odpowiedniego fragmentu strony internetowej Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski poświęconego zabytkom zlokalizowanym w obszarze gminy (wzbogacenie jej szczegółowymi informacjami historycznymi, fotografiami, historycznymi widokami, planami itp.).	2017	działania własne gminy
	c) Umieszczenie przy najcenniejszych obiektach zabytkowych tablic informacyjnych z opisem ich historii oraz wartości kulturowych i artystycznych.	2017-2019	Budżet Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski
	d) Zintegrowanie oraz uwzględnianie we wszelkich dokumentach strategicznych ochrony i należytej ekspozycji zabytków i krajobrazu kulturowego i przyrodniczego oraz przyjęcie odpowiednich zasad zagospodarowania przestrzeni.	2016-2019	działania własne gminy
	e) W przypadku inicjowania przez samorząd szeroko zakrojonych prac planistycznych dotyczących rewaloryzacji lub rewitalizacji zespołów urbanistycznych na terenie gminy rozstrzygnięcie o ww. działaniach w drodze konkursów na propozycje projektowe uwzględniające historyczne wartości krajobrazu kulturowego.	2016-2019	działania własne gminy
	f) Sprawne i szybkie interweniowanie i powiadamianie właściwych organów w celu przeciwdziałania samowolom budowlanym mogącym wpłynąć niekorzystnie a nawet doprowadzić do utraty wartości zabytkowych obiektów i obszarów określonych jako zabytkowe.	2016-2019	działania własne gminy

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

	g) Uniemożliwianie realizacji inwestycji wpływających degradująco lub dysharmonizująco na otaczającą przestrzeń historyczną układów urbanistycznych lub ruralistycznych lub inne walory krajobrazu kulturowego. W przypadku wątpliwości poprzedzanie tego typu decyzji stosownymi analizami wykazującymi wpływ przedmiotowych inwestycji na kulturowe otoczenie.	2016-2019	działania własne gminy
5) Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wykreowanie wizerunku gminy poprzez: podejmowanie działań sprzyjających wytworzeniu lokalnej tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności mieszkańców mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego, edukację w zakresie miejscowego dziedzictwa kulturowego.	a) Zorganizowanie wśród uczniów Szkół Podstawowych konkursu plastycznego mającego na celu zobrazowanie zabytków gminy, a wśród uczniów Gimnazjów konkursu wiedzy o zabytkach zlokalizowanych na terenie gminy.	2017 i 2019	Budżet Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski
	b) Opracowanie na podstawie wykonanej gminnej ewidencji zabytków cyfrowej bazy danych o obiektach zabytkowych i historycznych przestrzeniach o istotnych wartościach dla lokalnego krajobrazu kulturowego i jak najszersze udostępnienie jej mieszkańcom np. poprzez wydawnictwo (broszura, folder, książka) oraz umieszczenie ww. bazy danych na stronach internetowych Urzędu Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski.	2016-2019	Budżet Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski
	c) Włączenie problematyki z zakresu dóbr kultury i dziedzictwa zlokalizowanego na terenie gminy do systemu informacji turystycznej.	2016-2019	Budżet Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski
	d) Włączanie w strukturę istniejących na terenie gminy szlaków turystycznych obiektów zabytkowych zlokalizowanych na ich trasie bądź w ich pobliżu lub pracowanie koncepcji i wytyczenie trasy turystyczno-edukacyjnej pieszej i rowerowej oraz jego aranżacja w oparciu o występujące na terenie gminy zabytki, miejsca historyczne i walory przyrodnicze.	2016-2019	działania własne gminy

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

	e) Różnorodne działania mające na celu promocję w regionie i w kraju tradycji i dziedzictwa kulturowego związanego z tradycjami Ziemi Koźmińskiej.	2017	działania własne gminy
	f) Rozpoznanie i wytyczenie punktów widokowych ukazujących piękno krajobrazu kulturowego i ekspozycję zabytków Koźmina Wielkopolskiego i okolic.	2016-2019	Budżet Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski
	g) Przy nadarzających się okazjach stałe wykorzystywanie mediów (prasy, radia, telewizji i internetu) do promocji i prezentacji środowiska kulturowego gminy.	2016-2019	działania własne gminy
	h) Podejmowanie w placówkach oświatowych zlokalizowanych na terenie gminy zadań związanych z szerzeniem wiedzy o dziedzictwie historycznym, kulturowym, w tym również o dziedzictwie materialnym wśród miejscowych dzieci i młodzieży. Budowanie świadomości własnych korzeni i miejsca zamieszkania oraz pewnych wartości mających w przyszłości zapoczątkować dbaniem o dziedzictwo tkwiące w strukturach architektonicznych, przestrzennych i przyrodniczych gminy Koźmin Wielkopolski.	2016-2019	działania własne gminy
6) Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami	a) Wypracowanie systemu zachęt (ulg, zwolnień podatkowych, rekompensat) w stosunku do osób prywatnych w celu zmotywowania ich do nabywania i inwestowania w ochronę zabytków i obiektów dziedzictwa kulturowego gminy.	2017-2019	działania własne gminy
	b) Bieżąca pomoc merytoryczna i organizacyjna pracowników Urzędu Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski dla właścicieli zabytków w ramach wypełniania i formułowania wniosków zmierzających do pozyskiwania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na remont i konserwację obiektów zabytkowych	2016-2019	działania własne gminy
	c) Wspomaganie wszelkich inicjatyw lokalnych (komitetów, stowarzyszeń) niosących ze sobą wzrost nakładów finansowych na opiekę nad zabytkami.	2016-2019	działania własne gminy

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

7) Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem zabytków.	a) Wypracowanie systemu współpracy z właścicielami zabytków, sprzyjającemu eliminacji sytuacji konfliktowych związanych z użytkowaniem zabytków.	2016-2019	działania własne gminy
8) Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami	a) Zlecenie w ramach prac interwencyjnych we współpracy z urzędem pracy przy pielęgnacji zabytkowych parków, cmentarzy, miejsc pamięci stanowiących własność samorządową.	2016-2019	Budżet Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski

---

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

8.

INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

- a) w odniesieniu do obiektów wpisanych do rejestru zabytków Burmistrz Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski planuje skorzystanie z przepisów Ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 716 ze zm.) zwalniającej z opodatkowania obiekty mieszkalne wpisane do rejestru zabytków pod warunkiem ich właściwego użytkowania w oparciu o Ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 ze zm.).
- b) zakłada się wprowadzenie ulg podatkowych dla właścicieli obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, warunkowane podjęciem działań zmierzających do zabezpieczenia lub rewitalizacji tych obiektów.
- c) realizacja – zgodnie z ustaleniami zawartymi w gminnym programie opieki nad zabytkami dla Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski – zadań Burmistrza Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski z zakresu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego w oparciu o przepisy:
- Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
  - Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2016 r. poz. 672 ze zm.);
  - Ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r. poz. 2134);
  - Ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2016 r. poz. 2147);
  - Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2016 r. poz. 778 ze zm.);
  - Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2016 r. poz. 290 ze zm.);
- d) zakłada się stałą współpracę władz samorządowych miasta i gminy Koźmin Wielkopolski z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków – Delegatura w Kaliszu w odniesieniu do wszelkich działań podejmowanych przez samorząd miasta i gminy a dotyczący zagadnień związanych z szeroko rozumianym dziedzictwem kulturowym występującym na obszarze gminy.
- e) w ramach struktur organizacyjnych Urzędu Miast i Gminy Koźmin Wielkopolski utworzony zostanie zespół koordynujący pracami realizującymi poszczególne zadania wynikające z ustaleń gminnego programu opieki nad zabytkami. Głównym koordynatorem zespołu będzie zastępca Burmistrza Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski. W skład zespołu wejdą osoby zajmujące w Urzędzie Miasta i Gminy następujące stanowiska:
- ds. promocji i komunikacji społecznej
  - ds. projektów i inwestycji z udziałem środków europejskich
  - ds. planowania przestrzennego i inwestycji

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019**9.****MONITORING DZIAŁANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

Proces osiągnięcia celów programu opieki nad zabytkami będzie monitorowany przez Zespół Koordynujący, poprzez analizę stopnia ich realizacji. Będzie ona obejmowała:

- a) bieżący monitoring (przynajmniej raz do roku) gminnej ewidencji zabytków, uwzględniający informacje o stanie zachowania obiektów, zmianach lokalizacyjnych, zmianach stosunków własnościowych.
- b) ocenę zaawansowania prac związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych
- c) ocenę funkcjonowania tras turystyczno-edukacyjnych na terenie gminy
- d) ocenę realizacji programu edukacji i promocji zabytków
- e) ocenę kontaktów z właścicielami obiektów, w zakresie działań zmierzających do rewitalizacji obiektów zabytkowych
- f) stan zaawansowania realizacji zadań określonych w terminarzu realizacji zadań gminnego programu opieki nad zabytkami.

Analiza ta będzie dokonywana każdorazowo przez Burmistrza Miasta i Gminy Koźmin Wielkopolski po upływie 2 lat funkcjonowania gminnego programu opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Wielkopolski zakończona raportem Burmistrza przedkładanym Radzie Miejskiej. W miarę rozwoju systemu monitorowania przewiduje się weryfikację sposobu tejże oceny.

10.**ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

Ustawowy obowiązek utrzymania zabytku we właściwym stanie związany m.in. z zapewnieniem właściwego użytkowania obiektów z możliwością wyeksponowania ich wartości, a także z prowadzeniem i finansowaniem przy nim prac konserwatorskich, restauratorskich i robot budowlanych spoczywa na jego posiadaczu, który dysponuje tytułem prawnym do zabytku wynikającym z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego, prowadzenie i finansowanie wspomnianych prac jest jej zadaniem własnym.

Wszystkie podmioty zobowiązane do finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robot budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków mogą ubiegać się o ich dofinansowanie ze środków m.in.:

I. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Zasady finansowania opieki nad zabytkami określa Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 ze zm.) w art. 71-83. Szczegółowe uregulowania w tym zakresie zawiera Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na

---

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

---

prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2014 r. poz. 399).

Program operacyjny *DZIEDZICTWO KULTUROWE* realizowany jest w ramach corocznie ogłaszanych priorytetów.

Witryna internetowa: <http://www.mkidn.gov.pl/>

II. Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu

Ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest Wojewoda Wielkopolski. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art. 74 ustawy).

Witryna internetowa: <http://www.wosoz.bip-i.pl/public/>

III. Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, Departament Kultury

W ramach otwartego konkursu ofert na zadania publiczne Województwa Wielkopolskiego w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego – ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.

Witryna internetowa: <http://www.bip.umww.pl/>

IV. Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi

W ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Witryna internetowa: <http://www.minrol.gov.pl/>

V. Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Administracji Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych, Wydział Funduszu Kościelnego

Dotacje udzielane na remonty i konserwacje obiektów sakralnych w zakresie wykonywania podstawowych prac zabezpieczających obiekt (bez wystroju i wyposażenia).

Witryna internetowa: <http://www.mswia.gov.pl/>

VI. Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu

Na zadania związane z ochroną i kształtowaniem przyrody.

Witryna internetowa: <http://www.wfosgw.poznan.pl>

Działania o charakterze strategicznym i ponadregionalnym mogą być na finansowanie z Funduszy Unii Europejskiej, m in.

- 1) Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), którego działalność koncentruje się na różnych dziedzinach m.in. rozwój turystyki oraz inwestycje w dziedzinie kultury.
- 2) Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013, który zgodnie z projektem Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013 (NSRO) stanowi jeden z programów operacyjnych przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W ramach programu realizowanych będzie 17 osi priorytetowych m.in. 12 – kultura i dziedzictwo kulturowe.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

Wymienione źródła finansowania są wskazową dla właścicieli obiektów zabytkowych. Szczegółowe informacje dotyczące rodzaju finansowanych zadań, uprawnionych wnioskodawców, trybu składania wniosków, kryteriów oceny i warunków rozliczenia można znaleźć na stronach internetowych instytucji udzielających pomocy finansowej.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

ANEKS NR 1

GMINNA
EWIDENCJA
ZABYTKÓW
NIERUCHOMYCH

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

LP.	MIJSCOWOŚĆ	ADRES	OBIEKT	INFORMACJA O WPISIE DO REJESTRU ZABYTEKÓW
1.	Borzęcice	21	dom	
2.	Borzęcice	26	dom	
3.	Borzęcice	35	dom	
4.	Borzęcice	przy nr 81	figura Chrystusa zmartwychwstałego	
5.	Borzęcice	94	dom ob. nieużytkowany	
6.	Borzęcice	105	dom	
7.	Borzęcice	136	szkoła podstawowa im. Stanisława Mikołajczyka	
8.	Borzęcice	144	dom	
9.	Borzęcice		figura Chrystusa Nauczającego	
10.	Borzęciczki	1	kościół parafialny pw. św. Marcina Biskupa	Kl.IV-885/33/60 z 06.06.1960
11.	Borzęciczki	1	kostnica	
12.	Borzęciczki	1	aleja kasztanowcowa	
13.	Borzęciczki	1	plebania	
14.	Borzęciczki	1	obora w zagrodzie plebańskiej	
15.	Borzęciczki	1	stodoła w zagrodzie plebańskiej	
16.	Borzęciczki		sala parafialna	
17.	Borzęciczki	3	karczma /zajazd/ ob. budynek mieszkalny	
18.	Borzęciczki	3	wozownia i stajnie	
19.	Borzęciczki	4	szkoła katolicka ob. budynek mieszkalny	
20.	Borzęciczki	5	poczta ob. budynek mieszkalny	
21.	Borzęciczki	5	budynek gospodarczy	
22.	Borzęciczki		biura zarządcy majątku ob. szkoła	
23.	Borzęciczki	10	wozownia z domem woźnicy	
24.	Borzęciczki	11	pałac ob. ośrodek szkolno - wychowawczy	1400/A z 24.02.1973
25.	Borzęciczki	11	park pałacowy	1671/A z 23.12.1974
26.	Borzęciczki	11	brama wjazdowa na teren zespołu pałacowo - parkowego	
27.	Borzęciczki	11	brama wjazdowa na teren zespołu pałacowo - parkowego	
28.	Borzęciczki	12	dom ogrodnika pałacowego	
29.	Borzęciczki	13	dom służby pałacowej ob. budynek mieszkalny	
30.	Borzęciczki	13	stajnie koni wyjazdowych ob. budynek gospodarczy	
31.	Borzęciczki	14	dom stangreta ob. budynek mieszkalny	
32.	Borzęciczki	14	prądnica pałacowa ob. budynek gospodarczy	
33.	Borzęciczki	15	dom służby pałacowej ob. budynek zespołu szkolno - przedszkolnego	
34.	Borzęciczki	24	dom pracowników folwarcznych ob. budynek mieszkalny	
35.	Borzęciczki	29	dom rządcy ob. budynek mieszkalny	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

36.	Borzęciczki	43	dom pracowników folwarcznych ob. budynek mieszkalny	
37.	Borzęciczki	45	dom pracowników folwarcznych ob. budynek mieszkalny	
38.	Borzęciczki	46	dom pracowników folwarcznych ob. budynek mieszkalny	
39.	Borzęciczki	47	szkoła ewangelicka, później katolicka ob. budynek mieszkalny	
40.	Borzęciczki		obora z częścią mieszkalną ob. magazyn	
41.	Borzęciczki		obora i stajnie ob. magazyn	
42.	Borzęciczki		siłownia ob. magazyn	
43.	Borzęciczki		spichlerz ob. magazyn	
44.	Cegielnia	5	budynek mieszkalny	
45.	Cegielnia	7	obora	
46.	Cegielnia		kapliczka przydrożna z figurą św. Wawrzyńca	
47.	Czarny Sad	12	dom	
48.	Czarny Sad	14	dom	
49.	Czarny Sad	15 a	kuźnia	
50.	Czarny Sad	15 a	obora	
51.	Czarny Sad	15	figura Matki Boskiej	
52.	Czarny Sad	15	pozostałości parku	
53.	Czarny Sad	21	sześciorak ob. dom	
54.	Dębiogóra	2	kuźnia ob. dom	
55.	Dębiogóra	7	czworak ob. dom	
56.	Dębiogóra	12 a	obora	
57.	Dębiogóra	14	dwór	494/A z 27.04.1988
58.	Dębiogóra	14	pozostałości ogrodzenia dworskiego	
59.	Dębiogóra	14	park krajobrazowy	689/A z 16.11.1993
60.	Dębiogóra	14	spichlerz	
61.	Dębówiec	1	dom pracowników folwarku ob. budynek mieszkalny	
62.	Dębówiec	2	dom pracowników folwarku ob. budynek mieszkalny	
63.	Dębówiec		spichlerz ob. magazyn	
64.	Dębówiec		stodoła i stajnie	
65.	Dębówiec		stodoła nr 2	
73.	Gałązki	19	budynek mieszkalny	
74.	Gałązki	27	dwór	
75.	Gałązki	27	park dworski	
66.	Gałązki	45	dom pracowników folwarku ob. budynek mieszkalny	
67.	Gałązki	49	budynek dróżnika kolejowego ob. budynek mieszkalny	
68.	Gałązki		budynek stacji kolejowej	
69.	Gałązki		magazyn stacji kolejowej	
70.	Gościejew	1	budynek szkoły ob. przedszkole	
71.	Gościejew	1	budynek gospodarczy przy szkole	
72.	Gościejew	2	obora ob. obora z częścią mieszkalną	
76.	Gościejew	2	obora	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

77.	Gościejew	6	spichlerz dworski	
78.	Gościejew	6	kurnik ob. budynek mieszkalny	
79.	Gościejew	6	obora dworska	
80.	Gościejew	6	obora (narzędziownia)	
81.	Gościejew	12	dom dróżnika kolejowego ob. budynek mieszkalny	
82.	Gościejew	13	budynek mieszkalny	
83.	Gościejew	21	budynek mieszkalny	
84.	Gościejew	40	budynek mieszkalny	
85.	Gościejew		figura przydrożna Chrystusa	
86.	Gościejew		kapliczka przydrożna	
87.	Gościejew		park dworski	
88.	Góreczki	2	dom ogrodnika ob. budynek mieszkalny	
89.	Góreczki	4	dom pracowników folwarku ob. budynek mieszkalny	
90.	Góreczki	4	budynek gospodarczy	
91.	Góreczki	5	dom pracowników folwarku ob. budynek mieszkalny	
92.	Góreczki	6	dom pracowników folwarku ob. budynek mieszkalny	
93.	Góreczki	8	dom pracowników folwarku ob. budynek mieszkalny	
94.	Góreczki	9	dom pracowników folwarku ob. budynek mieszkalny	
95.	Góreczki		pałac	
96.	Góreczki		park dworski	
97.	Góreczki		łodownia przy dworze	
98.	Góreczki		dom rybaka ob. budynek osp	
99.	Góreczki		ciełownik	
100.	Góreczki		jałownia ob. obora	
101.	Góreczki		obora dworska	
102.	Góreczki		spichlerz	
103.	Góreczki		stajnie dworskie	
104.	Góreczki		stodoła nr 1	
105.	Góreczki		stodoła nr 2	
106.	Góreczki		magazyn	
107.	Góreczki		kuźnia i warsztat kołodziejski ob. magazyn	
108.	Góreczki		kapliczka przy dziedzińcu gospodarczym	
109.	Kaniew	1	budynek mieszkalny	
110.	Kaniew	1	figura przydrożna	
111.	Kaniew	5	budynek mieszkalny	
112.	Kaniew	9	budynek mieszkalny	
113.	Kaniew	10	budynek mieszkalny	
114.	Kaniew	12	budynek mieszkalny	
115.	Kaniew	13	budynek mieszkalny	
116.	Kaniew	24	budynek mieszkalny	
117.	Kaniew	27	budynek mieszkalny	
118.	Kaniew	30	budynek szkoły ob. budynek mieszkalny	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

119.	Kaniew	35	budynek mieszkalny	
120.	Klatka Orla	2	dom	
121.	Koźmin Wielkopolski	Bernardyńska 3	budynek mieszkalny	
122.	Koźmin Wielkopolski	Bernardyńska	ogrody klasztorne ob. park przyjaźni polsko -holenderskiej	
123.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 1	kamienica (d. kamienica z piekarnią)	
124.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 2	budynek mieszkalny	
125.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 3	budynek mieszkalny	
126.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 4	kamienica	
127.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 5	budynek mieszkalny	
128.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 6	budynek mieszkalny	
129.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 8	budynek mieszkalny	
130.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 9	budynek mieszkalny	
131.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 10	budynek mieszkalny	
132.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 12	budynek mieszkalny	
133.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 13	budynek mieszkalny	
134.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 14	kamienica ob. budynek mieszkalny	
135.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 15	willa z oficyną	
136.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 16	hotel i restauracja "Du Nord" ob. sala widowiskowo - kinowa "Mieszko"	
137.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 20	willa ob. budynek mieszkalny	623/A z 16.07.1991
138.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 21	budynek Rady Powiatu Koźmińskiego	
139.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 21	budynek gospodarczy	
140.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 22	Komunalna Kasa Oszczędności Powiatu Koźmińskiego ob. budynek Banku Spółdzielczego	625/A z 16.07.1991
141.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 24	willa ob. budynek mieszkalny	
142.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 23	budynek mieszkalny	
143.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 25a	ośrodek zdrowia	
144.	Koźmin Wielkopolski	Borecka 28	budynek Starostwa Powiatu Koźmińskiego ob. I Liceum Ogólnokształcące im. Powstańców Wielkopolskich	
145.	Koźmin Wielkopolski	Borecka	park miejski	75/Wlkp/A z 23.01.2002
146.	Koźmin Wielkopolski	Chłapowskiego	tablica nagrobna - Hansch Auguste	
147.	Koźmin	Chłapowskiego	tablica nagrobna - Neumann Marie	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

	Wielkopolski			
148.	Koźmin Wielkopolski	Chłapowskiego	tablica nagrobna - Reimann Marie	
149.	Koźmin Wielkopolski	Chłapowskiego	tablica nagrobna - Marie i Gottlieb Wurch	
150.	Koźmin Wielkopolski	Cieszyńskiego 13	willa	
151.	Koźmin Wielkopolski	Cieszyńskiego 15	willa	
152.	Koźmin Wielkopolski	Dworcowa 1	dworzec kolejowy	
153.	Koźmin Wielkopolski	Dworcowa 1	dworcowy budynek gospodarczy	
154.	Koźmin Wielkopolski	Dworcowa 3	budynek mieszkalny	
155.	Koźmin Wielkopolski	Farna 1	budynek mieszkalny	
156.	Koźmin Wielkopolski	Farna 3	budynek mieszkalny	
157.	Koźmin Wielkopolski	Floriańska 12	budynek mieszkalny	
158.	Koźmin Wielkopolski	Floriańska 14	budynek mieszkalny	
159.	Koźmin Wielkopolski	Floriańska 19	budynek mieszkalny	
160.	Koźmin Wielkopolski	Floriańska 23	budynek remizy strażackiej	
161.	Koźmin Wielkopolski	Floriańska	stodoła nr 1	
162.	Koźmin Wielkopolski	Floriańska	stodoła nr 2	
163.	Koźmin Wielkopolski	Floriańska	stodoła nr 3	
164.	Koźmin Wielkopolski	Floriańska	stodoła nr 4	
165.	Koźmin Wielkopolski	Floriańska	stodoła nr 5	
166.	Koźmin Wielkopolski	Floriańska	stodoła nr 6	
167.	Koźmin Wielkopolski	Floriańska	stodoła nr 7	
168.	Koźmin Wielkopolski	Glinki 1	budynek mieszkalny	
169.	Koźmin Wielkopolski	Glinki 3	budynek mieszkalny	
170.	Koźmin Wielkopolski	Glinki 5	budynek mieszkalny	
171.	Koźmin Wielkopolski	Glinki 6	budynek mieszkalny	
172.	Koźmin Wielkopolski	Glinki 8	budynek mieszkalny	
173.	Koźmin Wielkopolski	Glinki 11	budynek Szkoły Podstawowej im. Strajku Dzieci Koźmińskich 1906/1907	
174.	Koźmin Wielkopolski	Glinki 11	budynek Szkoły Podstawowej nr 1	
175.	Koźmin Wielkopolski	Glinki 13	budynek mieszkalny	
176.	Koźmin Wielkopolski	Glinki 15	budynek mieszkalny	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

	Wielkopolski			
177.	Koźmin Wielkopolski	Glinki 17	budynek mieszkalny	
178.	Koźmin Wielkopolski	Glinki 18	budynek mieszkalny	
179.	Koźmin Wielkopolski	Glinki 19	budynek mieszkalny	
180.	Koźmin Wielkopolski	Glinki 20	budynek mieszkalny z oficyną	
181.	Koźmin Wielkopolski	Glinki 22	budynek mieszkalny	
182.	Koźmin Wielkopolski	Glinki 28	budynek mieszkalny	
183.	Koźmin Wielkopolski	Glinki 30	budynek mieszkalny	
184.	Koźmin Wielkopolski	Glinki 32	budynek mieszkalny	
185.	Koźmin Wielkopolski	Grębowska 1	budynek mieszkalny	
186.	Koźmin Wielkopolski	Grębowska 2	budynek mieszkalny	
187.	Koźmin Wielkopolski	Grębowska 3	budynek mieszkalny	
~~188.~~	~~Koźmin Wielkopolski~~	~~Grębowska 4~~	~~budynek mieszkalny~~	zburzony
189.	Koźmin Wielkopolski	Grębowska 5	budynek mieszkalny	
190.	Koźmin Wielkopolski	Grębowska 8	budynek mieszkalny	
191.	Koźmin Wielkopolski	Grębowska 10	budynek mieszkalny	
192.	Koźmin Wielkopolski	Grębowska 12	budynek mieszkalny	
193.	Koźmin Wielkopolski	Gryszczyńskiego 1	budynek mieszkalny	
194.	Koźmin Wielkopolski	Gryszczyńskiego 2	budynek mieszkalny	
195.	Koźmin Wielkopolski	Gryszczyńskiego 3.	budynek mieszkalny	
196.	Koźmin Wielkopolski	Gryszczyńskiego 4	budynek mieszkalny	
197.	Koźmin Wielkopolski	Gryszczyńskiego 5	budynek mieszkalny	
198.	Koźmin Wielkopolski	Gryszczyńskiego 7	budynek mieszkalny	
199.	Koźmin Wielkopolski	Gryszczyńskiego 11	budynek mieszkalny	
200.	Koźmin Wielkopolski	Gryszczyńskiego 11	budynek mieszkalny (oficyna)	
201.	Koźmin Wielkopolski	Kilińskiego 1	budynek mieszkalny	
202.	Koźmin Wielkopolski	Kilińskiego 2	budynek mieszkalny	
203.	Koźmin Wielkopolski	Kilińskiego 3	budynek mieszkalny	
204.	Koźmin Wielkopolski	Kilińskiego 4	budynek mieszkalny	
205.	Koźmin	Kilińskiego 5	budynek mieszkalny	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

	Wielkopolski			
206.	Koźmin Wielkopolski	Kilińskiego 6	budynek mieszkalny	
207.	Koźmin Wielkopolski	Kilińskiego 7	budynek mieszkalny	
208.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 1	budynek mieszkalny	
209.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 2	kamienica	
210.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 3	budynek mieszkalny	
211.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 4	kamienica	
212.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 5	budynek mieszkalny	
213.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 5	oficyna	
214.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 6	kamienica	
215.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 8	kamienica	
216.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 9	kamienica	
217.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 10	budynek mieszkalny	
218.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 11	budynek mieszkalny	
219.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 12	budynek mieszkalny	
220.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 14	kamienica	
221.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 15	kamienica	
222.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 16	budynek poczty	
223.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 16	wozownia ob. budynek gospodarczy	
224.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 17	budynek mieszkalny	
225.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 19	budynek mieszkalny	
226.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 20	budynek mieszkalny	
227.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 21	budynek mieszkalny	
228.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 22	budynek mieszkalny	
229.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 23	budynek mieszkalny	
230.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 24	budynek mieszkalny	
231.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 25	budynek mieszkalny	
232.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 26	budynek mieszkalny	
233.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 27	kamienica	
234.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 28	budynek mieszkalny	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

	Wielkopolski			
235.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 29	wyższa szkoła dla dziewcząt i chłopców ob. Szkoła Podstawowa nr 3 im. Kornela Makuszyńskiego	
236.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 30	kamienica	
237.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 32	budynek mieszkalny	
238.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 33	budynek mieszkalny	
239.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 34	budynek mieszkalny	
240.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 35	kamienica	
241.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 36	budynek mieszkalny	
242.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 38	kamienica	
243.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 39a	kościół poklasztorny o.o. Bernardynów ob. kościół parafialny pw. św. Stanisława Biskupa Męczennika	Kl.IV-885/34/60 z 06.06.1960
244.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 39a	krużganki przy kościele pw. św. Stanisława Biskupa Męczennika	Kl.IV-885/36/60 z 06.06.1960
245.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 39a	wieża bramna przy kościele	Kl.IV-885/36/60 z 06.06.1960
246.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 39a	grota Matki Boskiej	
247.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 39	budynek administracyjny więzienia ob. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy	Kl.IV-885/36/60 z 06.06.1960
248.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 39	więzienie ob. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy	Kl.IV-885/36/60 z 06.06.1960
249.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 39	klasztor o.o. Bernardynów ob. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy	Kl.IV-885/36/60 z 06.06.1960
250.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 39	klasztor - skrzydło północne ob. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy	Kl.IV-885/36/60 z 06.06.1960
251.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 39	ogrodzenie zespołu klasztorne o.o. Bernardynów	
252.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 40	budynek mieszkalny	
253.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 41	budynek obsługi więzienia ob. budynek mieszkalny	
254.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 42	budynek mieszkalny	
255.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 43	dom sędziego ob. budynek mieszkalny	
256.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 44	kamienica	
257.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 45	willa sędziego ob. budynek mieszkalny	
258.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 46	kamienica	
259.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 47	willa	
260.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 48	budynek mieszkalny	
261.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 48a	oficyna ob. budynek mieszkalny	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

	Wielkopolski			
262.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 52	budynek mieszkalny	
263.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 54	budynek mieszkalny	
264.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 56	budynek mieszkalny	
265.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 58	budynek mieszkalny	
266.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 64	budynek mieszkalny	
267.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 66	budynek mieszkalny	
268.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 68	budynek mieszkalny	
269.	Koźmin Wielkopolski	Klasztorna 70	willa ob. budynek mieszkalny	
270.	Koźmin Wielkopolski	Kościelna 1	kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca	Kl.IV-73/66/53 z 30.10.1953
271.	Koźmin Wielkopolski	Kościelna 1	ogrodzenie kościoła pw. św. Wawrzyńca	
272.	Koźmin Wielkopolski	Kościelna 1	plebania	
273.	Koźmin Wielkopolski	Kościelna 3	budynek mieszkalny	
274.	Koźmin Wielkopolski	Kościelna 4	budynek mieszkalny	
275.	Koźmin Wielkopolski	Kościelna 5	budynek mieszkalny	
276.	Koźmin Wielkopolski	Kościelna 7	budynek mieszkalny	
277.	Koźmin Wielkopolski	Kościelna 8	budynek mieszkalny	
278.	Koźmin Wielkopolski	Kościelna 11	budynek mieszkalny	
279.	Koźmin Wielkopolski	Kościelna 13	budynek magazynowy	
280.	Koźmin Wielkopolski	Kościuszki 1	budynek mieszkalny	
281.	Koźmin Wielkopolski	Kościuszki 2	budynek mieszkalny	
282.	Koźmin Wielkopolski	Kościuszki 4	budynek mieszkalny	
283.	Koźmin Wielkopolski	Kościuszki 5	budynek mieszkalny	
284.	Koźmin Wielkopolski	Kościuszki 6	budynek mieszkalny	
285.	Koźmin Wielkopolski	Kościuszki 8	budynek mieszkalny	
286.	Koźmin Wielkopolski	Kościuszki 9	budynek mieszkalny	
287.	Koźmin Wielkopolski	Kościuszki 9	oficyna ob. budynek mieszkalny	
288.	Koźmin Wielkopolski	Kościuszki 10	budynek mieszkalny	
289.	Koźmin Wielkopolski	Kościuszki 12	budynek mieszkalny	
290.	Koźmin	Kościuszki 12a	budynek mieszkalny	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

	Wielkopolski			
291.	Koźmin Wielkopolski	Kościuszki 14	budynek mieszkalny	
292.	Koźmin Wielkopolski	Kościuszki 16	budynek mieszkalny	
293.	Koźmin Wielkopolski	Kościuszki 16	budynek magazynowo - gospodarczy	
294.	Koźmin Wielkopolski	Kościuszki 16	oficina	
295.	Koźmin Wielkopolski	Krotoszyńska 1	budynek mieszkalny	
296.	Koźmin Wielkopolski	Krotoszyńska 2	budynek mieszkalny	
297.	Koźmin Wielkopolski	Krotoszyńska 3	kamienica	
298.	Koźmin Wielkopolski	Krotoszyńska 4	budynek mieszkalny	
299.	Koźmin Wielkopolski	Krotoszyńska 5	kamienica	
300.	Koźmin Wielkopolski	Krotoszyńska 5	budynek gospodarczy przy kamienicy	
301.	Koźmin Wielkopolski	Krotoszyńska 5	oficina	
302.	Koźmin Wielkopolski	Krotoszyńska 6	poczta, następnie hotel i restauracja ob. budynek mieszkalny	
303.	Koźmin Wielkopolski	Krotoszyńska 6	hotel i restauracja ob. budynek mieszkalny	
304.	Koźmin Wielkopolski	Krotoszyńska 8	budynek mieszkalny	487/A z 04.02.1969
305.	Koźmin Wielkopolski	Krotoszyńska 9	budynek mieszkalny	
306.	Koźmin Wielkopolski	Krotoszyńska 11	kamienica	
307.	Koźmin Wielkopolski	Krotoszyńska 16	szkoła ob. Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	
308.	Koźmin Wielkopolski	Krótką 1	budynek mieszkalny	
309.	Koźmin Wielkopolski	Krótką 2	budynek mieszkalny	
310.	Koźmin Wielkopolski	Lipowa 1	dom pracowników folwarku ob. budynek mieszkalny	
311.	Koźmin Wielkopolski	Lipowa 2	dom pracowników folwarku ob. budynek mieszkalny	
312.	Koźmin Wielkopolski	Lipowa 3	dom pracowników folwarku ob. budynek mieszkalny	
313.	Koźmin Wielkopolski	Lipowa 5	pałac	1672/A z 23.12.1974
314.	Koźmin Wielkopolski	Lipowa 5	budynek gospodarczy (d. kuchnia)	
315.	Koźmin Wielkopolski	Lipowa 5	park	1672/A z 23.12.1974
316.	Koźmin Wielkopolski	Lipowa 14	stodoła z częścią mieszkalną	
317.	Koźmin Wielkopolski	Łukomskiego Bp. 4	budynek mieszkalny	
318.	Koźmin Wielkopolski	Łukomskiego Bp. 5	budynek mieszkalny	
319.	Koźmin	Łukomskiego Bp. 6	willa ob. budynek mieszkalny	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

	Wielkopolski			
320.	Koźmin Wielkopolski	Łukomskiego Bp. 7	willa ob. budynek mieszkalny	
321.	Koźmin Wielkopolski	Łukomskiego Bp. 8	budynek mieszkalny	
322.	Koźmin Wielkopolski	Marcińca Józefa 11	willa z oficyną ob. budynek mieszkalny	
323.	Koźmin Wielkopolski	Marcińca Józefa 16, 16a	willa ob. budynek mieszkalny	
324.	Koźmin Wielkopolski	Marcińca Józefa 26	willa ob. budynek mieszkalny	
325.	Koźmin Wielkopolski	Murna 1	budynek mieszkalny	
326.	Koźmin Wielkopolski	Murna 2	budynek mieszkalny	
327.	Koźmin Wielkopolski	Murna 4	budynek mieszkalny	
328.	Koźmin Wielkopolski	Murna 5	magazyn	
329.	Koźmin Wielkopolski	Murna 6	budynek mieszkalny	
330.	Koźmin Wielkopolski	Murna 7	budynek mieszkalny	
331.	Koźmin Wielkopolski	Murna 8	budynek mieszkalny	
332.	Koźmin Wielkopolski	Murna 16	magazyn	
333.	Koźmin Wielkopolski	Murna 18	kamienica	
334.	Koźmin Wielkopolski	Murna 20	budynek mieszkalny	
335.	Koźmin Wielkopolski	Murna 22	budynek mieszkalny	
336.	Koźmin Wielkopolski	Murna 24	budynek mieszkalny	
337.	Koźmin Wielkopolski	Murna 26	budynek mieszkalny	
338.	Koźmin Wielkopolski	Niepokalanego Serca NMP 1	dom katolicki	
339.	Koźmin Wielkopolski	Nowy Rynek 1	kasyno Towarzystwa Pożyczkowego ob. budynek mieszkalny	
340.	Koźmin Wielkopolski	Nowy Rynek 3	budynek mieszkalny	
341.	Koźmin Wielkopolski	Nowy Rynek 6	budynek mieszkalny	
342.	Koźmin Wielkopolski	Nowy Rynek 9	budynek mieszkalny	
343.	Koźmin Wielkopolski	Nowy Rynek 10	budynek mieszkalny	
344.	Koźmin Wielkopolski	Nowy Rynek 11	budynek mieszkalny	
345.	Koźmin Wielkopolski	Nowy Rynek 12	budynek mieszkalny	
346.	Koźmin Wielkopolski	Nowy Rynek 13	budynek mieszkalny	
347.	Koźmin Wielkopolski	Nowy Rynek 15	budynek mieszkalny	
348.	~~Koźmin Wielkopolski~~	~~Nowy Rynek 18~~	~~budynek mieszkalny~~	zburzony

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

	Wielkopolski			
349.	Koźmin Wielkopolski	Nowy Rynek 20	budynek mieszkalny	
350.	Koźmin Wielkopolski	Nowy Rynek 21	budynek mieszkalny	
351.	Koźmin Wielkopolski	Plebanka 1	budynek mieszkalny	
352.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 1 (bud.1)	drukarnia i księgarnia ob. budynek mieszkalny	
353.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 1 (bud.2)	budynek mieszkalny	
354.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 1 (bud.3)	budynek mieszkalny	
355.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 2	budynek mieszkalny	
356.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 2a	budynek mieszkalny	
357.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 3	kamienica	
358.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 4	budynek mieszkalny	
359.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 4 (od ul. Przyjemskich)	oficyna ob. budynek mieszkalny i gospodarczy	
360.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 5	budynek mieszkalny	
361.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 6	budynek mieszkalny	
362.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 7	budynek mieszkalny	
363.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 7 (od ul. Murnej)	oficyna	
364.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 7 (bud. 2)	budynek mieszkalny	
365.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 8	budynek mieszkalny	
366.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 9	budynek mieszkalny	
367.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 9a	budynek mieszkalny	
368.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 9a	oficyna z częścią gospodarczą	
369.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 11	budynek mieszkalny	
370.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 12	kamienica	
371.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 13	budynek mieszkalny	
372.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 14	kamienica	
373.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 14	oficyna z częścią gospodarczą	
374.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 14	stajnia ob. magazyn	
375.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 16	budynek mieszkalny	
376.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 17	budynek mieszkalny	
377.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 18	budynek mieszkalny	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

	Wielkopolski			
378.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 21	budynek mieszkalny	
379.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 23	budynek mieszkalny	
380.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 24	budynek mieszkalny	
381.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 25	budynek mieszkalny	
382.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 26	budynek mieszkalny	
383.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 27	budynek mieszkalny	
384.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 29	budynek mieszkalny	
385.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 30	budynek mieszkalny	
386.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 31	budynek mieszkalny	
387.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 32	dom zakonny Diakonisek ob. budynek mieszkalny	
388.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 33	budynek mieszkalny	
389.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 34	kamienica	
390.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 35	budynek mieszkalny	
391.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 36	zajazd ob. budynek mieszkalny	
392.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 37	budynek mieszkalny	
393.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 38	budynek mieszkalny	
394.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 39	budynek mieszkalny	
395.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 40	budynek mieszkalny	
396.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 41	budynek mieszkalny	
397.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 42	budynek mieszkalny	
398.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 43	budynek mieszkalny	
399.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 44	budynek mieszkalny	
400.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 45	budynek mieszkalny	
401.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska 47	budynek mieszkalny	
402.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska	cmentarz parafialny kościoła pw. św Wawrzyńca	
403.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska	ogrodzenie cmentarza parafialnego	
404.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska	nagrobek - Józef Kaniewski, oficer wojsk polskich (zm. 15.02.1870 r.)	
405.	Koźmin Wielkopolski	Pleszewska	nagrobek - Nowaczyński Józef (zm.26.08.1903 r.) i Klara (zm.20.05.1910 r.)	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

406.	Koźmin Wielkopolski	Podgórna 3	budynek mieszkalny	
407.	Koźmin Wielkopolski	Podgórna 4	budynek mieszkalny	
408.	Koźmin Wielkopolski	Podgórna 5	budynek mieszkalny	
409.	Koźmin Wielkopolski	Podgórna 6	budynek mieszkalny	
410.	Koźmin Wielkopolski	Podgórna 7	budynek mieszkalny	
411.	Koźmin Wielkopolski	Podgórna 8	budynek mieszkalny	
412.	Koźmin Wielkopolski	Podgórna 9	budynek mieszkalny	
413.	Koźmin Wielkopolski	Podgórna 10	budynek mieszkalny	
414.	Koźmin Wielkopolski	Podmiejska 1	pastorówka ob. budynek mieszkalny	
415.	Koźmin Wielkopolski	Podmiejska 3	restauracja ob. budynek mieszkalny	
416.	Koźmin Wielkopolski	Podmiejska 4	budynek mieszkalny	
417.	Koźmin Wielkopolski	Polna 1	budynek mieszkalny	
418.	Koźmin Wielkopolski	Polna 2	budynek mieszkalny	
419.	Koźmin Wielkopolski	Polna 2a	budynek mieszkalny	
420.	Koźmin Wielkopolski	Polna 3	budynek mieszkalny	
421.	Koźmin Wielkopolski	Polna 4	budynek mieszkalny	
422.	Koźmin Wielkopolski	Polna 6	budynek mieszkalny	
423.	Koźmin Wielkopolski	Pomnikowa 1	budynek mieszkalny	
424.	Koźmin Wielkopolski	Poprzeczna	budynek gospodarczy	
425.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska 5	budynek mieszkalny	
426.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska 10	budynek mieszkalny	
427.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska 27	stodoła	
428.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska 31	budynek mieszkalny	
429.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	cmentarz choleryczny	
430.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	figura Najświętszego Serca Pana Jezusa	
431.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	figura św. Jana Nepomucena	
432.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	cmentarz parafialny parafii rzymsko - katolickiej pw. św. Wawrzyńca (nr 1)	
433.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	ogrodzenie cmentarza parafialnego parafii rzymsko - katolickiej pw. św. Wawrzyńca (nr 1)	
434.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	grobowiec rodziny Balcerków	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

435.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	grobowiec rodziny Chosłowskich z Czarnego Sadu	
436.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	nagrobek Stefana i Teresy Dolatka	
437.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	grota z rzeźbą pieta	
438.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	kaplica grobowa	
439.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	grobowiec - Kapuściński Bonifacy	
440.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	grobowiec rodziny Bartłomiejostwa Kapuścińskich	
441.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	grobowiec - Franciszek Krzywiński	
442.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	kaplica grobowa	
443.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	grobowiec rodziny Nowickich	
444.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	nagrobek - Wojciech Olejnik	
445.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	grobowiec rodziny Orplów	
446.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	grobowiec rodziny Piotrowskich	
447.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	moгиła powstańców wielkopolskich	
448.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	cmentarz parafialny parafii rzymsko - katolickiej pw. św. Wawrzyńca (nr 2)	
449.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	cmentarz parafialny parafii rzymsko - katolickiej pw. św. Stanisława Biskupa Męczennika	
450.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	kościół filialny ob. cmentary p.w. św. Trójcy	Kl.IV-885/35/60 z 06.06.1960
451.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	nagrobek rodziny Cieszyńskich	
452.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	nagrobek rodziny Dziedzińskich	
453.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	nagrobek ks. Franciszka Kaczmarka	
454.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	nagrobek - Musielewicz Tomasz, Katarzyna, Stanisław	
455.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	grobowiec rodziny Płonczyńskich	
456.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	grobowiec rodziny Stróżewskich	
457.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	nagrobek - Franciszek Szymczak	
458.	Koźmin Wielkopolski	Poznańska	nagrobek - Marcin i Agnieszka Włodarczyk	
459.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 1a	budynek mieszkalny	
460.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 1	budynek mieszkalny	
461.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 2	budynek mieszkalny	
462.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 3 (bud. 1)	budynek gospodarczy	
463.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 3 (bud. 2)	budynek mieszkalny	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

464.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 4	budynek mieszkalny	
465.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 5	budynek mieszkalny	
466.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 6 (bud. 1)	budynek mieszkalny	
467.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 6 (bud.2)	budynek mieszkalny (oficyna)	
468.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 7	oficyna ob. budynek mieszkalny	
469.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 8 (bud. 1)	budynek mieszkalny	
470.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 8 (bud.2)	budynek mieszkalny	
471.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 10	budynek mieszkalny	
472.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 11	budynek mieszkalny i gospodarczy	
473.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 12	budynek mieszkalny	
474.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 13	budynek gospodarczy	
475.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 17	budynek mieszkalny	
476.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 18	budynek mieszkalny	
477.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 20	budynek mieszkalny	
478.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 23	budynek mieszkalny	
479.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 26	budynek mieszkalny	
480.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 27	budynek mieszkalny	
481.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 30	budynek mieszkalny	
482.	Koźmin Wielkopolski	Przyjemskich 32	budynek mieszkalny	
483.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 1	apteka i budynek mieszkalny	485/A z 04.02.1969
484.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 1	oficyna budynku mieszkalnego	
485.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 2	budynek mieszkalny	
486.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 3	budynek mieszkalny	
487.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 4	budynek mieszkalny	
488.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 5	budynek mieszkalny	
489.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 6	budynek mieszkalny	
490.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 6	budynek gospodarczy	
491.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 7	budynek mieszkalny	
492.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 8	budynek mieszkalny	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

493.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 9	budynek mieszkalny	
494.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 10	budynek mieszkalny	
495.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 11	budynek mieszkalny ob. siedziba Urzędu Miasta i Gminy	
496.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 12	budynek mieszkalny	
497.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 12	oficyna - budynek gospodarczy	
498.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 13	budynek mieszkalny	
499.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 14	budynek mieszkalny	
500.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 15	budynek mieszkalny	
501.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 16	budynek mieszkalny	
502.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 17	budynek mieszkalny	
503.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 18	budynek mieszkalny	
504.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 19	budynek mieszkalny	486/A z 04.02.1969
505.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 20	budynek mieszkalny	
506.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 21	zajazd ob. budynek mieszkalny	
507.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 22	budynek Banku Spółdzielczego ob. Biblioteki Publicznej	
508.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 23	budynek mieszkalny i restauracja	
509.	Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 23	oficyna ob. budynek mieszkalny	
510.	Koźmin Wielkopolski	Staszica 1	budynek mieszkalny ob. handlowo - usługowy	
511.	Koźmin Wielkopolski	Staszica 3	budynek mieszkalny	
512.	Koźmin Wielkopolski	Staszica 5	budynek mieszkalny ob. handlowy	
513.	Koźmin Wielkopolski	Staszica 7	budynek mieszkalny	
514.	Koźmin Wielkopolski	Staszica 9	budynek mieszkalny	
515.	Koźmin Wielkopolski	Staszica 11	budynek mieszkalny	
516.	Koźmin Wielkopolski	Staszica 13	budynek mieszkalny	
517.	Koźmin Wielkopolski	Staszica 15	budynek mieszkalny	
518.	Koźmin Wielkopolski	Stawowa 1a	budynek mieszkalny	
519.	Koźmin Wielkopolski	Stawowa 1	budynek mieszkalny	
520.	Koźmin Wielkopolski	Stawowa 1 (od ul. Przyjemskich)	oficyna ob. budynek mieszkalny	
521.	Koźmin Wielkopolski	Stawowa 4	budynek mieszkalny	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

522.	Koźmin Wielkopolski	Stawowa 5	budynek mieszkalny	
523.	Koźmin Wielkopolski	Stawowa 8	budynek mieszkalny	
524.	Koźmin Wielkopolski	Stawowa 10	budynek mieszkalny	
525.	Koźmin Wielkopolski	Stawowa 12	budynek mieszkalny	
526.	Koźmin Wielkopolski	Stawowa 14	budynek mieszkalny	
527.	Koźmin Wielkopolski	Stęszewskiego Czesława 1	budynek Urzędu Obwodowego (Administracyjno - Policyjnego) ob. Komisarjat Policji	
528.	Koźmin Wielkopolski	Stęszewskiego Czesława 2	szpital ob. samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej	
529.	Koźmin Wielkopolski	Stęszewskiego Czesława 2	budynek gospodarczy	
530.	Koźmin Wielkopolski	Stęszewskiego Czesława 3	dom urzędników poczty ob. budynek mieszkalny	
531.	Koźmin Wielkopolski	Stęszewskiego Czesława 9	szpital powiatowy ob. klub seniora	
532.	Koźmin Wielkopolski	Stodolna 1	budynek mieszkalny	
533.	Koźmin Wielkopolski	Strzelecka 2	szkoła ogrodnicza ob. internat Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych	
534.	Koźmin Wielkopolski	Strzelecka 2	warsztaty ob. internat	
535.	Koźmin Wielkopolski	Strzelecka 2	ogrodzenie zespołu szkoły ogrodniczej	
536.	Koźmin Wielkopolski	Strzelecka 2	oranżeria	
537.	Koźmin Wielkopolski	Szkolna 1	budynek mieszkalny	
538.	Koźmin Wielkopolski	Szkolna 2	budynek mieszkalny	
539.	Koźmin Wielkopolski	Szkolna 3	kamienica	
540.	Koźmin Wielkopolski	Szkolna 4	kamienica	
541.	Koźmin Wielkopolski	Szkolna 6	budynek mieszkalny	
542.	Koźmin Wielkopolski	Szkolna 7	budynek mieszkalny	
543.	Koźmin Wielkopolski	Szkolna 9	budynek mieszkalny	
544.	Koźmin Wielkopolski	Św. Wawrzyńca 5	budynek mieszkalny	
545.	Koźmin Wielkopolski	Św. Wawrzyńca 6	budynek mieszkalny	
546.	Koźmin Wielkopolski	Św. Wawrzyńca 8	budynek mieszkalny	
547.	Koźmin Wielkopolski	Św. Wawrzyńca 9	budynek mieszkalny	
548.	Koźmin Wielkopolski	Targowa 2	kamienica	
549.	Koźmin Wielkopolski	Targowa 3	budynek mieszkalny	
550.	Koźmin Wielkopolski	Targowa 4	budynek mieszkalny	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

551.	Koźmin Wielkopolski	Targowa 6	budynek mieszkalny	
552.	Koźmin Wielkopolski	Targowa 8	budynek mieszkalny	
553.	Koźmin Wielkopolski	Targowa 10	budynek mieszkalny	
554.	Koźmin Wielkopolski	Targowa 12	budynek mieszkalny	
555.	Koźmin Wielkopolski	Targowa 13	budynek mieszkalny	
556.	~~Koźmin Wielkopolski~~	Targowa	~~gazownia~~	Po rewitalizacji Ośrodek Kultury
557.	Koźmin Wielkopolski	Towarowa 2	tartak i suszarnia ob. budynek mieszkalny i gospodarczy	
558.	Koźmin Wielkopolski	Towarowa 3	tartak i suszarnia ob. budynek gospodarczy	
559.	Koźmin Wielkopolski	Wałowa 3	budynek mieszkalny	
560.	Koźmin Wielkopolski	Wałowa 4	budynek mieszkalny	
561.	Koźmin Wielkopolski	Wałowa 8	budynek mieszkalny	
562.	Koźmin Wielkopolski	Wałowa 11	budynek mieszkalny	
563.	Koźmin Wielkopolski	Wałowa 13	budynek mieszkalny	
564.	Koźmin Wielkopolski	Wałowa 15	budynek mieszkalny	
565.	Koźmin Wielkopolski	Wałowa 19	budynek mieszkalny	
566.	Koźmin Wielkopolski	Wałowa 21	budynek mieszkalny	
567.	Koźmin Wielkopolski	Krotoszyńska	wiatrak koźlak	340/A z 06.04.1981
568.	Koźmin Wielkopolski	Wiatrolika Leopolda 1	budynek mieszkalny	
569.	Koźmin Wielkopolski	Wiatrolika Leopolda 1	oficyna ob. budynek mieszkalny i usługowy	
570.	Koźmin Wielkopolski	Wiatrolika Leopolda 3	kamienica mieszkalna	
571.	Koźmin Wielkopolski	Wiatrolika Leopolda 5	kamienica mieszkalna	
572.	Koźmin Wielkopolski	Wiatrolika Leopolda 6	budynek mieszkalny	
573.	Koźmin Wielkopolski	Wiatrolika Leopolda 7	budynek mieszkalny	
574.	Koźmin Wielkopolski	Wiatrolika Leopolda 8	kamienica mieszkalna	
575.	Koźmin Wielkopolski	Wiatrolika Leopolda 9	kamienica mieszkalna	
576.	Koźmin Wielkopolski	Wiśniowa 2	stodoła z częścią mieszkalną	
577.	Koźmin Wielkopolski	Wodna 1	budynek mieszkalny	
578.	Koźmin Wielkopolski	Wodna 3	budynek mieszkalny	
579.	Koźmin Wielkopolski	Wodna 4	budynek mieszkalny	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

580.	Koźmin Wielkopolski	Wodna 6	budynek mieszkalny	
581.	Koźmin Wielkopolski	Wodna 7	budynek mieszkalny	
582.	Koźmin Wielkopolski	Zamkowa 1	zamek ob. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych	Kl.IV-73/77/56 z 24.05.1956
583.	Koźmin Wielkopolski	Zamkowa 1	oficyna - dom nauczycielski	
584.	Koźmin Wielkopolski	Zamkowa 1	budynek gospodarczy ob. magazyny	
585.	Koźmin Wielkopolski	Zamkowa 1	ujeżdżalnia ob. budynek sali sportowej szkoły	
586.	Koźmin Wielkopolski	Zamkowa 1	brama wjazdowa przy budynku gospodarczym	
587.	Koźmin Wielkopolski	Zamkowa 2	budynek mieszkalny	
588.	Koźmin Wielkopolski	Zamkowa 3	klasztor Sióstr Elżbietanek zwany zakładem św. Józefa ob. dom zakonny	
589.	Koźmin Wielkopolski	Zamkowa 29	budynek mieszkalny	
590.	Koźmin Wielkopolski	Zamkowa 31	budynek mieszkalny	
591.	Koźmin Wielkopolski	Zamkowa 33	budynek mieszkalny	
592.	Koźmin Wielkopolski	Zapłocie 1	budynek mieszkalny	
593.	Koźmin Wielkopolski	Zapłocie 2	budynek mieszkalny	
594.	Koźmin Wielkopolski	Zielony Rynek 3	budynek mieszkalny	
595.	Koźmin Wielkopolski	Zielony Rynek 5	budynek mieszkalny	
596.	Koźmin Wielkopolski	Zielony Rynek 6	budynek mieszkalny	
597.	Koźmin Wielkopolski	Zielony Rynek 10	budynek mieszkalny	
598.	Koźmin Wielkopolski	Zielony Rynek	cmentarz ewangelicki	
599.	Koźmin Wielkopolski	Zielony Rynek	ogrodzenie cmentarza ewangelickiego	
600.	Koźmin Wielkopolski	Zielony Rynek	nagrobek - Friedrich Gaumer	
601.	Koźmin Wielkopolski	Zielony Rynek	kaplica grobowa	
602.	Koźmin Wielkopolski	Zielony Rynek	nagrobek - Christoph Hansch i Gollfried Hansch	
603.	Koźmin Wielkopolski	Zielony Rynek	nagrobek - Christiane Starck	
604.	Lipowiec	1	dom	
605.	Lipowiec	3	dom	
606.	Lipowiec	9	dom	
607.	Lipowiec	10	dom	
608.	Lipowiec	10	obora i dom ob. budynek gospodarczy	
609.	Lipowiec	12	dom	
610.	Lipowiec	14	dom	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

611.	Lipowiec	15	dom	
612.	Lipowiec	22	dom z oborą	
613.	Lipowiec	24	dom	
614.	Lipowiec	26	dom	
615.	Lipowiec obecnie Koźmin Wielkopolski		cmntarz ewangelicki ob. nieużytkowany	
616.	Mogiłka	2	dom	
617.	Mogiłka	2	zagroda nr 2	
618.	Mogiłka	przy nr 2	most kamienny	
619.	Mokronos	5	budynek poczty i mieszkalny ob. budynek mieszkalny	
620.	Mokronos	11	budynek mieszkalny	
621.	Mokronos	12	budynek mieszkalny	
622.	Mokronos	19	budynek mieszkalny	
623.	Mokronos	25	budynek mieszkalny	
624.	~~Mokronos~~	~~20~~	~~wiatrak koźmiak~~	nieistniejący
625.	Mokronos	63	budynek mieszkalny z oficyną	
626.	Mokronos	64	piekarnia i budynek mieszkalny	
627.	Mokronos	66	zajazd ob. budynek mieszkalny	
628.	Mokronos	68	budynek mieszkalny	
629.	Mokronos	73	rządcówka ob. budynek mieszkalny	
630.	Mokronos		park dworski	
631.	Mokronos		kapliczka przydrożna z figurą św. Wawrzyńca	
632.	Mokronos		plebania	
633.	Mokronos		obora przy plebanii	
634.	Mokronos		kościół parafialny pw. Najświętszej Maryi Panny Wniebowziętej	346/Wlkp/A z 19.06.2006
635.	Mokronos		ogrodzenie kościoła parafialnego pw. Najświętszej Maryi Panny Wniebowziętej	
636.	Mokronos		cmntarz przykościelny	
637.	Mokronos		nagrobek - Kuliński Józef (zm. 01.10.1927 r.)	
638.	Mokronos		nagrobek - Kuliński Miecio (zm. 19.10.1923 r.)	
639.	Mokronos		nagrobek - Majewiczowicz Z.	
640.	Mokronos		nagrobek nn	
641.	Mokronos		grobowiec rodziny Szraderów	
642.	Mokronos		cmntarz parafialny	
643.	Mycielin	2	budynek nadleśnictwa ob. budynek mieszkalny	
644.	Mycielin	3	budynek gospodarczy wielofunkcyjny z częścią mieszkalną	
645.	Obra Nowa	6	szkoła ob. budynek mieszkalny	
646.	Obra Nowa	6	szkolny budynek gospodarczy	
647.	Obra Nowa	30	budynek mieszkalny	
648.	Obra Nowa	32	budynek mieszkalny	
649.	Obra Nowa	33	budynek mieszkalny	
650.	Obra Nowa	34	budynek mieszkalny	
651.	Obra Nowa	37	budynek mieszkalny	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

652.	Obra Nowa	73	rogatka ob. budynek mieszkalny	
653.	Obra Nowa	75	budynek mieszkalny (dawny budynek folwarczny)	
654.	Obra Nowa	75	spichlerz i obora	
655.	Orla	1	dom starców ob. budynek mieszkalny	
656.	Orla	11	budynek mieszkalny	
657.	Orla	12	budynek szkoły	
658.	Orla	40	dom pracowników folwarku ob. budynek mieszkalny	
659.	Orla	43	dom pracowników folwarku ob. budynek mieszkalny	
660.	Orla	44	czworak ob. dom	
661.	Orla	46	dom pracowników folwarku ob. budynek mieszkalny	
662.	Orla	47	czworak ob. dom	
663.	Orla	50	pałac	494/A z 20.10.1987
664.	Orla	50	park pałacowy	
665.	Orla	51	budynek służby pałacowej ob. budynek mieszkalny	
666.	Orla	54	dom pracowników folwarku ob. budynek mieszkalny	
667.	Orla		chlewnia	
668.	Orla		gorzelnia	
669.	Orla		jałownik ob. magazyn	
670.	Orla		magazyn	
671.	Orla		magazyn	
672.	Orla		obora	
673.	Orla		obora dworska	
674.	Orla		spichlerz dworski	
675.	Orla		stajnie dworskie	
676.	Orla		stajnie dworskie dla koni roboczych ob. chlewnia	
677.	Orla		stodoła	
678.	Orla		stodoła ob. ruiny	
679.	Orla		warsztaty dworskie	
680.	Orla		brama wjazdowa na dziedziniec gospodarczy	
681.	Orla		most kamienny	
682.	Orla		ogrodzenie zespołu folwarcznego	
683.	Orla		cmentarz żydowski (kirkut)	838/Wlkp/A z 18.05.2011
684.	Pogorzałki Małe	12	budynek mieszkalny	
685.	Pogorzałki Małe	12	stodoła	
686.	Pogorzałki Małe	18	budynek mieszkalny z częścią gospodarczą	
687.	Pogorzałki Wielkie	16	budynek mieszkalny	
688.	Pogorzałki Wielkie	21	dom	
689.	Pogorzałki Wielkie	22	budynek mieszkalny	
690.	Pogorzałki Wielkie		cmentarz parafialny	
691.	Pogorzałki Wielkie		grobowiec	
692.	Pogorzałki Wielkie		nagrobek - ks. Tomasz Konopiński, pleban Borzęciczek (zm. 13.02.1909	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

			r.)	
693.	Psie Pole	4	pałac	472/A z 16.01.1984
694.	Psie Pole	4	obora	
695.	Psie Pole	4	stodoła II	
696.	Psie Pole	4	stodoła I	
697.	Psie Pole	4	pozostałości ogrodzenia pałacowego	
698.	Psie Pole	4	spichlerz	
699.	Psie Pole	4	park krajobrazowy	
700.	Serafinów	24	dom pracowników folwarku ob. budynek mieszkalny	
701.	Serafinów	26	dwór	
702.	Serafinów	26	park dworski	
703.	Serafinów	27	spichlerz i stajnia ob. budynek gospodarczy	
704.	Serafinów		kościół filialny pw. św. Rozalii	Kl.IV-885/40/60 z 06.06.1960
705.	Serafinów		ogrodzenie kościoła filialnego	
706.	Serafinów		nagrobek - Rozalia Okupnik z Pszepierzyńskich (zm.11.01.1874 r.)	
707.	Skałów	24	dwór	
708.	Skałów	24	park dworski	
709.	Skałów	24	stodoła	
710.	Skałów	27	dom	
711.	Staniew	46	budynek mieszkalny	
712.	Staniew	58	dom pracowników folwarku ob. budynek mieszkalny	
713.	Staniew	59	dom pracowników folwarku ob. budynek mieszkalny	
714.	Staniew		dom pracowników folwarku ob. garaże	
715.	Staniew		budynek gospodarczy	
716.	Staniew		jałownik ob. obora i magazyn	
717.	Staniew		obora dworska nr 2	
718.	Staniew		obora dworska nr 1	
719.	Staniew		spichlerz	
720.	Staniew		stajnia ob. obora	
721.	Staniew		stodoła	
722.	Staniew		dom pracowników folwarku w podwórzu gospodarczym ob. budynek gospodarczy	
723.	Staniew		brama wjazdowa na dziedziniec dworski	
724.	Staniew		pałac	498/A z 27.04.1988
725.	Staniew		park dworski	
726.	Staniew	67	szkoła ob. dom	
727.	Stara Obra	1	szkoła podstawowa ob. dom	
728.	Stara Obra		była remiza OSP	
729.	Stara Obra	3	gorzelnia	
730.	Stara Obra	3	kuźnia	
731.	Stara Obra	3	obora III	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

732.	Stara Obra	3	obora II	
733.	Stara Obra	3	stodoła ob. obora	
734.	Stara Obra	3	stodoła	
735.	Stara Obra	3	stolarnia	
736.	Stara Obra	3	stajnie ob. magazyny	
737.	Stara Obra	3	stajnie ob. budynek gospodarczy	
738.	Stara Obra	3	brama wjazdowa na dziedziniec dworski	
739.	Stara Obra	3	brama wjazdowa na dziedziniec gospodarczy	
740.	Stara Obra	3	dwór	
741.	Stara Obra	3	spichlerz	
742.	Stara Obra	3	zespół folwarczny ob. rolnicza spółdzielnia produkcyjna	
743.	Stara Obra	10	czworak ob. dom	
744.	Stara Obra	14	czworak ob. dom	
745.	Stara Obra	16	ośmiorak ob. dom	
746.	Stara Obra	20	czworak ob. dom	
747.	Stara Obra		figura przydrożna Matki Boskiej	
748.	Stara Obra		pozostałości parku dworskiego	
749.	Stara Obra	2	rządcówka ob. dom	
750.	Stara Obra	4	czworak ob. dom	
751.	Stara Obra	2	dom	
752.	Stara Obra	4	karczma i wozownia ob. dom	
753.	Stara Obra	33	dom	
754.	Stara Obra	38	dom	
755.	Suśnia	12	budynek mieszkalny	
756.	Suśnia		kapliczka przydrożna	
757.	Walerianów		szkoła ob. świetlica wiejska	
758.	Wałków	6	budynek mieszkalny z oficyną	
759.	Wałków	8	budynek szkoły ob. klub rolnika	
760.	Wałków	9	karczma ob. budynek mieszkalny	
761.	Wałków	16	sala katechetyczna	
762.	Wałków	18	plebania	
763.	Wałków	18	stodoła	
764.	Wałków	19	magazyn - obora	
765.	Wałków	19	stajnie ob. budynek usługowy	
766.	Wałków	23	budynek mieszkalny	
767.	Wałków	24	budynek mieszkalny	
768.	Wałków	26	budynek mieszkalny	
769.	Wałków	35	dom	
770.	Wałków	41	dom	
771.	Wałków		kościół parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny	
772.	Wałków		figura przydrożna św. Józefa	
773.	Wałków		kostnica	
774.	Wałków		tablica nagrobna ks. Józefa Franke	
775.	Wałków		nagrobek ks. Józefa Frasunkiewiczza	
776.	Wałków		nagrobek - Wincenty i Apolonia Kollatowie	

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2016-2019

777.	Wałków		nagrobek ks. Franciszka Przeradzkiego	
778.	Wałków		obelisk - Adolf Szulczyński i żona Emilia z Mizgalskich	
779.	Wałków		mogiła powstańców wielkopolskich - I. Grzesiek, A. Kasełka, S. Szymura, M. Terakowski, A. Wałęsa	
780.	Wałków		brama cmentarna	
781.	Wałków		grobowiec rodziny Jerchów	
782.	Wałków		krzyż nagrobny - Tomasz Pótrolniczak	
783.	Wrotków	9	budynek mieszkalny	
784.	Wrotków	23	szkoła ob. przedszkole	
785.	Wrotków	52	dwór ob. dom	
786.	Wrotków		pozostałości parku dworskiego	
787.	Wrotków	54	dom pracowników folwarku ob. budynek mieszkalny	
788.	Wrotków	55	dom pracowników folwarku ob. budynek mieszkalny	
789.	Wyřebin	15	budynek mieszkalny	
790.	Wyřebin	23	budynek mieszkalny	
791.	Wyřebin	24	budynek szkoły ob. budynek mieszkalny	